

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

SUOMEN JA RUOTSIN VÄLISEN RAJAN MERKITYS
TORNIONJOKILAAKSOSSA

**Tapauskohteena Kolarin lukion nuoret ja EU-rahoitteisen
Interreg III A -yhteistyöprojektin Meän visio -loppuraportti**

Emilia Heiskari
Pro gradu -tutkielma
Valtio-oppi
Kevät 2008

TIIVISTELMÄ

SUOMEN JA RUOTSIN VÄLISEN RAJAN MERKITYS TORNIONJOKILAAKSOSSA

Tapauskohteena Kolarin lukion nuoret ja EU-rahoitteen Interreg III A -yhteistyöprojektin Meän visio -raportti

Emilia Heiskari
Valtio-oppi
Pro gradu-tutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Ohjaaja: Marja Keränen
Kevät 2008
90 sivua + 2 liitettä

Tutkimuksen tehtävänä on selvittää millainen merkitys Ruotsin ja Suomen rajalla on Tornionjokilaaksossa. Alueen yhteisöllisyys yli rajan kesti vuosisatojen ajan. Myöhemmin valtioiden kansallistamistoimien myötä raja on kuitenkin noussut erottavampaan asemaan. Nykyään EU:n hallinnollisten toimien kautta pyritään uudelleen luomaan yhteisöllisyys, joka nousi aikaisemmin alueen väestön arjen keskuudesta itsestään.

Tutkimuksessa vertaillaan keskenään alueen nykynuorten ja hallinnollisen päätöksenteon muodostamia käsityksiä rajan merkittävyydestä. Lähtökohta on, että hallinnollisella tasolla raja näyttäytyy yhteistyöalueena, kun taas arjen keskellä rajan sanotaan nousseen erottavampaan asemaan. Aineiston muodostaa Kolarin lukion ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille keväällä 2007 teetetty ainekirjoitus ja EU-rahoitteen Interreg III A -yhteistyöprojektin Meän väylä - Älvlandet:n Meän visio -raportti. Analyysimenetelmänä on käytetty diskurssianalyysia.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että rajalla on edelleen merkitystä Tornionjokilaaksossa. Nuoret kokivat maantieteellis-valtiollisen rajan merkityksen vähäisenä, mutta korostivat teksteissään henkisiä rajoja. Meän visio -raportti on poiketen tutkimuksen alkulähtökohdasta tuonut esille myös rajan erottavan merkityksen, mutta luonut vision sen häivyttämiseksi.

Avainsanat: Tornionjokilaakso, raja, Euroopan unioni, diskurssianalyysi

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkimusaineisto, -aihe ja tutkimuskysymykset.....	2
1.2 Tutkimuksen eteneminen	3
2. TORNIONJOKILAAKSO ALUEENA – TUTKIMUKSEN TAUSTAA	5
2.1 Tornionjokilaakson historiaa.....	5
2.2 Tornionjokilaakson yhteinen kulttuuri ja kieli.....	7
2.3 Alueen nykytilanne	9
2.4 Tornionjokilaakson nuoriso osana tutkimusta	10
3. RAJA -KÄSITTEESTÄ.....	15
3.1 Raja -käsite historiallisena tuotteena.....	15
3.2 Maantieteellis-valtiolliset rajat.....	16
3.3 Henkiset rajat	19
4. AINEISTOANALYYSI.....	22
4.1 Nuorten ainekirjoitukset.....	22
4.1.1 ´Veteen piirretty viiva´ - Rajajoki.....	23
4.1.2 ´Rajan takana on autiota´ – Maantieteellis-valtiollinen rajakäsite.....	28
4.1.3 ´Käväisimpä tuossa aamulla ulkomailla´ - Rajan arkipäiväisyys	32
4.1.4 ´Emme enää ymmärrä toisiamme´ – Henkiset rajat.....	36
4.1.5 ´Puhumme enemmän naapureista kuin ruotsalaisista´ - Yhteisöllisyyttä yli rajan?	49
4.2 EU-rahoitteisen yhteistyöprojektin Meän visio – raportti.....	60
4.2.1 Kansallisvaltiot erottava raja.....	63
4.2.2 Yhteinen rajaseutu.....	65
4.2.3 Rajaton	69
4.2.4 ´Mielten sillat´ yli rajan.....	71
5. DISKURSSIANALYYSIN TULOKSET	77
5.1 Aineistojen vertailua	79
6. LOPUKSI.....	84
LÄHTEET.....	87
LIITE 1	
LIITE 2	

1. JOHDANTO

Lapsuuteni Tornionjokilaaksossa elämä rajalla oli osa arkea. Ruotsin puolelta löytyi sinikeltaisia viirejä lähes jokaisesta lippusalosta, ostokset maksettiin markkojen sijaan kruunuilla, talot olivat värikkäämpiä, oli paljon Volvoja, puukenkiä ja nuuskaa käyttäviä miehiä. Kansainvälisissä urheilukilpailuissa yleensä tärkeää oli, että suomalainen voitti ruotsalaisen ja tietysti sen kerran kun Suomi voitti jääkiekon maailmanmestaruuden, tuli Ruotsin puolelle saada kunnantalon lipputankoon Suomen lippu, niin että se lopulta jouduttiin palokunnan avustuksella poistamaan.

Tornionjokilaakson sanotaan olevan maailmanlaajuisesti omaleimainen alue, jossa kansallisvaltiot tarkkoine rajoineen eivät ole näyttäneet selviltä ainakaan historian valossa. Aluetta pohtiessa nousee esille rajan merkitys eri ulottuvuuksineen. Rajojen voidaan ajatella liittyvän lähes jokaiseen maailmaan ilmiöön, niiden avulla eritellään ja erotetaan asioita, ilmiöitä ja ihmisiä toisistaan. Tornionjokilaaksossa rajan on kuitenkin sanottu olleen yksi koko maailman harvoista rajoista, jolla on erottavan tekijän lisäksi myös yhdistäviä ja yhteenkuuluvuutta yli rajan lisäävää merkitystä.

Kansallista rajaa ei alueella ollut ennen vuotta 1809, jonka jälkeen jako ruotsalaisuuteen ja suomalaisuuteen vahvistui. Legendan mukaan Venäjän tsaari piirsi kartalle punaisella kynällä viivan jokea pitkin, alue jaettiin Ruotsin ja Venäjän kesken. Tapahtumien jälkeen ja myöhemmin Suomen itsenäistyttyä valtiot aloittivat vahvat kansallistamistoimet. Kansallisvaltioiden rajat nousivat merkittävään asemaan. Tornionjokilaakson yhteisöllisyyttä ovat kaikesta huolimatta tukeneet alueellisen ja rajojen ylittämisen perinteen lisäksi fyysiset ja maantieteelliset ympäristötekijät, alueen perifeerisyys ja sosiaaliset verkostot. Alueen nykytilanne kertoo kuitenkin eriytyneemmästä suhteesta erityisesti alueen nuorison kesken. Valtioiden aikaisemmat vahvat kansallistamistoimet tuntuvat saattaneen alueen nykytilanteeseen, jossa aikaisempi yhteisöllisyys on vähentynyt ja kansalliset identiteetit korostuneet.

Euroopan unionin myötä Eurooppaa on alettu rakentaa alueiden maanosaksi, jossa kansallisvaltioiden rajoilla ei olisi enää niin merkittävää asemaa. Hallinnollisessa päätöksenteossa Tornionjokilaaksoa kutsutaan rajayhteistyöalueeksi, jolloin raja nähdään yhdistävänä tekijänä. EU:n toimien myötä

pyritään palaamaan tilanteeseen, mikä Tornionjokilaakson menneisyydessä vallitsi vuosisatojen ajan. Kentän ja Pohjasen (1996, 10) ajatuksia lainaten:

”Met pruukaama puhua Ruottin Tornionlaaksosta ja Suomen. Mutta sehään oon alunperin ollu sammaa meänkielen ja meänkylltyyrin aluetta. Ennen rajat olit tärkeitä ja niistä käytiin sotia. Nyt se näyttää siltä, ette rajat purethaan ja Euroopasta tulee yhteinen alue... ..Tämä saattaa täälä päin merkitä sitä, ette raja katoaa ja sillon tämä vanhaa meänkielen alue tulee yhtheen.”

1.1 Tutkimusaineisto, -aihe ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni koostuu kahdesta eri aineistosta. Ensimmäinen aineisto muodostuu keväällä 2007 teettämästäni ainekirjoituksesta Kolarin lukion ensimmäisen vuoden opiskelijoille. Toiseksi aineistoksi olen ottanut Kolarin, Muonion ja Pajalan kuntien yhteisen EU-rahoitteen Interreg III A-yhteistyöprojektin Meän väylä-Älvlandet:in Meän visio-loppuraportin. Diskurssianalyysi muodostaa tutkimustyöni väljän metodisen ajattelutavan. Sen keskeinen ajatus on, että teksti on aina enemmän kuin siinä on näkyvissä. Näin ollen diskurssianalyysissä tehdään yhtäaikaaisesti niin tekstianalyysiä, analyysiä tavoista ilmaista asioita kuin myös analyysia laajemmista ihmisten välisistä sosiaalisista käytännöistä (Jukarainen 2001, 77).

Tutkimukseni raameina ja viitekehyksenä toimii raja-käsitteen monimerkityksellisyys. Rajojen vedon avulla merkityksellistetään maailmaa. Tornionjokilaaksossa rajan merkitys on ollut moniulotteinen, mikä myös aineistostani nousee esille. Rajan merkitys eri ulottuvuuksissaan on myös alueella vaihdellut aikojen saatossa. Mielenkiintoista on tutkia millaisena raja näyttäytyy nykypäivänä. Tornionjokilaakson rajan hallinnollinen ja poliittinen historia on kiinnostanut monia tutkijoita, samoin alueen kulttuuriperinnetietoutta on kerätty runsaasti. Sen sijaan ´tavallisten´, rajan läheisyydessä elävien ihmisten käsityksiä ja ajatuksia itse rajasta on tutkittu suhteellisen vähän. Tutkimukseni tarkoitus on ollut yhdistää kaksi erilaista näkökantaa Tornionjokilaakson rajaan. Aineistossani nuorten tekstit edustavat ´arkea´ ja sen myötä esiin nousevia asioita, Meän visio-loppuraportti puolestaan alueen hallinnollista päätöksentekoa.

Tarkastelen tutkimuksessani, onko rajalla merkitystä tai mitä merkityksiä sille Tornionjokilaaksossa annetaan. Tutkin millaisia diskursseja nuoret teksteissään muodostavat rajasta, miten nuoret kokevat

rajan läheisyyden merkityksellisyyden tai merkityksettömyyden, sekä millaiseksi he näkevät rajan läheisyyden kautta alueen nykyisyyden ja tulevaisuuden. Hallinnollisessa päätöksenteossa Tornionjokilaakson rajan sanotaan yleensä esiintyvän mahdollisuutena, ei niinkään erottavana tekijänä. Mielenkiintoista onkin tutkia millaisia vallitsevia diskursseja rajasta esiintyy Meän visio - loppuraportissa ja verrata näitä nuorten teksteihin. Nuoret edustavat Tornionjokilaakson suomalaista nuorisoa, keskityn siis pääasiallisesti siihen, millä tavoin suomalaiset nuoret kokevat rajan merkityksellisyyden. Meän visio-raportin tekoon on puolestaan osallistunut kuntia molemmilta puolin rajaa.

Käytän tutkimuksessani molemmista aineistoistani paljon suoria lainauksia, joita puren diskurssianalyysin avulla auki. Meän visio-loppuraporttia olen tutkinut yhtenä kokonaisuutena ja raportti on myös nähtävänä tutkimukseni lopussa liitteenä (liite 2). Meän visio-raportin mukaan rajoja löytyy alueella erityisesti henkisinä rajoina alueen asukkaiden mielissä, mistä johtuen erityisen tärkeää projektin lähtöselvityksen mukaan on rakentaa niin kutsuttuja ´mielten siltoja´ yli rajan. Analysoin tutkimuksessani missä valossa raja näyttäytyy niin nuorille kuin myös raportissa, millaisia mahdollisia rajanvetoja teksteissä tehdään meihin ja heihin kuuluvien ihmisten sekä meidän ja heidän paikkojen välille, miten raja tulee esille arjen keskellä, kuinka se esitetään teksteissä sekä onko suhde rajaan mahdollisesti muuttunut aikaisempiin tutkimuksiin ja lähteisiin verrattuna. Yhteisöllisyys alueella eli pitkään vahvana, huolimatta kansallisvaltioiden rajasta. Mielenkiintoista on tutkia millaisena raja koetaan nykyään niin hallinnollisessa päätöksenteossa kuin arjen keskelläkin. Mitä raja merkitsee Tornionjokilaaksossa?

1.2 Tutkimuksen eteneminen

Ennen siirtymistäni tutkimukseni varsinaisiin aineistoihin, nuorten teksteihin ja Meän visio-loppuraporttiin, tarkastelen tämän työn kannalta olennaisia taustatekijöitä ja teoreettisia lähtökohtia. Kappaleessa kaksi kerron aluksi Tornionjokilaakson alueen historiallista taustaa. Alueen historia valottaa rajan merkitystä alueella, sen vaihtuvuutta ja vaikuttavuutta myös alueen ihmisiin. Tuon lisäksi esille aluetta konkreettisesti yhdistäviä tekijöitä, jotka ovat edesauttaneet yhteisöllisyyden kehittymistä. Alueen menneisyys on merkittäväällä sijalla pyrittäessä tulkitsemaan alueen nykyisyyttä. Historiallisen taustan lisäksi tuon esille millaisena alue näyttäytyy nykypäivänä, periferia-asetelmassaan ja nykyongelmien, erityisesti kiihtyvän muuttoliikkeen kanssa kamppaillessaan. Nuoret teksteineen

muodostavat keskeisen aseman tutkimuksessani, mistä johtuen on myös tärkeää esitellä alueen nuorison tilannetta. Kappaleessa kolme puolestaan perehdyn raja-käsitteeseen ja sen monimerkityksellisyyteen. Kerron yleisesti rajasta historiallisena tuotteena sekä sen maantieteellis-
valtiollisesta ja henkisestä ulottuvuudesta, jotka ovat olennaisia myös aineistoni analyysin kannalta katsottuna.

Kappale neljä on tutkimukseni laajin ja keskeisin kappale. Analysoin siinä molempia aineistoja ja tarkastelen keskeisimpiä esiin nousevia rajakäsitteen diskursseja. Aloitan analysoinnin nuorten teksteistä. Tarkoitukseni ei ole ollut tehdä mitään yleistettävyyksiä tai tilastollisia yhteneväisyyksiä, vaan olen pyrkinyt tuomaan vastausten kirjon kokonaisuudessaan esille. Teksteistä nousee esille viisi erilaista vallitsevaa diskurssia raja-käsitteestä: 1. 'Veteen piirretty viiva' - rajajoen merkitys, 2. 'rajan takana on autiota' - maantieteellis-valtiollinen rajakäsite, 3. 'ulkomailla vierailu' - rajan arkipäiväisyys, 4. 'emme enää ymmärrä toisiamme' - henkiset rajat ja 5. 'puhumme enemmän naapureista kuin ruotsalaisista' - yhteisöllisyyttä yli rajan?. Nuorten tekstien jälkeen tuon esille puolestaan Meän visio-raportista nousseita diskursseja raja-käsitteestä. Raportista olen nostanut esiin neljä vallitsevaa määritelmää: 1. kansallisvaltiot erottava raja, 2. yhteinen rajaseutu, 3. rajaton ja 4. 'mielten sillat' yli rajan. Työ etenee kappaleissa neljä ja viisi empirian eli aineiston ja teorian, tieteellisen materiaalin vuoropuheluna.

Työn loppuosassa tuon esille yhteenvetona runsaan kirjon erilaisia diskursseja siitä, millaisena raja näyttäytyy Tornionjokilaaksossa molempien aineistojen perusteella. Vertailen aineistojeni tuloksia keskenään, tuon esille aineistojen mahdollisia eroavaisuuksia sekä pohdin syitä erojen taustalla. Lisäksi mietin, millaisena alueen ja rajan tulevaisuus näyttäytyy tutkimustyöni kautta, voidaanko Tornionjokilaakson pitkän yhteisen historian muovaama yhteisöllisyys ja alueellinen identiteetti säilyttää tai synnyttää uudelleen hallinnollisten toimintojen kautta.

2. TORNIONJOKILAAKSO ALUEENA – TUTKIMUKSEN TAUSTAA

Tornionjokilaaksolla on pitkä yhteinen geologinen, etninen, poliittinen ja kulttuurinen historia. Alueen sanotaan olevan maailmanlaajuisesti omaleimainen, sillä alueellinen yhtenäisyys on asettunut kolmen kansallisvaltion, Norjan, Ruotsin ja Suomen rajalle. Aikojen saatossa yhteisöllisyys yli kansallisvaltioiden rajojen on ollut runsaampaa Ruotsin ja Suomen rajan läheisyydessä. Alueesta käytetään useimmiten nimityksiä Tornionjokilaakso, Tornionlaakso ja Meänmaa, joista kaksi edellistä viittaavat tarkempaan maantieteelliseen alueelliseen nimitykseen. Meänmaa korostaa kielellistä ja kulttuurillista yhtenäisyyttä määrittelemättä tarkemmin alueen rajoja. Rajat ovat tutkimuksessani tarkastelun kohteena, joten olen ottanut käyttööni Kolarissa usein käytetyn Tornionjokilaakso - käsitteen.

2.1 Tornionjokilaakson historiaa

Tornionjokilaakson välillä kulkevaa rajaa on kutsuttu yhdeksi maailman rauhallisimmista rajoista (Pokka 1997, 207). Alueen historia on muovautunut aikojen saatossa ja yhtenäisyys on pysynyt, joskin lähihistoriaan sisältyy voimakkaita mutta maltillisesti toteutuneita kulttuurisia muutoksia. Kansallista rajaa ei ollut ennen vuotta 1809, jonka jälkeen Tornionjokilaakson kansallinen jako ruotsalaisuuteen ja suomalaisuuteen vahvistui. Alue jaettiin kahtia Ruotsin ja Venäjän kesken. Legendan mukaan Venäjän tsaari piirsi kartalle punaisella kynällä viivan jokea pitkin. Tornionjokilaakson suvut, kylät ja tilukset jakautuivat kahtia. Joen itäpuolelle jäi 11 000 tornionjokilaaksolaista. He saivat suomalaisen identiteetin ja kulttuurin, mutta joutuivat kärsimään kansallissodan ja Lapin sodan. Länsipuolen 8 000 tornionjokilaaksolaista pääsivät nauttimaan rauhasta ja kasvavasta vauraudesta, mutta kieliasia jäi hiertämään. (Palmén 2006). Kieliraja on entisestään väestömuutosten ja väestönkasvun vaikutuksesta siirtynyt ajan myötä itään päin, mutta monet ruotsinkielisten seutujen maantieteelliset nimet kertovat vieläkin rajan aiemmasta läntisestä kulusta (Hereryd & Alamäki 1991, 7).

Vuoden 1809 tapahtumien jälkeen molemmat valtiot aloittivat vahvat kansallistamistoimet. Venäläistymisen pelon alla Suomessa korostettiin suomalaisuuden ja suomen kielen merkitystä, kun taas ruotsalaiset pyrkivät estämään suomen kielen leviämisen yli uuden rajan ja tukivat väestön ruotsinkielisyyttä erityisesti koulujärjestelmän avulla. (Jukarainen 2001, 138.) Merkittävää alueen

tulevaisuuden kannalta oli että alkujaan rajanylitystä ei rajoitettu ja väestöllä oli oikeus itse valita asuinmaansa (Vähä 1993, 394).

Ensimmäisen maailmansodan aikana (Suomen jo itsenäistyttyä) rajanylitys vaikeutui huomattavasti aikaisemmasta käytännöstä. Valvontaa rajalla tehostettiin ja käyttöön otettiin rajapassi. Useaan otteeseen Tornionjokilaakson alueen toimikunnat pyrkivät helpottamaan yhteisöllisyyttä yli rajan ja ehdottivat passipakon poistamista, tässä kuitenkin onnistumatta. Pyrittiin vaikuttamaan erityisesti Suomen viranomaisiin, jotka eniten vastustivat rajanylityksen helpottamista. Passipakko poistettiin vasta 1950-luvulla, jonka myötä yhteisöllisyys yli rajan lisääntyi. Raja toi mukanaan myös rajakaupan. Kansallisvaltioiden raja on erottanut kaksi hintavyöhykettä, josta rajakauppa sai virikkeensä. Rajakauppa kääntyi pääasiallisesti Ruotsin hyväksi, monien päivittäisten kulutustavaroiden ollessa siellä halvempia. Usein suomalaiset ovat tietyn rajoituksen hakeneet Ruotsin puolelta esimerkiksi edullisempaa sokeria ja margariinia. Suuret hintaerot ja tuontirajoitukset synnyttivät myös rajakaupan lieveilmiön, salakuljetuksen. Tornionjokilaaksossa tätä on kutsuttu joppaukseksi. Vaikkakin Tornionjokilaaksoa on raja-alueeksi tuleamisen jälkeen kutsuttu maailman rauhallisimmaksi rajaseudeksi, toisaalta ´rauhallisuus´ on alueella ollut tuntematon käsite. Rajan yli tehtiin vilkkaasti siis kauppaa sekä myös vierailuja ja monenlaista muutakin yhteistyötä. Niin kutsuttu poikkinaintikin, jolla tarkoitetaan ruotsalaisten ja suomalaisten välistä avioliittoa, on ollut tavallista. (Nordberg 1993, 68-71.).

Kansallisvaltioiden välinen yhteistyö alkoi erityisesti heti Suomen itsenäistymisen jälkeen. Pääyhteistyöaloina tuolloin olivat uitto ja Tornionjoen lohi. Lohiasia ja yleisemminkin kalastukseen liittyvät hankkeet ovat olleet alueella keskeisiä yhteistyöaiheita maiden välillä vielä nykyäänkin. Rajajoki on muodostanut näin merkittävän elementin alueella monella eri tavoin. Se erottaa kansallisvaltiot toisistaan, mutta yhtäaikaaisesti on ollut myös yhteistyön merkityksen kannalta tärkeässä asemassa. Kiinteämpi yhteistyö alueella aloitettiin sotien jälkeen, sillä erityisesti suomalaiset halusivat säilyttää evakkoaikana syntyneen yhteyden. Ruotsista saatiinkin apua muun muassa jälleenrakentamisessa. (Nordberg 1993, 76.) Ruotsi on kauan ollut taloudellisesti vahvempi kuin Suomi, ja tarjonnut muun muassa töitä kun Suomessa on ollut paljon työttömyyttä. Ruotsin puolelle muuttamisen syynä nähdään olleen paremmat elintasotoiveet. Suomesta rajan länsipuolelle töihin hakeutumisen ajatellaan olleen helppoa, sillä sukulaisuus yhdisti eikä kielikään ollut esteenä. (Vähä 1993, 400.)

2.2 Tornionjokilaakson yhteinen kulttuuri ja kieli

”Vaikka meänkieli ehkä kuoleekin, niin ainakin meillä on hauskaa kituessamme.”

- kirjailija Mikael Niemi, Pajalan Römppäviikot -tapahtumassa 2006 (Palmén 2006)

Tornionjokilaakson jokapäiväiseen elämään ovat olleet vaikuttamassa monet herätysliikkeet, joista suurin vaikutus on ollut lestadiolaisuudella. Tämä vaikutus juurtui tiukasti alueen asukkaiden elämään. Lestadiolaisuus oli tärkeä tekijä rajan yli tapahtuvan vuorovaikutuksen ylläpitäjänä vuoden 1809 tapahtumien jälkeen, sillä se yhdisti ihmiset yli rajan. Alueella puhuttiin yhtenäistä suomen kieltä rajan vetoon asti. Lestadiolaisuudessa käytettiin suomen kieltä, mikä vaikutti kielen asemaan koko Tornionjokilaaksossa. (Pokka 1997, 202.)

Yhteisöllisyys yli rajan oli pitkään voimakasta. Tätä kuvailee hyvin entisen Lapin läänin maaherran Uuno Hannulan esitys nuorena ylioppilaana, että Ruotsin puoleinen Tornionjokilaakso tulisi liittää Suomeen, mikäli Ruotsi saisi Ahvenanmaan. Ehdotus hermostutti hallitusta ja silloinen ulkoministeri asetti työryhmän selvittämään asiaa. Suomen kielen asemasta alettiin kuitenkin taistella ja kieliasia on Ruotsissa ollut pitkään ajankohtainen. (Pokka 1997, 203.) Tornionjokilaakson rajan molemmin puolin eläneestä yhteisestä kielestä käytetään nimitystä ´meänkieli´. Meänkieli on tavallaan sekoitus suomen ja ruotsin kieltä. Siinä on vanhoja piirteitä mm. Karjalan murteesta, kuten kirjakielen pronominit ´sinä´ ja ´minä´ ovat ´mie´ ja ´sie´. Kieleen kuuluu myös paljon h-kirjaimia, kuten esimerkiksi kirjakielen lausahdus ´lähdemme syömään´ on meänkieleksi ´lähemä syöhmään´. Viime aikoina kieleen on lainattu paljon ruotsin kielestä erilaisia moderneihin ilmiöihin, kuten tekniikkaan, politiikkaan ja yhteiskunnallisiin asioihin liittyvää sanastoa. Vaikka sanat voivat olla ruotsin kielestä peräisin, ne muokkaantuvat meänkieleen suomen kielen rakenteiden, ääntämisen ja sijamuotojen mukaan. Kieli kehittyi yleensä eniten niillä alueilla, jotka ovat kullekin kulttuurille erityisen tärkeitä. Yleisesti tunnetaan esimerkiksi saamen kielen runsas poroihin liittyvä ja lunta kuvaileva sanasto. Meänkielen kohdalla kiivain kehitys näkyy kiro sanoissa ja muissa voimasanoissa. (Niemi 2006, 134-135.)

Vuonna 2000 Ruotsin valtiopäivät hyväksyivät meänkielen viralliseksi vähemmistökieleksi ja sen puhujat kansalliseksi vähemmistöksi. Suomalaisille meänkieli on suomen kielen murre tai vastaavasti alueen ihmisille suomi on meänkielen murre (Palmén 2006). Tornionjokilaakson identiteetin korostaminen on ollut vahvempaa Ruotsin puolella, missä tornionjokilaaksolaiset ovat olleet maassaan vähemmistön edustajia, kun taas Suomen puolella asuvat ovat edustaneet maansa valtaväestöä. Tästä

johtuu myös meänkielen aseman poikkeava tulkinta maiden välillä. Poliittisesti katsottuna meänkieli voidaan katsoa omaksi kielekseen, mutta kielitieteellisesti asiasta ollaan erimielisiä. Poliittisen kriteerin mukaan, jos kielten välissä on valtakunnan raja, ja erityisesti jos toinen puoli haluaa identifioitua eri ryhmäksi, niin murrettakin voidaan pitää kielenä. Olennaisin ero meänkielen ja Suomessa puhuttavien murteiden käyttäjillä on se, että yleisesti suomalaisilla on hallussaan ainakin kaksi kielimuotoa: kotimurre ja kirjakieli. Edellinen opitaan kotona, jälkimmäinen koulussa. Ruotsalaisilta meänkielen puhujilta sen sijaan puuttuu mahdollisuus oppia suomen kirjakieltä. He oppivat koulussa virallisena kielenään ruotsia. Tästä johtuen useille meänkielille suomenkielisen tekstin lukeminen ja erityisesti viranomaisten kieli on vaikeaa. Oloissa, joissa oma kirjakieli puuttuu, murteen asema korostuu. Murre saa näin kirjakielen luonnetta ja tehtäviä. (Kotimaisten kielten tutkimuskeskus)

Niemi (2006, 219) on kuvannut kaunokirjallisuusteoksessaan 'Mies joka kuoli kuin lohi' hyvin sitä, kuinka Ruotsin tornionjokilaaksolaiset joutuivat "hiipimään läpi koko 1900-luvun ruotsalainen karttakeppi selkärankaan istutettuna". Tornionjokilaaksolaisia rankaistiin koulussa suomen kielen puhumisesta. Tästä johtuen meänkieli ja suomen kieli alkoivat kehittyä eri suuntiin. Niemi (2006, 185) kuvailee teoksessaan tilannetta näin:

"- 'Pojan kansa met puhuma aivan ruottia...' ... Sama tapahtui niihin aikoihin varmaan sadoissa ellei tuhansissa tornionjokilaaksolaisperheissä, sekä paikallisessa väestössä että muualle muuttaneiden parissa. Haluttiin että elämä olisi niin kuin tavallisessa, ruotsalaisessa perheessä. Kyseessä oli pohjoisen Tornionjokilaakson ensimmäinen sukupolvi, joka osasi sujuvasti ruotsia. Lapsena 40-luvulla kotona oli puhuttu vain meänkieltä ja ruotsi oli pitänyt oppia koulussa. Se ei ollut aina helppoa. Joten nyt 60-luvulla, kun saatiin omia lapsia, heille haluttiin opettaa ainoastaan ruotsia. Kielenvaihto tapahtui yhden sukupolven aikana."

Meänkieli asettuu merkittävään asemaan pohdittaessa Tornionjokilaakson alueen historiallista taustaa nykyisyyttä vasten. Meänkielen asema on viimein saanut tunnustusta Ruotsin puolella saavuttaessaan vähemmistökielen aseman, mutta yhtäaikaaisesti kielen käyttö on kaikesta huolimatta entisestään vähentynyt. Yksi konkreettisimmista aluetta yhdistävistä tekijöistä tuntuu katoavan. Alue pyrkii kuitenkin yhä kasvattamaan yli rajan ulottuvaa yhteisöllisyyttä, josta kertoo kesällä 2007 käyttöön otettu 'Meänmaan lippu', meänkielellä meänmaan flaku. Lipussa on kolme vaakaraitaa, keltainen, valkoinen ja sininen. Värien tulkinnasta olen kuullut kaksi erilaista versiota. Toisen mukaan värit

tulevat Ruotsin ja Suomen lippujen väreistä, ne kuvaavat kullankeltaista aurinkoa, talvista jokinäkymää ja kesän sinistä taivasta. Toisaalta sanotaan myös, että sininen ja keltainen kuvastavat kahta aluetta hallinnoivaa valtiota ja valkoinen jäätynyttä jokea näiden välissä. Lipun avulla on pyritty symbolisesti yhdistämään Tornionjokilaakson alue.

2.3 Alueen nykytilanne

”Tornionjokilaaksossa on aina ajateltu, että ei täällä kannata tehdä tai yrittää mitään, kun ei se onnistu kuitenkaan. Eli että ei se kannatte”.

- Karl-Axel Juntti, Radio Norrbottenin toimittaja (Palmén 2006)

Tornionjokilaaksoa ovat kohdanneet samat ongelmat molemmilla puolin rajaa. Muuttoliike kohti etelää on ollut voimakasta, mikä on johtanut kylien autioitumiseen ja palveluiden vähenemiseen. Aikaisempina vuosikymmeninä muuttoliike itä-länsi – suuntaisesti rajan yli oli huomattavasti vahvempaa, suomalaisten matkatessa Ruotsiin töiden perässä. Sen sijaan nykyisin liike tapahtuu pohjoinen -etelä -suuntaisesti oman kansallisvaltion rajojen sisällä. Tänä päivänä alueiden yhteistyön kehittämisessä yksi tärkeimpiä seikkoja on uusien työpaikkojen luominen. Alue on pyrittävä säilyttämään asuttuna, asukkaille on saatava työtä ja on pyrittävä ylläpitämään alueen asukkaita tyydyttävä palvelutaso (Nordberg 1997, 206-207.) Hyvien yhteyksien pitäminen yhtenä keskeisenä tavoitteena on perusteltua Tornionjokilaakson laajuuden ja harvan asutuksen vuoksi. Lisäksi alueen olisi menestyäkseen yhä kansainvälistyvässä maailmassa pystyttävä rakentamaan nopeat ja toimivat yhteydet muualle Suomeen ja Ruotsiin sekä kauemmaksikin Eurooppaan. Olisi pystyttävä minimoimaan ne haitat, jotka aiheutuvat alueen laajuudesta ja pitkistä välimatkoista suuriin kulutuskeskuksiin. (Heininen 1994, 32.)

Kansainvälistymisen myötä myös Tornionjokilaaksoon kohdistuu uusia muutoksia, jotka ovat merkinneet joidenkin vanhojen rakenteiden kaatumista ja pakkoa etsiä uusia kehitystekijöitä. Muutoksilla on ollut myös monia negatiivisia vaikutuksia ihmisten elämään, vaikka kansainvälistymisen vaikutuksia ei kaikkia vielä voidakaan arvioida. Negatiivistakaan kehitystä ei voida kokonaan estää, vaikka tulevaisuus onkin tiettyyn rajaan asti Tornionjokilaakson asukkaiden oman tahdon asia. Sitä voidaan kuitenkin hidastaa tai ainakin pyrkiä sen hidastamiseen. (Heininen 1994, 35.)

Suomen ja Ruotsin liittyttyä EU:hun Tornionjokilaakson mahdollisuudet saada rahoitusta yhteistyöhankkeilleen paranivat huomattavasti. EU:n periaatteiden mukaisesti alueita koskevan päätöksenteon on tullut tapahtua itse alueilla. Lisäksi unionin rakennerahastot ja yhteisöaloitteet ovat antaneet rahoitusmahdollisuuksia kehittämishankkeille. Yhteistyötä on rakennettu, jotta peruspalvelut on saatu turvatuksi, esimerkiksi palo- ja pelastustoimen ja koulutuksen alalla. Harvaanasutulla alueella tällainen viranomaistoiminta on paitsi tarkoituksenmukaista myös välttämätöntä. Tornionjokilaaksossa käynnistyneiden erilaisten Interreg -hankkeiden sanotaan olevan sellaisia, jotka todetaan tärkeiksi paitsi EU-ohjelmissa, myös alueellisissa ja kansallisissa kehittämissuunnitelmissa sekä alueen kansainvälisessä yhteistyössä. Hankkeet ovat liittyneet niin matkailuun kuin muuhunkin elinkeinotoimintaan, koulutukseen, kulttuuriin ja maaseudun kehittämiseen. (Nordberg 1997, 205-208.)

Kaikkialla maailmassa on parhaillaan käynnissä paikallisten kulttuurien uudelleenluomisen ja vahvistamisen prosesseja (Assmuth 2005, 106). Viimeisen parin vuosikymmenen Eurooppaa on pyritty kehittämään alueiden maanosaksi, jossa valtioiden rajat sulautuisivat alueiden muodostamiin kokonaisuuksiin. Tornionjokilaaksolaisille väylään vuonna 1809 piirretty valtakunnanraja ei ole muodostanut estettä kanssakäymiselle, joskin se on osaltaan edesauttanut jokilaakson eri puolien nivoutumista kansallisiin yhtenäiskulttuureihin. Tornionjokilaakson pitkän yhteisen historian vuoksi voisi kuitenkin ajatella mahdollisuuksien rajat ylittävään yhteistyöhön olevan vahvat myös tulevaisuudessa.

2.4 Tornionjokilaakson nuoriso osana tutkimusta

Tutkimustyötäni varten teetettyyn ainekirjoitukseen osallistuneista henkilöistä olen käyttänyt tässä työssä nimitystä nuoret, vaikkakin nuori ja nuoriso ovat käsitteinä varsin moniselitteisiä. Tutkimuksessani ovat tapauskohteena Suomen puoleisen kunnan Kolarin lukion ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat. Kyseiset nuoret ovat jääneet alueelle jatkamaan opiskeluaan ainakin toistaiseksi Useimmiten jo heti peruskoulun jälkeen nuorten on suunnattava Kolarista muille paikkakunnille, jos he haluavat lukion sijaan ammatillista peruskoulutusta.

Nuoret eivät elä muista yhteiskunnan jäsenistä poikkeavaa ja erillistä elämää, vaan he jakavat paljon samaa arkitodellisuutta ympäristönsä vanhemman väestön kanssa. Nuoret eivät kuitenkaan jaa samaa

kokemuksellista menneisyyttä. Näin heidän kokemuksensa ympäristöstään voivat myös erota huomattavasti vanhempien ihmisten kokemuksista, sillä nuoret eivät välttämättä kannaa samaa historian ja traditioiden painolastia, huolimatta sosiaalisesta yhteisöllisyydestä. Samaan ikäluokkaan kuulumisen ei kuitenkaan luonnollisesti välttämättä merkitse sitä, että kokemukset ympäristöstä olisivat samanlaisia, vaan voivat vaihdella nuortenkin keskuudessa. (Jukarainen 2001, 84-85.) Nuoria ei voi siis tarkastella vain joko täysin ympäristön uudistajina uutena sukupolvena tai vastaavasti täysin yhteisöön ja sen perinteisiin sopeutuvina, niitä jatkavana ryhmänä. Nuorten voi kuitenkin olettaa muodostavan varsin suuren muutospotentiaalin, sikäli kuin he eivät koskaan omaa samaa sosiaalista pääomaa kuin heitä edeltäneet sukupolvet. Sen lisäksi että nuorilta puuttuu se henkilökohtaisten kokemusten tausta, joka heidän edeltäjillään on, he myös työstävät kaiken sosiaalisesti oppimansa uudelleen uudella tavalla. (Jukarainen 2001, 38-39.) Nuorten tekstit muodostavat näin merkittävän vertailukohdan toiselle tutkimustyössäni käyttämälleni aineistolle eli Meän visio -loppuraportille. Meän visio -loppuraporttia ovat olleet laatimassa kuntien virkamiehet, jotka myös samanaikaisesti edustavat eri sukupolvea kuin tutkimukseni nuoret.

Nykyään alueen asukkaiden yhteisöllisyyden yli rajan sanotaan heikentyneen. Ennen Tornionjokilaakson alueen yhteisöllisyydelle käytännön rajoitteena oli Ruotsin valtion voimakas ruotsalaistamispolitiikka, nykyisin on esiintynyt viitteitä mm. siitä, kuinka Ruotsin puolella asustavat nuoret ovat alkaneet unohtaa meänkielen ihan itsestään ilman keskushallinnon pyrkimyksiäkin. Meänkieli on ruotsalaistunut. Yhteinen kieli on luonut merkittävän perustan kokonaisuudessaan tornionjokilaaksolaisuudelle. Tästä johtuen on mielestäni tärkeää tuoda tutkimustyössäni myös esille Ruotsin puoleisen Tornionjokilaakson nuorten historiallista taustaa, vaikkakin tutkimustyöni keskittyy suomalaiseen nuorisoon. Niemi (2004) on kuvaillut paljon huomiota saaneella kaunokirjallisuusteoksellaan 'Populäärimusiikkia Vittulanjänkältä' hyvin erityisesti Ruotsin puoleisen Tornionjokilaakson 1960-70-luvun nuorten ongelmia. Alueen asukkaat eivät halunneet kuulua suomalaisiin, mutta he kokivat myös alemmuuskomplekseja muuta Ruotsia kohtaan:

"Ajan myötä meille selvisi, ettei kotiseutumme itse asiassa oikeastaan kuulunut Ruotsiin. Me olimme liittyneet siihen aivan sattumalta. Alueemme oli muutaman aution jänkän muodostama pohjoinen lisäke, jolla asuvat ihmiset kykenivät vain osittain täyttämään ruotsalaisuuden vaatimukset. Me olimme erilaisia, hieman alempiarvoisia, hieman sivistymättömpiä, henkisesti hieman köyhempiä... .."

Kasvoimme puutteen keskellä. Emme aineellisen puutteen, siinä suhteessa meillä ei ollut hätää, vaan identiteetin puutteen.” (Niemi 2004, 53.)

”Me mursimme suomalaisittain olematta suomalaisia, me mursimme ruotsalaisittain olematta ruotsalaisia. Me emme olleet mitään. Ulospääsyyn ei ollut kuin yksi keino. Oli vain yksi vaihtoehto, jos halusi tulla joksikin, edes kaikkein pienimmäksi ja mitättömimmäksi. Nimittäin se, että muutti pois... .. Muuttoaalto, joka tyhjensi koko kotiseutumme ja joka kummallista kyllä tuntui täysin vapaaehtoiselta. Näkymätön sota.” (Niemi 2004, 54.)

Jo aikaisemmin tutkimustyössäni olen tuonut esille, kuinka suomalaiset tornionjokilaaksolaiset ovat edustaneet maansa valtaväestöä, kun taas ruotsalaiset tornionjokilaaksolaiset ovat olleet omassa kansallisvaltiossaan vähemmistönä. Niemi kuvasi teoksessaan tilannetta alueen nuorten ”*identiteetin puutteena*”. Nuoret eivät kokeneet olevansa muiden ruotsalaisten veroisia, mutta eivät halunneet olla suomalaisiakaan. Aikakaudelle on ollut tyypillistä mm. suomenkielisyntyperäisten sukunimien vaihto ruotsinkielisiksi vanhemman väestön toimesta. Pohjanen ja Kenttä ovat kuvailleet värikkäästi meänkielellä alueen tilannetta:

”Sukulaisia saapui joskus hävetä. Met olema hävehneet kauheasti omia sukulaisia ja itteä. Moni on freistanu¹ unohtaa oman kielen. Moni oon ostanu ruottalaisen sukunimenki... .. Ennen se oli ummikko fiini ihminen. Ko mie olin kläppinä² niin mie sanon kerran minun mammale, ette ko mie tulen täyeksi mie alan ummikoksi. Kaikki fiinit ihmiset olit ummikoita.” (Kenttä & Pohjanen 1996, 17.)

Alueen yhteisöllisyys yli rajan oli kuitenkin vielä paljon vahvempaa. Samalle aikakaudelle oli hyvin yleistä erityisesti alueen suomalaisten nuorten muutto töiden perässä Ruotsin puolelle. Kiinnostus toisen maan kulttuuria kohtaan tuntuu olleenkin vahvempi Suomen puolella, vaikka sukulaissuhteet ja -siteet ovat olleet vahvoja Ruotsin puolelta Suomeenkin päin. Alueen historiasta löytyy selityksiä, sillä Ruotsi on kauan ollut taloudellisesti vahvempi kuin Suomi ja tarjonnut töitä Suomessa työttömyyden ollessa voimakasta. Tämä on johtanut siihen, että Ruotsilla on kauan ollut enemmän ´annettavaa´ Suomelle ja suomalaisille kuin päinvastoin.

¹ yrittää

² lapsi

Edellä esille tuomani Niemen kuvaama identiteetin puute ja valtion vahva ruotsalaistamispolitiikka ovat väistämättä johtaneet nykyiseen tilanteeseen, jossa yhtenäisyyden sanotaan vähentyneen. Näkisin, että samanaikaisesti myös Suomen yhteiskunnallisen kehityksen kautta, suomalaisillakaan tornionjokilaaksolaisilla ei ole ollut merkittävää syytä muuttaa Ruotsin puolelle parempien elintasotoiveiden myötä, vaan liike on tapahtunut pääpainotteisesti omissa kansallisvaltioissa. Ruotsalaisten tornionjokilaaksolaisten nuorten meänkielen käytön vähenemistä ja kielen ruotsalaistumista tukee Arolan ja Vaattovaaran (2005) tutkimustyö tornionjokilaaksolaisten nuorten kieli-identiteetistä molemmilla puolin rajaa. Arolan ja Vaattovaaran (2005, 126) tutkimuksen toisena tapauskohteena ollut Ruotsin puoleinen pajalalaisnuoriso kertoi käyttävänsä lähes aina ruotsin kieltä, myös tilanteissa joissa kaikki läsnä olevat osasivat meänkieltä. Erityisesti kaveripiirissä nuorilla esiintyi ryhmäpainetta ruotsin kielen käyttöön. Taustalla voi olla ollut tottumus, mutta toisaalta myös yksikielisyysideologia: Ruotsissa puhutaan ruotsia. Pajalalaisnuoret pitivät tornionjokilaaksolaisten ruotsinkielisten asenteita meänkieltä kohtaan joko negatiivisina tai välinpitämättöminä. Nuoret eivät osanneet määritellä tornionjokilaaksolaisuutta, erityisesti meänkielen rooli oli siinä ristiriitainen. Nuorten oma suhtautuminen kieltä kohtaan vaihteli, suurin osa piti sitä silti tärkeänä Tornionjokilaaksolle, määrittäen kuitenkin vahvasti tornionjokilaaksolaisuudella vain Ruotsin puoleista aluetta. Nuoret myös kokivat, että kieli oli ainoa tekijä, joka teki rajan heidän ja muun Ruotsin välille, muodostuen näin myös ryhmän tärkeimmäksi tunnustukseksi. Tutkimuksen vertauskohdaksi Suomen puolelta oli valittu pellolaisnuoriso. Pellolaisnuoriso koki pajalalaisnuorisosta poiketen meänkielen kuuluvan koko alueelle, niin Ruotsin kuin Suomenkin puolen tornionjokilaaksolaisuuteen. Pellolaisnuoret eivät siis nähneet vallitsevan Tornionjoessa mitään mentaalista murrerajaa, minkä yhtenä selittävänä tekijänä voidaan nähdä, etteivät he pitäneet valtionrajaa millään tavalla merkityksellisenä arkielämänsä kannalta, rajahan on avoin kulkea. (Arola & Vaattovaara 2005, 126-137.)

Tutkimuksen tuloksena nähtiin, että tutkimukseen osallistunut Ruotsin puoleinen nuoriso koki rajan (kieli)poliittisena rajana, suomalaiset nuoret puolestaan eivät kokeneet rajaa mitenkään merkityksellisenä asiana. Vaikka todettiin, että meänkielen asema on heikentynyt, ruotsalaisen nuorison käyttäessä yleensä ruotsin kieltä ja suomalaisten kokiessa etteivät he itse puhua enää niin ”puhdasta meänkieltä” kuin omat isovanhempansa, tutkijoiden mukaan voitiin puhua jonkinasteisesta alueen meän identiteetistä, jonka pohjana on alkujaan yhtenäinen kielimuoto. Pirstoutumishistoriansa vuoksi vielä 2000-luvun nuorekin näkökulmasta kieli-identiteetin rakentuminen on Ruotsin puolella

traumaattista, siinä missä Suomen puolella samainen historia näyttää pelkästään tukevan positiivisen kieli-identiteetin rakentumista. (Arola & Vaattovaara 2005, 126-137.)

Edellä lainaamani Niemen tekstit ja Arolan ja Vaattovaaran tutkimustulokset kertovat siitä, kuinka tilanne näyttäytyy hieman erilaisena ruotsalaisen tai suomalaisen tornionjokilaaksolaisen nuoren näkökulmasta katsottuna. Tutkimustyöni kohteena ovat pelkästään suomalaiset nuoret, mutta historian painolastin voi ajatella kuitenkin vaikuttavan alueen nuorison yhteisöllisyyteen yli rajan. Alueen nuoret ja heidän mielipiteensä ovat merkittävässä asemassa alueen tulevaisuuden kannalta katsottuna. Nuorilla on kuitenkin jonkinasteinen valinnan mahdollisuus, joka tosin on ajasta, paikasta ja tilanteesta riippuvainen. Jukaraisen (2001, 53) mukaan nuorilla on mahdollisuus luoda omat tulkintansa maailmasta ja jopa haastaa ne valtioita, alueita ja kuntia edustavien tahojen maailmanjäsenysmallit, joilla on tähän saakka ollut hallitseva asema.

3. RAJA -KÄSITTEESTÄ

Maailman kaikki maantieteelliset, kulttuuriset ja poliittiset rajat ovat ihmisten tekemiä. Rajat voivat olla aikaan, paikkaan ja tekijöidensä motivaatioihin sidottuja. Ne eivät aina tule annettuina ja vastuu niiden olemassaolosta, tarpeellisuuden arvioinnista ja mahdollisesta purkamisesta voi tulla esiin. Rajat voivat olla muuttuvia, ne ovat yhteiskunnallisesti, poliittisesti ja kulttuurisesti tuotettuja ja yksilöt osallistuvat toimijoina niiden uudelleen määrittelyyn. Rajakäsitteen monimerkityksellisyys toimii tutkimukseni raameina ja viitekehyksenä. Tornionjokilaaksossa raja-käsitteen eri ulottuvuudet tulivat hyvin esille tutkiessani rajan merkitystä eri toimijoiden kannalta.

3.1 Raja -käsite historiallisena tuotteena

Rajanvedot liittyvät useisiin erilaisiin maailman ilmiöihin. Suomen sana ´raja´ on Jukaraisen (2001, 19) mukaan alkujaan slaavilainen laina venäjän kielestä, sanasta kraj, jolla tarkoitettiin epämääraistä reunaa, syrjää, laitaa, rajaseutua tai – maata, ei niinkään mitään ehdottoman tarkkaa rajalinjaa. Nykyään perimmäinen merkitys rajalla on siinä, että se erottaa jotakin jostakin, jäsentää ja erittelee asioita, ilmiöitä ja ihmisryhmiä toisistaan. Rajojen avulla luodaan järjestystä ja pysyvyyttä, joiden myötä maailman hahmottaminen, sen ennakoitavuus ja siinä toimiminen mahdollistuu. Myös ihmiset yksilöinä asettavat itselleen määräaikoja ja määrämittoja, välillä omat rajat tunnetaan, välillä ne puolestaan ylitetään. (Jukarainen 2001, 217.) Alkujaan rajat eroteltiin luonnollisten ja ihmisten keinotekoisesti muodostamien rajojen välille, mutta myöhemmin kaikkia rajoja on alettu yleisesti pitää ihmisten luomina. On olemassa kuitenkin erilaisia luonnonympäristöjen muodostamia rajoja, jotka muodostavat esteitä ihmisten keskinäiselle vuorovaikutukselle ja joita voidaan kutsua nimenomaan luonnollisiksi rajoiksi. (Jukarainen 2001, 22.)

Lehtosen (1996, 24) mukaan erilaiset merkitykset käyvät keskenään jatkuvaa kamppailua omasta todellisuuden oikeudellisuudestaan ja ovat täysin riippuvaisia määrittelijästään sekä määrittelijän omasta ympäristöstä. Rajoja on monenlaisia, mistä johtuen myös käsitteen ulottuvuudet ja merkitykset vaihtelevat. Hallin (1999, 152) mukaan ihmiset pyrkivät rajojen vedon kautta rakentamaan erilaisia merkityksiä maailmastaan. Rajojen myötä pyritään määrittelemään tiloja, mutta myös samanaikaisesti

rakentamaan identiteettejä. Identiteetin määrittäminen edellyttää rajan vetoa suhteessa erilaisuuteen, suhteessa siihen mitä identiteettiä muotoileva 'itse' ei ole. Tilan hahmottaminen ja etenkin sen hallinta edellyttää puolestaan jonkinlaisten rajojen muodostamista, vaikka nämä eivät olisikaan kovin tarkkoja. Rajoja ei synny itsestään tyhjästä, vaan niiden muodostumisella on aina oma tarkoitusperänsä. Toisaalta rajojen rakentamisen syyt ja tarpeet eivät myöskään ole ikuisia tai universaaleja. Ne muuttuvat ja niitä voidaan muuttaa. Ihmiset itse ovat kuitenkin rajojen muuttumisen tai muuttamisen takana, rajat eivät madallu ellei niitä madalleta. Näin ollen rajojen määrittämisessä tulee esille niiden poliittisuus, rakentamisen taustalla on aina ollut jokin poliittinen tarkoitusperä ja päämäärä. (Jukarainen 2001, 225-227.)

Malcolm Anderssonin (Jukarainen 2001, 15) mukaan rajoja voidaan kutsua poliittisiksi useasta eri syystä. Rajat ovat ensinnäkin eri valtiollisten toimijoiden harjoittaman politiikan välineitä, niitä siirretään ja kontrolloidaan poliittisten intressien myötä. Toiseksi valtion toimivalta on riippuvainen sen kyvystä kontrolloida omia rajojaan, jolloin rajat toimivat valtion poliittisen kontrollin ja toimivallan määrittelijänä. Rajojen poliittisuus tulee esille myös niiden kautta harjoitettavan identiteettipolitiikan myötä. Lisäksi rajat toimivat diskursiivisen politiikan kohteina, sillä rajoille voidaan antaa erilaisia poliittisia merkityksiä eri tilanteista ja eri toimijoista riippuen. (Jukarainen 2001, 15.)

Rajat ovat siis välttämättömiä ja tarpeellisia, sillä niitä tarvitaan erojen luomisessa, erilaisuuksien hahmottamisessa. Toisaalta rajanvedot voivat kuitenkin tuoda mukanaan välittömästi ongelmia. Rajanvedot ovat usein liian joustamattomia, pysyviä ja hitaasti muuttuvia vastatakseen ihmisten todellisia arkipäiväisiä ajattelu- ja toimintamalleja, saati sitten koko maailman monimutkaisia kehityskulkuja. Ne voivat usein olla vuorovaikutteisen toiminnan esteenä tai ainakin toimivat sen hidasteina. (Jukarainen 2001, 225-226.) Rajojen vedoilla voidaan sanoa olevan siis kaksijakoinen luonne. Yhtäaikaisesti niiden avulla ylläpidetään kollektiivista yhteisöllisyyttä, mutta myös rajataan mahdollisuuksia pois. Rajat ovat näin yhtäaikaisesti myönteisiä ja tarpeellisia, mutta myös kielteisiä ja vältettäviä. (Hall 1999, 160.)

3.2 Maantieteelliset-valtiolliset rajat

Modernin yhteiskunnan kehityksen myötä syntyivät kansallisvaltiolliset territoriaaliset rakenteet, jotka muodostivat rajoineen selkeitä alueita (Paasi 1996, 25). Moderni tulkinta rajoista ja alueista on hyvin

nuori ilmiö. Keisari Kaarle VI:n ja Hollannin tasavallan välillä v.1781 solmittu rajasopimus on kenties ensimmäinen tapaus, jolloin raja määriteltiin kartalla, vaikka silloinkaan rajaa ei määritelty maastossa. Tätä ennen poliittinen yhteisöllisyys perustui avoimeen tilakäsitykseen, alueiden ollessa epämääräisesti rajattuja hallintoyksiköitä, jotka saattoivat sijaita etäälläkin toisistaan. Alueiden rajat ja identiteetit olivat moninaisia. Moderni valtiollinen maailma on ollut puolestaan kartalle ja maastoon merkittyjen ja eri alueita erottavien territoriaalisten rajojen maailma. Useat rajat ilmaisevista käytännöistä, kuten passit, rajalinjat, viisumit ja rajavalvonta, syntyivät vähitellen 1800-luvulla modernismin, nationalismin, demokratian ja suvereniteetin ajatusten kietouduttua toisiinsa suljetussa tilakäsityksessä. (Moisio 2002, 232.)

Rajat ilmentävät yhteiskuntien alueellista organisoitumista, niiden voidaan sanoa olevan vallankäytön maantieteellinen ilmenemismuoto. Ne ilmentävät myös käytetyn vallan lajia, sillä ne ovat tulosta vallankäytöstä ja politiikasta, eivätkä sitä edeltävä asiantila. Erityyppiset alueellisten poliittisten toimijoiden reunoilla sijaitsevat rajat ilmentävät keskuksen poliittista toimintaa ja erityisesti vallan keskittymistä tai hajaantumista. Hajaantunut valta tuottaa modernin territoriaalisen käytännön mukaisesti läpäisevämpiä rajoja kuin keskitetty valta, joka pyrkii vahvistamaan erityisesti ulkoisia rajoja. Tämä siitä syystä, että moderniin territoriaaliseen ja valtiomuotoiseen vallankäyttöön on juurtunut ajatus siitä, että ainoastaan rajattu tila voi olla järjellisesti hallittavissa. Tällainen tilakäsitys on ollut nykyisin varsin hallitseva myös nykyään erilaisissa Euroopan unionia koskevissa kehittämissuunnitelmissa. Juuri tästä syystä puhutaan niin paljon eurooppalaisen identiteetin välttämättömyydestä, jotta mahdollisuus eurooppalaisen yhtenäisen alueen tuottamiseksi olisi olemassa. (Moisio 2002, 233.)

Valtiollisten rajojen keskeinen merkitys on määrittellä territoriaalisia tiloja. Toinen merkittävä tehtävä on puolestaan erilaisten identiteetti-ryhmien määrittelyn tukeminen, minkä myötä voidaan todeta että monet ryhmien väliset rajat konkretisoituvat valtiollisten rajojen myötä. (Jukarainen 2001, 7.) Yhtäaikaisesti valtiolliset rajatkin voivat paitsi erottaa, myös yhdistää ja luoda yhteenkuuluvuutta. Yhteiskuntapoliittiset tapahtumat heijastuvat rajanpinnassa ja se mitä puolestaan tapahtuu rajalla, vaikuttaa myös takaisin yhteiskunnalliseen politiikkaan. Se miten raja ja sen takainen yhteiskunta ymmärretään ja ennen kaikkea halutaan ymmärtää, ei vaikuta pelkästään vain itse rajaseudun ja sen asukkaiden elämään, vaan tätä laajempien yhteiskunnallisten viitekehysten kehitykseen. (Jukarainen 2001, 23.) Rajaseuduissa on kyse kulttuurisista vaihtumisvyöhykkeistä ja murros- ja

siirtymäkohdista, mistä johtuen voidaan sanoa olevan selvää, ettei ihmisten tilallinen oleminen ja maailman hahmottaminen ole näillä seuduilla yhdenmukaista. Ihmiset voidaan yleensä jakaa ainakin kolmeen ryhmään. Ensimmäisen ryhmän muodostavat ne, jotka kokevat yhteenkuuluvuutta sekä rajan yli että oman kansallisen keskuksen suuntaan. Toisen ryhmän muodostavat puolestaan ne, jotka kokevat muista valtion jäsenistä poiketen poikkirajallista yhteenkuuluvuutta ja kolmanneksi ovat vielä ne, jotka edustavat valtionsa enemmistöä ja joilla ei ole suhteita rajan toiselle puolelle. (Jukarainen 2001, 223.)

Huomionkohteeksi ovat asettuneet valtiollisten rajojen lisäksi yhä useammin muut erilaiset rajat, kuten esimerkiksi erilaiset kulttuuriset, sosiaaliset, poliittiset ja taloudelliset rajamuodostumat. Alueet ja paikallisuus ovat myös nousseet yhä merkittävämpään keskiöön kansallisvaltioiden rinnalle. Ristiriitaisesti rajatutkimus ja erityisesti maantieteellisten rajojen tutkimus ovat kuitenkin yleistyneet globalisaation ja kansainvälistyminen myötä. (Jukarainen 2001, 23.) Jo 1950-luvulla omalle ajalleen poikkeuksellinen poliittisen maantieteen tutkija Jean Gottmann esitti, että kansainvälisten suhteiden tila koostuu virroista, tai pikemminkin 'liikevoimasta', ja toisaalta alueiden ikonografiasta. Siinä missä liikevoimat, kuten globaali markkinatalous pyrkivät madaltamaan poliittisten yksiköiden rajoja, pyrkii puolestaan alueen ikonografia, alueellisesti jäsentynyt kulttuuri, identiteetti, historia, traditio ja muisti pitämään rajat olemassa tai suorastaan vahvistamaan niitä. Tällöin uusien materiaalistien rajalinjojen rakentaminen on monessa suhteessa helpompaa kuin vanhojen purkaminen ihmisten mielistä. (Moisio 2002, 233.)

Manuel Castells (Paasi 1996, xvii) on myös todennut, että maailma rajoineen on muuttunut erilaisten juoksevien virtojen tilaksi (space of flows), sen sijaan että puhuttaisiin enää pysyvistä ja kiinteistä paikoista tiloina (space of places). Virtojen maailman ja paikallistumisen suhde on monijännitteinen. Kansallisvaltiollisten käytäntöjen kautta yhteiskunta on yhä rakentunut rajattuina territorioina. Kuitenkin myöhäismodernin yhteiskunnan voidaan ajatella määrittyvän pikemminkin alueellisina, yhä useammin maailmanlaajuisina, virtoina kuin suljettuina territorioina. (Vartiainen 1998, 161-162.) Teknologian kehityksen myötä maailman sanotaan muuttuneen ns. maailmankyläksi, etäisyydet lyhenevät. Ihminen ei enää ole niin sidottu tiettyyn paikkaan ja aikaan sekä tiettyjen rajojen sisälle.

Alueet ovat yleensä hallinnollisin, poliittisin tai taloudellisin perustein selvästi määriteltyjä tiloja (Paasi 1996, 17). Myös Paasin (1996, 6) mukaan erilaiset tilalliset ja alueelliset rajat ovat muuttaneet

merkitystään. Rajojen määrittely on muuttunut ongelmallisemmaksi, sillä niin kansallisvaltiolliset kuin erilaiset alueelliset tai kulttuurillisetkin rajat ovat sumentuneet tai murtuneet modernin maailman nopeasti lisääntyneen yhteisöllisyyden kautta. (Paasi 1996, 6.) Alueiden merkityksen korostuminen on lisännyt kiinnostusta niiden rajoja kohtaan. Tuoreessa poliittis-maantieteellisessä tutkimuksessa rajat on nähty sosiaalisina ja poliittisina ilmiöinä: niillä pyritään erottautumaan ja tuottamaan erilaisuutta. (Moisio 2002, 232.) Rajat ja identiteetti ovat saman kolikon eri puolia. Rajojen yhdeksi tehtäväksi onkin katsottu rajan sisäpuolelle jäävän yhteisön sosiaalisen merkityksen ja järjestyksen rakentaminen. Muuttuvat rajapolitiikat ja muuttuvat identiteettipolitiikat ovat niin toisiinsa kiinnittyneitä teemoja, että rajojen tutkiminen ottamatta identiteettiä mukaan ei anna kattavaa kuvaa aiheesta. (Moisio 2002, 232-233.)

Valtiollisten rajojen läheisyyteen ja rajojen ylitse on viime aikoina luotu yhä enemmän erilaisia hallinnollista ja taloudellista yhteistyötä lisääviä foorumeita, josta esimerkiksi Euroopan integraation lisääntyminen on hyvä esimerkki. Valtiollisten rajojen purkaminen tai yleensä niiden madaltaminenkaan ovat todella harvoin kokonaisvaltaisia, sillä yleisesti valtiollisten rajojen läheisyyteen kehittyä kulttuurillisia rajoja, joilla on omat merkityksensä, jotka eivät välttämättä kulje yhdessä yleisen hallintoon tai talouteen pohjautuvan näkemyksen kanssa. Toisinaan voi olla, että jopa nimenomaan nämä mahdolliset kulttuuriset rajat ovat juuri niitä rajoja, jotka erottelevat ihmisryhmiä toisistaan, ovat niitä kaikkein hitaimmin ja vaikeimmiten ylitettävissä olevia esteitä. (Jukarainen 2001, 8-9.)

3.3 Henkiset rajat

‘Henkinen raja’ määrittää eron tekoa johonkin toiseen. Ihminen suhteuttaa aina itseään ulkopuolisiin muihin eli ‘toiseuksiin’, mistä johtuen oman identiteetin olemassaolo vaatii rinnalleen aina toisia identiteettejä (Woodward 1997, 35). Käsitteenä ‘toisuus’ sisältää eriarvoisuuden ja itsekeskeisyyden periaatteet. Määrittelemällä sen mitä ‘toinen’ on, määrittelee samalla oman ‘itsensä’. Näin tapahtuu, oli sitten kyseessä yksilö tai kollektiivinen yhteisö. Määrittely tapahtuu aina oman itsensä lähtökohdista käsin, jolloin toiseudella ei ole omaa itseisarvoa, vaan se asettuu itseyden ehdoilla määritellyksi. Toisuus mahdollistaa itseyden olemassaolon, ollen itseydelle alisteinen ja omaten asetelmassa näin vain välinearvon. Yksilöt pyrkivät etsimään oman olemuksensa kääntöpuolta, erilaisuutta, sitä mikä poikkeaa omasta itsestä ja viiteryhmästä. Toinen ei kuitenkaan ole mikä tahansa erilaisuus, vaan

´minän´ ja ´meidän´ määrittelemä ´he´ tai ´muut´. (Jukarainen 2001, 68.) Baumanin (1999, 53-55) mukaan ´me´ ja ´he´ eivät viittaa vain kahteen erilliseen ihmisjoukkoon, vaan eroon kahden täysin toisistaan poikkeavan asenteen välillä, luottamuksen ja epäluulon, turvallisuuden ja pelon, sekä yhteistyön ja riidanhalun väliseen eroon. Jukaraisen (2001, 68) mukaan puolestaan erilaisuudesta huolimatta ei kuitenkaan välttämättä aina seuraa, että muista muodostettaisiin itselle vastakkainen toiseus. Erilaisuus voidaan nähdä myös positiivisesti, vaihteluna ja rikkautena, itselle rinnasteisena eikä alisteisena. (Jukarainen 2001, 68-69.)

Henkinen raja – ja identiteettikäsitemie ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa. Henkisiä rajoja tehdään osana omaa identiteetti-prosessia. Niin henkiset rajat kuin identiteetitkin syntyvät erojen tekemisessä ja vain erojen kautta (Hall 1999, 10). Viime aikoina on yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa keskitytty pitkälti identiteettien moninaisuuteen ja pirstaleisuuteen, sen sijaan että niiden ymmärrettäisiin olevan ihmisillä jo ennalta valmiina, selkeänä ja muuttumattomana olemuksena. Ihmisten olemusta määrittävät ja toisaalta myös pirstovat monet tekijät, kuten etnisuus, kulttuuri ja sukupuoli. (Huttunen 1994, 36-37.) Hallin (1990, 222-223) mukaan identiteettien muodostuminen on jatkuva prosessi, joka ei tapahdu vain ryhmän ulkopuolelta tulevana ilmiönä, vaan muodostuu ryhmän sisäpuolella. Identiteetit ovat jatkuvassa liikkeessä. Menneisyydellä on kuitenkin oma merkityksensä tässä prosessissa. Jokaisella ryhmällä on oma historiansa, kaikki tulevat jostakin, mutta kuten kaikki historiallinen eli identiteetitkin ovat jatkuvan muutoksen alaisina. Ei ole olemassa mitään ikuista ja muuttumatonta, mutta menneisyyden erilaiset tulkinnat ovat tärkeä osa jatkuvaa tuottamisprosessia. (Hall 1990, 222-223.) Ruthefordia (1990, 19) mukaillen voidaan todeta, että identiteetti muodostuu siitä kun menneisyys kohtaa yksilön sosiaalisten, kulttuuristen ja taloudellisten suhteiden muodostaman nykyisyyden.

Erilaiset stereotypiat ovat usein henkisten rajojen vedon taustalla. Stereotypiat ovat erityisesti arkiajattelussa tyypillisiä. Yleensä ottaen ne kertovat kuitenkin yhtäläillä niiden laatijasta kuin kohteestakin. Stereotypiat voidaan nähdä erilaisten poliittisten rajanvetojen lähteenä, sillä muodostettaessa enemmän tai vähemmän stereotyyppistä kuvaa ´toisesta´ ja ´muista´, vahvistetaan tietoutta ´itsestä´ ja ´meistä´. Henkisiä kuvitteellisia rajoja saadaan nimenomaan kaavaistamalla stereotyyppien avulla niin uudet asiat kuin muutkin ominaisuudet. (Jukarainen 2001, 72-72.) Henkiset rajat syntyvät, kun toisen kulttuurin piirteitä voi ymmärtää vain uudelleenkoodaamalla ne oman kulttuurin välineillä. Usein tuntematon määrittyy mielessä ´uhkaksi´. ´Tuntematon uhka´ voidaan torjua

muuttamalla se ´meidän´ kannalta ulkopuolisiin ´toisiin´ tai ´muihin´ kuuluvaksi. (Santala 1994, 79-80.)

Henkiset rajat ovat todellisia niille ihmisille, jotka pyrkivät niitä tuottamaan. Rajat myös pitkälti juontuvat ihmisten tosiasiallisista käytännöistä, niitä ei luoda, saati sitten synny itsestään tyhjästä. Syyt ja tarpeet rajojen rakentamisen taustalla eivät kuitenkaan ole ikuisia tai yleismaailmallisia, vaan ne voivat muuttua tai niitä voidaan yrittää muuttaa. (Jukarainen 2001, 226-227.) Keräsen (1998, 10) mukaan yhteisön tuottaminen on aina retorista toimintaa, oman ryhmän identiteetti tuotetaan suhteessa muihin. Ihmisen käyttäytymistä ei voida selittää ottamatta huomioon heidän mielikuviaan todellisuudesta. Jos yhteisöjen välisiä suhteita pyritään selittämään vain rakenteellisella tavalla, kuten ryhmien taloudellisista ja valtasuhteista käsin, ei kiinnitetä riittävästi huomiota ihmisten kokemuksiin näistä suhteista. Tällöin ei pyritä selittämään sitä, millä tavoin yhteisöjen väliset suhteet vaikuttavat yhteisön jäsenten käyttäytymiseen toisen yhteisön jäseniä kohtaan. Tarkastelun ulkopuolelle jää myös kysymys siitä, millä tavoin nämä subjektiiviset tekijät vaikuttavat yhteisöjen välisiin suhteisiin tulevaisuudessa. Ihmiset, jotka kuuluvat eri yhteisöihin, käyttäytyvät toisiaan kohtaan tietyllä tavalla sen mukaan, minkälaisia uskomuksia ja käsityksiä heillä on sekä itsestään että toisistaan. (Liebkind 1988, 13-14.)

Ihmisellä on tarve tuntee pystyvänsä vaikuttamaan elämäänsä sekä ympäristöönsä. Yksilön käyttäytymistä ohjaa ensisijaisesti hänen omat näkemyksensä ryhmänsä elinvoimaisuudesta ja kyvykkyydestä eikä niinkään välttämättä ryhmän todellinen tilanne. (Liebkind 1988, 69.) Ryhmien välisiä suhteita tulisi pyrkiä selittämään käyttäen hyväksi ihmisten ja heidän muodostamiensa ryhmien yhteisiä mielikuvia todellisuudesta sekä erilaisia kokemuksia näiden suhteista (Liebkind 1988, 13-14). Kun tarkastelun kohteena ovat henkisiin rajanvetoihin ja niiden myötä myös identiteetteihin liittyvät kysymykset, on tärkeää tarkastella eri yksilöiden välisiä eroavaisuuksia. Tämä siitä syystä, että erojen havaitseminen rakentaa käsitystä meidät ja heidät erottavasta rajasta. (Moisio 2002, 234.)

4. AINEISTOANALYYSI

4.1 Nuorten ainekirjoitukset

“Aina uudelleen meidän on kysyttävä itseltämme: Kuka sinä olet tässä, tällä kalliolla. Muut kertovat meille, miltä näytämme. Keitä olemme, se meidän on tiedettävä itse.”

- Lassi Nummi (Väylän väreitä 1999,5)

Tutkimustani varten teetetty ainekirjoitus Kolarin lukion ensimmäisen vuoden opiskelijoille tapahtui keväällä 2007. Nuorten äänen kautta tarkoitus on ollut tutkia, millä tavoin nuoret kokevat alueen nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä kuinka he tämän kautta kokevan rajan läheisyyden merkityksellisyyden tai merkityksettömyyden. Ainekirjoitukseen tein nuorille alustuksen, johon laadin tutkimuskysymykseni keskeiset aiheet. Tarkoitukseni oli antaa muutamia pohdintaa ja kirjoittamista johdattelevia apukysymyksiä. Ainekirjoitus vaikutti nuorille luonnolliselta tavalta jäsentää omaa ajatusmaailmaansa, minkä havaitsin myös oikeaksi lähestymistavaksi saadessani aineiston.

Ainekirjoitukseen nuorille antamani alustus aiheesta on nähtävänä työni lopussa liitteenä (liite 1). Pyysin nuoria pohtimaan mitä tunteita raja Ruotsin ja Suomen välillä herättää, miten raja tulee esille arjen keskellä, millaisena he näkevät itse tai ajattelevat nuorten näkevän elämän Tornionjokilaaksossa, tuntevatko he yhteenkuuluvuutta / eroavaisuutta Ruotsin puolella asustaviin tornionjokilaaksolaisiin, miten samanlaisuus / erilaisuus näyttäytyy jokapäiväisessä elämässä. Pyrin alustuksessa välttämään liian suoria johdatteluja, minkä havaitsin onnistuneen saadessani nuorten tekstit. Vaikka otos ei ollut kovin suuri, aineistosta nousee esille hyvin monenlaisia suhtautumistapoja itse rajaa kohtaan sekä yleensäkin elämään Tornionjokilaaksossa. Tarkoitukseni ei ollut poimia nuorten teksteistä mitään yleistettävyyksiä tai tilastollisia yhteneväisyyksiä, vaan pyrkimyksenäni on tuoda vastausten kirjo kokonaisuudessaan esille.

Ainekirjoitukseen osallistui yhteensä 22 nuorta, joista 12 oli tyttöjä ja 10 poikaa. Diskurssianalyysi on muodostanut tutkimustyöni väljän metodisen ajattelutavan. Diskurssilla voidaan ymmärtää kielellisen vuorovaihdon lisäksi kaikkea sitä, mikä paljastuu kun mennään niin sanotusti pintaa syvemmälle.

Toisin sanoen diskursseja löytyy, kun tarkastellaan kaikkea sitä mitä löytyy keskustelujen ja esitysten takaa. Näin ollen diskurssianalyysi voidaan nähdä kolmiulotteiseksi prosessiksi, jossa tehdään yhtäaikaaisesti niin tekstianalyysiä, analyysia ihmisten soveltamista tavoista puhua ja ilmaista asioita kuin myös analyysiä laajemmista ihmisten välisistä sosiaalisista käytännöistä, rakenteista ja prosesseista. (Jukarainen 2001, 77.) Samalla kun diskursseissa määritellään jotakin, niissä myös suljetaan jotakin pois, rajataan ulos muita mahdollisia näkemisen ja esittämisen tapoja. Diskurssit ovat kiinteästi sidoksissa sosiaaliseen kontekstiin, mistä johtuen on vaikeaa määritellä ja erotella niistä mahdollisten yksilöllisten tuotoksien osuutta. (Jukarainen 2001, 28.) Jukaraista (2001, 29) mukaillen omassa tutkimuksessanikaan ei ole merkitystä olennaisesti sillä seikalla, kuka nuorista sanoo jotakin, vaan tärkeämpää tutkimustyöni kannalta on keskittyä itse sisällön ja sen kontekstin tarkasteluun, eli tarkastella mitä sanottiin (suhteessa muualla sanottuun ja tehtyyn ja suhteessa tutkimukseni toiseen aineistoon eli niin kutsuttua hallinnollista rajakäsitettä edustavaan Meän väylä - Älvslandet -projektin Meän visio-osioon), miten se sanottiin ja minkä kanssa se mahdollisesti asettui ristiriitaan.

Aineistosta rakensin rajakäsitteestä viisi erilaista diskurssia, joita tarkastelen seuraavissa kappaleissa:

4.1.1 'Veteen piirretty viiva' - Kappaleessa käyn läpi rajajoen merkitystä nuorten teksteissä.

4.1.2 'Rajan takana on autiota' - Keskityn maantieteellis-valtiollisen rajan ilmenemiseen Tornionjokilaaksossa.

4.1.3 'Ulkomailla vierailu' - Käsittelen rajan arkipäiväisyyttä nuorten elämässä.

4.1.4 'Emme enää ymmärrä toisiamme' - Tuon esille useimmissa nuorten teksteissä esiintyneen muutoksen alueen yhteisöllisyydessä.

4.1.5 'Puhumme mieluummin naapureista kuin ruotsalaisista' - Tarkastelen alueen nuoria edelleen yhdistäviä asioita.

4.1.1 'Veteen piirretty viiva' - Rajajoki

Diskurssi 'veteen piirretty viiva' korostaa hyvin rajan merkitystä Tornionjokilaaksossa. Se osoittaa yhtäaikaaisesti rajajoen konkreettisenä erottavana tekijänä, mutta myös rajan häilyvyyden alueella. Legendan mukaan Venäjän tsaari piirsi kartalle jokea pitkin viivan punaisella kynällä. Veteen on siis piirretty viiva. Vuoden 1809 tapahtumien jälkeen rajan merkittävyys on vaihdellut, määriteltäessä rajakäsitteen niin maantieteellis-valtiollista kuin henkistäkin ulottuvuutta. Maantieteellis-valtiollisessa

ulottuvuudessa raja vahvistui tullitoiminnan aloittamisen myötä, mistä johtuen myös yhteisöllisyys yli rajan vaikeutui. Yleisen käsityksen mukaan alueen ihmiset eivät halunneet tulleja, mutta tullien myötä viranomaisten tehtävät helpottuivat. Rajaa ei voinut ylittää mistä kohdin jokea tahansa, vaan sen tuli tapahtua tullien lävitse. Rajan hallinnointi oli näin helpompaa, mutta samalla tornionjokilaaksolaisten elämä vaikeutui. (Pudas 2005, 118.) Ruotsin ja Suomen liittyttyä EU:hun rajan ylittäminen tapahtuu tullitoiminnan lakkauttamisen myötä helpommin, lähes huomaamattomasti. Niin maantieteellisesti kuin henkisetkin rajat ovat muuttuvia. Ne voivat veteen piirretyn viivan tavoin häipyä, tai joku voi piirtää uuden viivan (Pudas 2005, 120). Tornionjokilaaksossa ´veteen piirretty viiva´ eli joki rajana on muodostunut kansallisvaltiot erottavaksi tekijäksi, mutta myös edesauttanut yhteistyötä. Useissa nuorten aineissa tuotiin esille joen merkitys alueella:

"Tornionjokilaaksossa on ollut hyvä kasvaa arjen keskellä ja väylän lähellä."

"Olen asunut joen vieressä ja tottunut siihen, että joen toisella puolella on Ruotsi. Joskus kun näen jonkun tavallisen joen muualla tuntuu, että toisella puolella olisi Ruotsi."

"Väylä yhdistää meidät kaikki yhteen."

Ruotsin ja Suomen välillä virtaava rajajoki on nimeltään Tornionjoki. Tornionjokilaakson alueella ei kuitenkaan virtaa vain yksi yhtenäinen joki, vaan Kolarin kohdalla virtaava Muonionjoki laskee Ruotsin puolelta tulevaan Tornionjokeen. Joet muodostavat periaatteessa luonnollisen kaltaisen luonnonympäristön muovaaman rajan maiden välillä, vaikkakin yhtäaikaisesti maiden välinen raja edustaa ihmisten keinotekoisesti muodostamia rajoja, muodostaen erityisesti aikaisemmin rajavalvonnan kautta esteitä ihmisten keskinäiselle vuorovaikutukselle. Yleisesti alueella jokea kutsutaan tuttavallisesti käsitteellä ´väylä´. Väylästä on tullut kuin jokien yhteinen erisnimi, sen sijaan että käytettäisiin niiden oikeita nimiä. Nuoret käyttivät teksteissään vaihtoehtoisesti toista käsitteistä ´joki´ tai ´väylä´.

Oli mielenkiintoista havaita, kuinka monet nuoret kirjoituksissaan toivat esille joen ja sen merkityksen erilaiset ulottuvuudet. Nuoret kokivat pääsääntöisesti joen kansallisvaltiot erottavana tekijänä, mutta yhtäaikaisesti toivat esille rajan ylittämisen helppouden. Väylä rajana näyttäytyy ristiriitaisesti niin maantieteellisesti- ja valtiollisena rajana kuin myös yhdistävänä tekijänä. Väylä on ollut pitkään

yhteistyöaluetta, aikaisemmin mm. uitto ja nykyään edelleen erilaiset kalastukseen liittyvät hankkeet ovat olleet yhteistyöaiheita Ruotsin ja Suomen välillä. Väylän luoma kaunis maisema kesäisen keskiyön auringon kanssa on ollut alueen matkailuvaltteja. Tämä tunnustetaan molemmilla puolin rajaa ja voi olla osasyys diskurssiin: ”väylä yhdistää alueen”.

”Tavallisesti rajaa ei edes pahemmin huomaa, sillä rajan voi ylittää yhtä vaivattomasti kuin minkä tahansa muunkin joen yli menevän sillan, sillä tullitoimintaa ei normaalisti ole kummallakaan puolella. Joskus vasta sitten, kun Muoniojoki –kyltti muuttuu Muonio älv –kytiksi sillan toisessa päässä huomaa ylittäneensä rajan.”

Raja esiintyy nuoren tekstissä ´joen yli menevänä siltana´, jonka fyysinen ylittäminen tapahtuu vaivattomasti. Useissa aineissa käsitteet ´raja´ ja ´silta´ muodostuivat kuin synonyymeiksi keskenään. Joki toimii maantieteellisenä rajana kahden kansallisvaltion välillä, sillan ylittäessä kansallisvaltio muuttuu toiseksi. Sillasta on muodostunut konkreettinen rajan ylityspaikka alueella. Rajan ylittäminen fyysisesti on hyvin helppoa, kun ei rajalla ole aktiivista tullitoimintaa enää. Tämä tekee Suomen ja Ruotsin välisestä rajasta niin kutsutun ´avoimen rajan´, mikä poikkeaa Suomen ja Venäjän välisestä rajasta. Käsitteen ´avoin raja´ sanotaan kuvastavan Tornionjokilaakson rajaseudun ihmisten elämänmuotoa sekä yleistä asennetta rajaan ja rajaa koskeviin säännöksiin. Tästä johtuen usein ilmaistaankin, että valtakunnan raja Tornionjokilaaksossa on ollut kuin veteen piirretty viiva. (Pohjoismaisen oikeuden instituutti 1986, 13.)

”Henkilökohtaisesti en huomaa rajaa mitenkään kun Ruotsin puolella käyn kaupassa, sillä aina kun menee sillan yli, tuntuu kun ei maasta olisi poistunutkaan. Niin arkista rajanylitys on kohdallani.”

Sillan ylityksellä päästään toiseen maahan, jota ei kuitenkaan ajatella rajaa ylittäessä sen tarkemmin. Rajan ylitys tapahtuu toistuvasti arjessa, eikä mikään konkreettisesti muutu heti rajan toisella puolella.

”Ajattelen elämän Tornionjokilaaksossa hyvin tavanomaisena, en mitenkään erikoisena, sillä eihän Tornionjoen vierellä ole kuin muutamia kitukasvuisia pikkukyläiä. Rajasta riippumatta.”

Edellä olevassa lainauksessa tulee myös hyvin esille joen merkitys rajana. Nuori puhuu Tornionjoesta, vaikkakin hänen oman asuinkuntansa vierellä virtaa Muoniojoki. Tästä tulee esille jo edellä

mainitsemani ajatus siitä, että usein Tornionjokilaaksossa mielletään virtaavan vain yksi yhtenäinen joki. Joen leveys ei ole suuri, mutta se toimii rajana, kahden kansallisvaltion erottavana tekijänä, Tornionjokilaakson alueen jakajana kahteen osaan. Raja ei huomattavasti tee eroa alueiden välillä, vaan molemmilla puolin rajaa maisema näyttäytyy samanlaisena. Mielenkiintoista on havaita, että muutaman nuoren teksteissä väylä esiintyy aluetta yhdistävänä tekijänä. Voisi kuvitella asian olevan pikemminkin päinvastoin, sillä joki sinällään muodostaa maantieteellisen luonnollisen kaltaisen rajan. Yhtäaikaisesti se näin tekeekin, mutta kaikesta huolimatta osa nuorista kokee sen aluetta yhdistävänä asiana, vaikka samanaikaisesti osa nuorista kokee sen myös selvänä rajana kansallisvaltioiden välillä. Periaatteessa tässä ilmenee ristiriita, mutta toisaalta tekstit mielestäni kertovat vain hyvin tilanteesta, jossa nuoret ovat eläneet rajan läheisyydessä. Rajan fyysinen ylittävyyden on helppoa ja huomaamatonta, kuitenkin todellisuudessa vieressä sijaitsee toinen kansallisvaltio. Tämä kaikki on todellisuutta, vaikka alueen yhtenäisyys ulottuisikin vuosisatojen päähän. Kuten jo edellä lainaamani nuori jatkaa:

”Väylä yhdistää meitä Tornionjokilaaksolaisia ja toimii samalla valtionrajana Suomen ja Ruotsin välillä.”

Nuori muodostaa diskurssin, josta voi ymmärtää tornionjokilaaksolaisten tuntevan yhteenkuuluvuutta sekä rajan yli että oman kansallisen keskuksen suuntaan. Rajan merkitys muodostui sitä epäolennaisemmaksi, mitä kauempana valtiollis-hallinnollinen raja fyysisesti sijaitsi nuoren omasta asuinpaikasta. Kolarin kunta on pinta-alaltaan hyvin laaja, joten etäisyydet ovat pitkiä. Pitempi etäisyys rajasta oli tekstien mukaan suoraan verrannollinen siihen, kuinka usein nuoret itse konkreettisesti ylittivät rajan. Mitä kauempana raja sijaitsi omasta asuinpaikasta, sitä harvemmin rajan ylitys tapahtui. Nuorten sukulais- ja kaverisiteet Ruotsin puolelle vaikuttivat myös rajanylitysmäärään. Yksi nuorista yhdisti rajajoen konkreettisen näkemisen ja henkiset rajat Tornionjokilaaksossa. Kun hän ei viettänyt paljon aikaa ihan rajan läheisyydessä Suomen puolella Tornionjokilaaksossa niin, että olisi konkreettisesti nähnyt rajana toimivan joen yli Ruotsin puolelle, ei Ruotsin puoleinen Tornionjokilaakso herättänyt hänessä sen kummempia tunteita. Näin nuori ilmaisee asian aineessaan:

”Kotikyläni Ylläsjärvi on melko kaukana rajasta. Näen siis rajana toimivan joen niin harvoin, etteivät ajatukseni useinkaan karkaa Ruotsin puolelle.”

Rajajoki on ollut alueella keskeisessä asemassa menneisyydessä ja on sitä yhä edelleen. Tämä tulee esille hallinnollisessa yhteistyössä, mutta myös nuorten tekstien perusteella konkretisoituu arjen käytännöissäkin. Yksi nuorista muodostaa diskurssin, josta tulee mielestäni hyvin esille koko rajakäsitteen liikkuvuus ja moniulotteisuus, mutta hän myös kiteyttää hyvin rajajoen merkityksen alueella. Käsite ´raja´ tarkoittaa nuorelle samaa kuin väylä, rajajoki:

“On mielenkiintoista seurata sitä, että miten raja liikkuu ainakin meidän kohdalla, siellä rajan päättää se, että missä väylä liikkuu.”

Kuten jo aikaisemmin tutkimuksessani olen tuonut esille, Tornionjokilaakson alueen elämää verrataan usein ennen ja jälkeen rajan perustamisen. Prokkolan (2004, 179) mukaan vuonna 1809 perustettu raja muutti aikaisemmin kulkureittinä jäämerelle toimineen Tornionjoen rajajoeksi ja joki sai uudenlaisen merkityksen sekä karttaan merkittynä viivana että paikallisten ihmisten elinympäristönä. Rajan voidaan ajatella olevan ´luonnoton´, sillä sen sijaintia ei voida perustella millään historiallisilla tai kulttuurisilla syillä. Sukulais- ja perhesiteet ovat eläneet voimakkaina yli rajan. Toisaalta jokirajaa on tieteellisessä kirjallisuudessa kutsuttu ´luonnolliseksi´, koska se mukaillee luonnonpiirteitä. Tänä päivänä tieteellisessä keskustelussa kuitenkin korostetaan sitä, että kaikki modernien valtioiden rajat ovat ihmistoiminnan ´keinotekoisia´ tuloksia ja ovat olemassa vain niin kauan kuin ihmiset toiminnallaan ylläpitävät niitä. (Prokkola 2004, 179.)

Raja esiintyy monen nuoren teksteissä rajajokena eli väylänä, joka yhtäaikaisesti on toiminut aluetta yhdistävänä tekijänä, mutta myös erottanut kansallisvaltiot toisistaan, jolloin se viittaa rajakäsitteen maantieteelliseen ja valtiolliseen ulottuvuuteen. Rajajoen merkitys alueella on yhä niin kiistaton, että se on ollut mielestäni tärkeää tuoda esille omana lukunaan. Mielenkiintoista oli havaita, että osa nuorista loi teksteissään diskursseja, joissa rajan ylitys toimi synonyymina sillan ylitykselle. Useimmiten rajajoki kokonaisuudessaan muodostui rajaksi, ei ajateltu niin että raja olisi kulkenut keskellä jokea. Joki tai väylä koettiin tavallaan ´yhteiseksi alueeksi´.

4.1.2 'Rajan takana on autiota' – Maantieteellis-valtiollinen rajakäsite

“Rajat ovat vain ihmisten tapa erotella maapallon osia, itse maapallo on silti yhtenäinen. Rajan ainoa merkitys minulle on siis se, että toisella puolella on alue, joka on nimetty Suomeksi, toisella puolella alue, joka on nimetty Ruotsiksi.”

“Ainoa asia, joka erottaa rajalla asuvia ihmisiä on, että toinen puoli rajasta on nimetty Suomeksi ja toinen Ruotsiksi.”

“Rajojen ei pitäisi erotella ihmisiä, varsinkaan niitä, jotka asuvat ihan rajan vieressä.”

Nuorten sanat korostavat hyvin sitä, kuinka nykyään kaikkia rajoja on alettu pitää yleisesti ihmisten luomina. Moderni valtiollinen maailma on ollut kartalle ja maastoon merkittyjen ja eri alueita erottavien kansallisvaltioiden rajojen maailma. Rajojen avulla organisoidaan alueellisia yhteiskuntia, jolloin ne ilmentävät vallankäytön maantieteellistä muotoa. Paasin (1996, 73) mukaan rajaseudun ihmisillä on yleisesti kaikista eniten niin sanottua henkilökohtaista kokemusta maantieteellisistä rajoista.

Useissa nuorten teksteissä korostui oman asuinkunnan sijainti Tornionjokilaaksossa, mikä oli suoraan verrannollinen rajan merkitykseen. Nuorten teksteissä tuli toistuvasti esille maantieteellinen sijainti alueella, jonka kautta he myös määrittivät yleisemmin elämää Tornionjokilaaksossa:

“Ruotsin puolella elämä yleisesti on pysynyt hyvin vanhanaikaisena. Suomen puolella elämä muuttuu koko ajan koko maan muuttumisen myötä yhä enemmän kaupunkilaisemmaksi.”

Kolarin kunnan sijainti Tornionjokilaaksossa selventää nuoren diskurssin sisältöä. Ylittäessään Kolarin kohdalta rajan fyysisesti Suomen puolelta Ruotsin puolelle, Ruotsin puolella on suurimmaksi osaksi vain metsää. Tästä johtuen useimmiten alueella kutsutaan heti rajan tuntumassa olevia kyliä 'Ruotsin Kolariksi', mikä tuli esille myös nuorten teksteissä. Henkilön tulee matkustaa noin 30 kilometriä rajalta, ennen kuin saapuu seuraavaan isompaan paikkakuntaan, Pajalaan. Ruotsin puoleinen maisema rajalla näyttäytyy kaukana kaupunkilaisesta yhteiskunnasta. Verrattuna edelliseen lainaamani nuoreen, osa nuorista puolestaan muodosti alueesta päinvastaisia diskursseja. Molemmissa diskursseissa tulee

kuitenkin esille valtiollisen rajan merkitys, rajan toisella puolella elämä näyttäytyy nuorten silmin erilaisena:

"Ruotsin puolen elämästä en tiedä paljoakaan, mutta pienenä käydessäni Pajalassa luulin sitä kaupungiksi nähdessäni uimahallin ja pikaruokaravintolan. Ja Pajalan markkinoilla ihastelin suurta maailmanpyörää. Silloin aloin ajattelemaan, että Suomi on jäänyt kehityksessä jälkeen Ruotsista."

Nimenomaan Kolarin sijainti Tornionjokilaaksossa tekee mielestäni mielenkiintoiseksi rajan merkityksen tutkimisen alueella. Kolarin ja Pajalan kuntien suhde on välimatkan vuoksi erilainen kuin esimerkiksi Haaparannan ja Tornion kaupunkien välinen suhde, sillä kaupungit ovat lähes kokonaan kiinni toisissaan. Lyhyen maantieteellisen etäisyyden vuoksi rajan ylittäminen fyysisesti on toistuvampaa. Tilannetta kuvaa kaupungeille anottu ja saatukin yhteinen Euro-City -termi. Mielikuva yli kansallisvaltioiden rajojen muodostuvasta kaksoiskaupungista kertoo kuitenkin enemmän hallinnollisesta yhteistyöstä, kuin arjen henkisestä yhteisöllisyydestä yli rajan. Jukaraisen (2001, 142-143) väitöskirjan mukaan kansalliset ja valtiolliset rajanvedot olivat Tornio-Haaparannan alueen nuorille keskeinen osa arkipäivää. Hallinnon ja kunnallisten toimijoiden harjoittaman politiikan tasolla Ruotsin ja Suomen välinen raja ja sitä ympäröivä seutu oli yhteistyöaluetta, nuorten arkikäytännöissä ja mentaalisisä maailmanjäsenyksissä raja oli sen sijaan pikemminkin kahden eri kansan ja kansallisvaltion kohtaamispaikka. (Jukarainen 2001, 143.) Rajaseudun tilanne etäisyyksien suhteen on kuitenkin erilainen eri puolilla Tornionjokilaaksoa. Aineistossani asian on yksi nuori tuonut esille:

"Luullakseni alempana Tornionjokilaaksossa asuvat nuoret tuntevat jonkinlaista yhteenkuuluvuutta ruotsalaisten kanssa, jotka asuvat toisella puolella jokea. Se varmasti liittyy siihen, ettei raja estä liikkumista ja nuorille järjestetään yhteisiä tilaisuuksia ..."

Nuori kokee rajan oman kotikuntansa kohdalla vahvana, johtuen etäisyydestä Ruotsin puoleisiin kuntiin. Maantieteellisen etäisyyden vuoksi, myös henkinen etäisyys kasvaa. Hän jatkaakin vielä näin:

"... Jos he ovat tekemisissä keskenään enemmän, yhteenkuuluvuuden tunnetta varmasti syntyy. Minun arjessa raja ei esiinny monesti, mutta se johtuu varmasti siitä, että raja pitää ruotsalaiset omalla puolella ja meidät omalla."

Nuoren mukaan hänen ”*arjessa raja ei esiinny monesti*”. Diskurssista voi ymmärtää, ettei hän fyysisesti ylitä maantieteellistä rajaa usein. Yhteisöllisyys ruotsalaisten kanssa on vähäistä, mikä myös korostaa entisestään niin henkistä kuin maantieteellistäkin etäisyyttä. Maantieteellinen raja ja etäisyys rajan takana sijaitsevaan kuntaan muodostaa rajasta vahvemman erottavan käsitteen. Raja erottaa tornionjokilaaksolaiset toisistaan.

”Monesti olen käynyt Ruotsin puolella kaupassa, mutta näillä kohdin rajan takana on hyvin autiota.”

Nuori käyttää sanoja ”*rajan takana*”. Rajan takana vierailu tarkoittaa pääsääntöisesti vain asiointia rajalla sijaitsevassa kaupassa. Sanavalinnan perusteella ymmärtää rajan takana sijaitsevan toisen kansallisvaltion, toisen alueen, sen sijaan että hän kokisi alueen yhtenäisenä, alueen yhteisöllisyytenä yli kansallisvaltioiden rajojen. Nuoren muodostaman diskurssin mukaan hän edustaa oman kansallisvaltionsa enemmistöä, jolla ei ole lähempiä suhteita rajan toiselle puolelle.

”Raja Suomen ja Ruotsin välillä ei minussa herätä oikeastaan minkäänlaisia tunteita. Sehän on vain maiden välinen yhtymäalue. Raja ei myöskään tule esiin jokapäiväisessä elämässä muuten, kuin että Ruotsin puolella tulee käytyä kaupassa enemmän, ja silloin ohitan rajan.”

Edellä lainaamani nuori määrittää rajaa myös maantieteellis-valtiollisena käsitteenä. Raja on vain kahden kansallisvaltion erottava tekijä. Rajan ”*ohittaminen*” tapahtuu kaupassa asioidessa. Mielenkiintoista on nuoren käyttämä sanavalinta ”*maiden välinen yhtymäalue*”. Voi ymmärtää rajan erottavana tekijänä, mutta kuitenkin yhtäaikaisesti nuori muodostaa aikaisemmasta nuoresta poiketen myös diskurssin yhtenäisestä alueesta, alue rajalla näyttäytyy yhtenäisenä. Ristiriitaisuus rajasta maantieteellis-valtiollisessa merkityksessä tulee esille muissakin nuorten aineissa:

”Tavallaan koen ja tavallaan en koe asuvani kahden eri valtion välissä.”

Nuoren muodostamassa diskurssissa tulee esille Tornionjokilaakson omaleimaisuus rajat ylittävänä yhtenäisenä alueena. Alue sijoittuu diskurssissa kahden eri valtion väliin, tietynlaiseksi omaksi alueeksi. Nuori kokee kuitenkin ristiriitaisesti tilanteen, hän ei oikein osaa määritellä millä tavoin valtiollinen raja konkretisoituu hänen elämässään, millä tavoin se vaikuttaa hänen elämäänsä. Yhtäaikaisesti hän kokee läheisyyttä omaan kansallisvaltioonsa, mutta kuitenkin kokee alueen

erityisenä kansallisvaltioiden rajat ylittävänä yhtenäisenä alueena. Ollessaan Ruotsin puolella, hän ei miellä olevansa ´ulkomailta´, toisessa kansallisvaltiossa. Hän jatkaa myöhemmin tekstissään vielä näin:

“Kun olen käynyt pyöräilemässä Ruotsin puolella, ovat ajatukseni raja-alueesta olleet sekavat. Ekaksi huomaan, että Kolarin ja Ruotsin Kolarin ylittävän sillan toisella puolen eli Ruotsin puolella, on korpista metsää. Myös autojen rekisterikilvet ovat erilaiset. Silti tuntuu, että olisin tavallaan kotona.”

Nuoret käyttivät valtiollisen rajan läheisyyttä hyväksi määritellesään mahdollisille muualla asuville tuttavilleen omaa asuinpaikkaansa. Yksi nuorista totesikin rikkaasti murteella tämän olevan ainoita *“tunteita”*, joita rajan läheisyys hänessä herättää:

“Onhan se hyä tuo raja, ko son tuossa vieressä, niin sitä voipi selittää ummikoilekki, että missä mie oikein asun. Enpä mie rajasta kyllä muuta ossaa nyt mennä sanohmaan, että mitä mie siitä aattelen.”

Tornionjokilaaksoa on kutsuttu yhdeksi maailman rauhallisimmista rajoista, joissa yhteistyö yli kansallisvaltioiden rajojen on ollut osa arkipäivää. Osa nuorista myös kokee, ettei raja erota alueen ihmisiä. Raja on vain ollut välttämätön tarve erottaa kansallisvaltiot toisistaan:

“En ole ajatellut valtioiden rajaa erityisemmin. En ajattele, että se erottaisi meitä ihmisinä mitenkään. Se on minulle vain merkki valtioiden rajasta, joka on merkitty karttaan, eikä siitä että ´täällä asuu suomalaiset ja joen toisella puolella ruotsalaiset´.

“Tuo raja tuossa välissä ei herätä oikeastaan minkäänlaisia tunteita, se vaan on siinä, rajana.”

“Raja ei mielestäni erota ihmisiä, se erottaa vain maat, joissa ihmiset asuvat.”

Rajan fyysinen ylittäminen on alueella asustaville ihmisille ollut niin yksinkertaista ja toistuvaa, ettei sitä edes välttämättä osata enää kyseenalaistaa. Kyseessä on joka tapauksessa maantieteellisesti valtiollinen raja. Rajan myötä useat nuoret muodostivat Ruotsin puolen ja Suomen puolen:

"Kun asutaan näin lähellä Ruotsia, ei raja ole oleellinen ja kun tullitkaan eivät ole voimassa meidän kohdalla rajalla. Me voimme kulkea Ruotsin puolella samalla tavoin, kuin hekin voivat Suomen puolella."

"Raja herättää minussa oikeastaan vain positiivisia ajatuksia. Sen kautta molemmat voivat kulkea puolelta toiselle. Ei ole mitään tullimaksuja tai tarkastuksia, niin kuin joidenkin muiden maiden välillä on."

"Koska en varmastikaan ole ainoa, joka ei edes ajattele rajaa ylittäessään sitä, se voitaisiin vain ajatella olevan samaa maata, joka johtaa siihen että yhteistyö ja suhteet kumpaankin maahan paranevat, ainakin yksilöllisesti, ellei sitten koko maahan."

Nuoret muodostivat hyvin erilaisia diskursseja rajasta maantieteellis-valtiollisessa merkityksessä. Kokonaisuudessaan koettiin, että raja vain erottaa kansallisvaltiot toisistaan, ei ihmisiä. Nuoret muodostivat diskursseja, joiden mukaan rajojen ei pitäisi estää ihmisten vuorovaikutusta. Osa nuorista koki rajan valtiollisen merkityksen vähäisenä, huomaamattomana seikkana. Osalle nuorista rajan läheisyys merkitsi vain sitä, että on helpompi määritellä muualla asuville tuttaville oman asuinpaikkakuntansa sijaintia. Kansallisvaltioiden välissä rajana toimiva joki eli 'väylä' muodosti nuorten teksteissä konkreettisen rajan, joka jakoi alueen kahteen osaan. Yhtäaikaisesti rajajokikin kuitenkin koettiin myös yhdistävänä asiana. Rajan maantieteellis-valtiollinen merkitys tuli usein aineissa esille, erilaisine puolineen. Yhdistävä tekijä oli kuitenkin se, että useimmat nuoret kokivat rajan maantieteellisen ja valtiollisen merkityksen vahvemaksi siitä syystä, että ihan rajan läheisyydessä ei sijainnut Ruotsin puolella Tornionjokilaaksossa suurempaa kuntaa, vaan etäisyys oli pitkä. Mielestäni tätä kuvaa osuvasti diskurssi 'rajan takana on autiota'. Rajan 'arkipäiväisyys' tuli esille jo joissain edellä lainaamissani nuorten teksteissä määritellessäni nuorten muodostamia maantieteellisiä ja valtiollisia rajakäsitteen diskursseja. Mielestäni se tuli kuitenkin niin selvästi esiin, määrittäen myös alueen elämää muuten ja rajakäsitteen muita ulottuvuuksia niin, että se on huomioitava myös erillisenä lukunaan.

4.1.3 'Käväisimpä tuossa aamulla ulkomaille' - Rajan arkipäiväisyys

"Ei sitä Tornionjokilaaksossa asumista ajattele, ko se on tavallinen asia."

”Jokapäiväisessä elämässä voit kulkea Ruotsin puolella miten haluat, aivan kuten he kulkevat Suomen puolella.”

”Rajalla ei juurikaan ole merkitystä arkipäiväisessä elämässä, koska sitä ei edes huomaa.”

Monelle nuorelle rajan ylittäminen ei ollut mikään erikoinen asia, sillä se tapahtui toistuvasti arjen käytännöissä. Raja määriteltiin niin avoimeksi kohdaksi liikkumiselle, ettei sitä hahmotettu mitenkään erityiseksi liikenneväyläksi. Kuitenkin useimmiten hieman ristiriitaisesti valtiollinen raja muodosti nuorten mukaan kaksi eri puolta Ruotsin ja Suomen, ruotsalaisten ja suomalaisten puolen. Ruotsin puolella oltiin *”ulkomailla”*, toisessa maassa:

”Vanha vitsi kuuluu: Käväisimpä tuossa aamulla ulkomailla.”

Rajan toinen puoli oli kuitenkin jollain tapaa tuntematonta aluetta, rajan ylittäminen tapahtui useimmiten nuorten keskuudessa vain asioitaessa rajan läheisyydessä sijaitsevassa kaupassa:

”Täällä Kolarissa meillä on heti rajan yli mentäessä kauppa, joka on aika suosittu kolarilaisten keskuudessa ja tämän kaupan takia monet ylittävät rajan monta kertaa viikossa, eikä moni edes kiinnitä huomiota rajaan.”

”Tunnen yhteenkuuluvuutta Ruotsin puolella asustaviin tornionjokilaaksolaisiin. Samankaltaisuus näkyy saman kaupan ja saman uimahallin käytössä.”

”Itse en ole paljon tekemisissä Ruotsissa asuvien kanssa, mutta tulee kyllä käytyä Pajalassa urheiluliikkeessä, syömässä roskaruokaa, uimassa uimahallissa tai rajalla Ica Lahtis-kaupassa.”

Rajan läheisyydessä sijaitseva kauppa lähes miellettiin sijaitsevan Kolarissa, vaikkakin todellisuudessa kyseinen kauppa sijaitsee Ruotsin puolella. Tässä tulee hyvin esille rajan arkipäiväisyys. Edellä lainaamistani ensimmäinen nuori selventää ajatusta *”täällä Kolarissa meillä on heti rajan yli mentäessä kauppa”*. Tämä viittaa myös siihen, että suomalaiset tornionjokilaaksolaiset ovat alkaneet nimittää aluetta rajan vieressä Ruotsin Kolariksi. Toinen nuorista puolestaan kokee, että

“samankaltaisuus” ruotsalaisten tornionjokilaaksolaisten kanssa *“näkyä saman kaupan ja saman uimahallin käytössä”*. Nuoret kokevat siis arkielämän asioinnin yhdistävän alueen ihmisiä. Nuorten teksteissä tuli kuitenkin esille, että liikkuminen rajan toisella puolella ei tarkoittanut sitä, että oltaisiin lähemmin ruotsalaisten tornionjokilaaksolaisten kanssa tekemisissä:

“Muistan, kun olin pienempi ja ajoimme joen yli ja tätini kertoi minulle, että nyt olemme Ruotsissa. Tämä kaikki oli pienestä työstä hyvin jännittävää. Tiesin, että Ruotsissa puhutaan ruotsia ja siksi olinkin kovin hölmistynyt, kun kaupan kassa ilmoitti loppusumman ihan selvällä suomen kielellä.”

”Tämä ulkomailla käväisy tapahtuu minun osaltani muutaman kerran kuussa. Yleensä syynä on kauppareissu ICA:ssa vanhempien kanssa. Kaupassa ollessa ei aina edes kuule ruotsin kieltä, koska siellä käy melko paljon suomalaisia, osa kauppiastakin on suomalaisia ja loput kauppiaista puhuvat hieman erilaisella korostuksella tarvittaessa suomea.”

Rajan ylittäminen on muodostunut nuorille kuitenkin arkiseksi käytännöksi, tavanomaiseksi asiaksi. Ruotsin läheinen sijainti on tuonut mukanaan esimerkiksi lisää harrastusmahdollisuuksia:

“Ruotsin puolella asiat on varmaan vähän paremmin ku täällä. Siellä on sentään harrastusmahdollisuuksia.”

“En tiedä miksi, mutta mielestäni on kiva kun Ruotsi on lähellä. Muuten en esim. olisi oppinut uimaan.”

Harrastusmahdollisuuksien lisäksi rajan arkipäiväisyys ja erityisesti sen ‘huomaamattomuus’ tuli entistä paremmin esille nuorten keskuudessa, joilla oli omia sukulais- tai kaverisiteitä yli rajan. Osalla nuorista oli vanhempia, jotka työskentelivät Ruotsin puolella Tornionjokilaaksossa. Tällöin myös useimmiten nämä nuoret olivat tutustuneet rajan toiseen puoleen enemmän ja raja muodostui huomaamattommaksi, arkiseksi asiaksi:

”Minulla on paljon sukulaisia ja ystäviä Ruotsin puolella sekä oma äitini käy töissä Pajalassa. Ei rajaa mitenkään huomaa arjessa.”

Nuoret mielsivät rajan avoimuuden luonnolliseksi asiaksi. He tuntuivat uskovan rajan avoimuuden olevan myös tulevaisuudessa samanlainen, mikä mahdollistaisi heidän oman satunnaisen liikkumisen rajan toiselle puolelle. Rajan avoimuus oli tavallaan niin itsestäänselvyys, ettei sitä juuri osattu kyseenalaistaa. Nuoret eivät myöskään kokeneet rajan takaista yhteiskuntaa mitenkään erikoisena asiana, mistä johtuen itsestään selvästä rajasta tuli tavallaan myös arjen tavanomaisuutta:

”Elämä Tornionjokilaaksossa on luultavasti samanlaista kuin muuallakin Lapissa. Pajala on samanlainen naapurikunta kuin Pello tai Muoniokin. Tavallisesti sitä ei edes ajattele erillä tavalla, se vain on niin kuten on tähänkin asti ollut.”

”Joillekin ihmisille kuuluminen Tornionjokilaaksoon on todella merkittävä asia, toisille taas se ei merkitse mitään. Niin kuin minulle. Mutta toisaalta taas joki yhdistää meitä Tornionjokilaaksolaisia ja toimii samalla valtionrajana Suomen ja Ruotsin välillä. Tästä asiasta on aika ristiriitaisia mielipiteitä. Toisaalta asia ei merkitse minulle mitään, mutta toisaalta se merkitsee väkisinkin. Kai elämä olisi ihan samanlaista täällä nyt kuin silloin kun ei kuuluisi Tornionjokilaaksoon. Ainakin minusta.”

”En usko, että kovinkaan moni nuori on tavallaan huomannut asuvansa Tornionjokilaaksossa. Tai onhan se huomattu, mutta ei sillä taida olla niin väliä.”

”En ole oikeastaan edes ajatellut asuvani Tornionjokilaaksossa, sillä se on mielestäni täysin yhdentekevää. ‘Tornionjokilaakso’ on loppujen lopuksi vain nimi, mikä on annettu tietylle alueelle. Kyllä siihen silloin ruotsalaiset kuuluvat yhtä paljon (tai yhtä vähän) kuin suomalaisetkin.”

Osa nuorista koki rajan läheisyyden yhdentekeväksi asiaksi. Kyseessä saattoi olla yleinen välinpitämättömyys itse koko esittämäni aihetta ja kysymystä kohtaan, mutta toisaalta raja ja sen läheisyys saattoivat tuntua niin arkipäiväiseltä ja itsestäänselvyydeltä, ettei niitä edes pidetty mitenkään erityisenä tai erikoisina asioina.

”Tuskin kukaan muukaan alueella asuvista nuorista ajattelee tämän olevan mitenkään erityinen paikka.”

”Elämä Tornionjokilaaksossa on hyvin pitkälle samankaltaista kuin muuallakin Suomessa.”

Huomionarvoista nuorten aineissa oli se, että vaikka useat nuoret kokivat rajan läheisyyden arkipäiväisenä ja tavanomaisena asiana, toivoivat tiiviimpää yhteisöllisyyttä yli rajan, harmittelivat etäisyyttä ja kokivat jopa ettei rajan tulisi erottaa ihmisiä, niin yhtäaikaisesti hieman ristiriitaisesti lähes jokainen nuori teki aineissaan henkisiä rajanvetoja Ruotsin puoleiseen Tornionjokilaaksoon, erityisesti alueen ihmisiin.

4.1.4 'Emme enää ymmärrä toisiamme' – Henkiset rajat

Nykymaailmassa jokainen ihminen asuu jossain valtiossa. Jokaisen valtio-territorian sisällä kansallisuus pyritään rakentamaan siten, että valtion alueella asuvien etnisten ryhmien ja kansallisuuksien lojaliteeteista mahdollisimman suuri osa kohdistuisi valtion rajaamaan territoriaaliseen yhteisöön. Valtiot pyrkivät erilaisten symbolisten valtakeinoin pitämään kansalaiset yhtenäisenä yhteisönä. Tämä tulee selvästi esille kansallisessa sosialisatiossa, joka aina perustuu 'meidän' ja 'toisen' idean konstruointiin ja kulttuuristen, sosiaalisten ja poliittisten rajojen tarkkaan merkitsemiseen. Erityisesti 'meidän' tuottamisessa sosiaalisen ja kulttuurisen homogeenisuuden ideologia on usein keskeinen. (Paasi 1998, 177-178.) Tämä on tullut aikaisemmin Tornionjokilaaksossa esille esimerkiksi aikaisemman Ruotsin vahvan ruotsalaistamispolitiikan myötä, joka tapahtui alueella erityisesti koulujärjestelmän kautta. Myös Suomen puolella on erilaisin keinoin pyritty korostamaan suomalaisuutta. Useimmiten omaa ja oman ryhmän olemusta rakennetaan vastakkaisuuksien kautta, määrittellen mitä ja keitä 'me' emme ole. Samalla näitä meihin kuulumattomia 'toisia' kuvataan usein stereotyyppisesti ja yksinkertaistaen. Tämä tuli myös esille nuorten teksteissä:

"Hurri³ on hurri, vaikka voissa paistaisi."

"Ruotsi ja ruotsalaiset ovat syvältä."

Edellä lainaamieni nuorten ajatukset edustavat negatiivisimpia ilmauksia, joita aineistosta nousi esille. Nuorten diskursseissa raja erottaa jyrkästi eri kansallisvaltioissa asustavat ihmiset omiin kansallisuuksiinsa. Kumpikaan nuorista ei sen tarkemmin lähde määrittelemään heidän edellä

³ hurri –sana omaa käyttöyhteyksiltään monimutkaisen historian, se on ollut yhdistettävissä suteen ja muihin karvaisiin eläimiin, pitkätukkaisiin ja partaisiin miehiin, yöjalassa kulkijaan, riiustelijaan ja kosijaan. Osittain hurri –sanakin on saanut kielteisiä sävyjä. (Jukarainen 2001, 94-95.) Tornionjokilaaksossa sana on yleensä omanut negatiivisen kaiun.

lainaamiani ajatuksiaan. Lauseet kumpuavat aineissa kuin erillisenä versiona muusta kirjoituksesta. Mielenkiintoista on havaita kuinka he molemmat tuovat yhtäaikaaisesti esille aineissaan rajan fyysisen ylittämisen helppouden, korostaen sen positiivisuutta. Vaikka maantieteellinen alueellinen yhteisöllisyys on arkipäivää, se ei kuitenkaan estä mielen henkisiä rajoja. 'Henkinen raja' määrittää aina eron tekoa johonkin toiseen. Woodwardin (1997, 35) mukaan yksilö suhteuttaa aina itseään 'toiseuksiin' eli ulkopuolisiin muihin yksilöihin tai kollektiivisiin muihin. Henkisiä rajoja ei voi tällöin tutkia ottamatta huomioon identiteetin käsitettä, käsitteet tavallaan kuin kulkevat rinnakkain.

Santalán (1994, 79) mukaan niin kauan kuin ollaan yksioikoisesti valmiita käsittelemään ihmisiä 'meinä ja muina', päädytään kertaamaan stereotyppejä. Omat tai muiden ennakkoluulot tulevat esiin niitä kyseenalaistamatta. Vastakkainasettelu noudattaa yleensä samaa logiikkaa kuin maailman ja minuuden jakaminen hyvään ja pahaan, ja pahan heijastaman minuuden ja 'meidän' ulkopuolelle. Kuvitteellinen raja saadaan nimenomaan kaavaistamalla, stereotypittämällä niin uudet asiat kuin muutkin ominaisuudet. (Santala 1994, 79-80.) Olennaista stereotyyppioissa sen lisäksi, että ihmiset tyypitetään ja kategorisoidaan enemmän tai vähemmän selkeisiin tyyppiluokkiin, on näiden kategorisointien varsin suuri pysyväisluonteisuus. Ihmisryhmien sisäistä vaihtelua ja ajallista muuttumista ei niissä juurikaan noteerata. (Jukarainen 2001, 72.) Edellä lainaamani nuorten kommentit olivat pikemminkin halventavan pilkkaavia, eivät välttämättä torjuvan vihamielisiä. Asennoitumisen taustalla tuntui olevan oman itsetunnon ylimielisyyttä ruotsalaisia tornionjokilaaksolaisia kohtaan. Kuten yksi nuori asian ilmaisee:

"Olen huomannut, että suomalaiset nuoret ajattelevat ruotsalaisista nuorista ja yleensäkin ruotsalaisista aika negatiivisesti. Tulee ilmi erilaisia alentavia nimityksiä ja halveksuntaakin. Täällä meilläkin kun näkyy ajamassa ruotsalainen auto, syntyy kauhea haloo, että mitä nuo meän maalle tunkee ja että pysyisivät vain omalla puolellaan..."

Osa nuorista toi esille oman ympäristönsä negatiivisen suhtautumisen ruotsalaisiin. Erityisesti 'pahana' nähtiin ruotsalaisten vierailu Suomen puolella, kun taas suomalaisten vierailu Ruotsissa nähtiin edellytyksenä ostoksilla käymiseen tai harrastusmahdollisuuksien lisäämiseen. Tavallaan suomalaisten oli oikeutettua ylittää raja, ruotsalaisten puolestaan ei. Nuoret useimmiten kuitenkin itse kiistivät ajattelevansa tällä tapaa, he kokivat suhtautumistavan olevan vallallaan vain ympäristönsä muiden ihmisten keskuudessa. Esimerkiksi edellä lainaamani nuori jatkaa tekstissään vielä näin:

"... Minua itseäni asia ei häiritse. Samanlaisia ihmisiä ruotsalaiset ovat kuin me suomalaisetkin. Puhekieli vain on eri ja joitain pieniä joskus huomattavia kulttuurisia eroja tulee ilmi."

Nuori ei tarkemmin määrittele mitä muut kyseiset kulttuuriset erot pitävät sisällään. Nämä 'kulttuuriset erot' tulevat esille useissa aineissa. Tilanne alueella ei kuitenkaan näyttäytyä vain suomalaisten tornionjokilaaksolaisten halventavan ylimielisenä suhtautumisena ruotsalaisiin tornionjokilaaksolaisiin, vaan nuoret ovat kokeneet samanlaista suhtautumistapaa itse ollessaan Ruotsin puolella Tornionjokilaaksossa:

"Kun suomenkilvillä menee Pajalaan, saa nuorisolta jokseenkin villejä katseita. Usein sillä varmaankin tarkoitetaan: 'Mitä teettä Ruotsissa'."

Molemmat lainaukset tuovat esille nuorten kohtaamiset eri puolilla rajaa. Useimmat merkit viittaavat niin suomalaisten kuin ruotsalaistenkin tornionjokilaaksolaisten nykynuorten kansallisten identiteettien vahvistumiseen alueellisen tornionjokilaaksolaisen identiteetin kustannuksella. Sen sijaan, että koettaisiin yhteenkuuluvuutta sekä rajan yli että oman valtion keskuksen suuntaan tai vaihtoehtoisesti koettaisiin muista valtion jäsenistä poiketen poikkirajallista yhteenkuuluvuutta, koetaan yhteyttä vain oman valtion keskuksen johtuen siitä ettei suhteita rajan toiselle puolelle ole juuri olemassa.

'Meidän' ja 'heidän' välinen ero esitetään Baumanin (1997, 53) mukaan joskus erona sisäryhmän ja ulkoryhmän välillä. Vastakkaisten asenteiden pari on erottamaton, sillä ei voi löytyä niin sanottua sisäryhmä-tunnetta ilman ulkoryhmätuntemuksia ja päinvastoin. Tämän käsitteellis-käyttäytymisellisen vastakkainasettelun osapuolet täydentävät toisiaan, ovat toistensa olemassaolon ehtona ja ottavat kaiken merkityksensä tuosta vastakkaisuudesta. 'He' eivät ole 'meitä' ja 'me' emme ole 'heitä'. 'Meidät' ja 'heidät' voi ymmärtää vain yhdessä, asetettuina vastakkain. Sisäryhmää pidetään 'meinä' vain siksi, että ajatellaan jonkin toisen ryhmän olevan 'heitä'. Kaksi vastakkaista ryhmää ikään kuin kerrostuu maailmankartalla kahdeksi vastakkaiseksi navaksi, ja juuri vastakkaisuuden ansiosta ryhmät ovat itselle "todellisia". Ryhmille kuviteltu sisäinen yhtenäisyys ja eheys näyttää näin itsestä uskottavalta. (Bauman 1997, 53-54.)

´Heistä´ eli ulkoryhmästä muodostuu vastavoima, jonka ´me´ eli sisäryhmä tarvitsee identiteetilleen, eheydelleen ja sisäiselle solidaarisuudelleen. Voidaan jopa sanoa, että sellaista ryhmää, joka todellakin käyttäytyy niin kuin ulkoryhmän odotetaan käyttäytyvän, ei ole missään. Jos tuollaista ryhmää ei olisi, se olisi keksitty, sillä oman ryhmän eheyden ja kiinteyden ylläpidon vuoksi ryhmän on hahmoteltava ´vihollinen´ pystyttäkseen omat rajansa ja valvoakseen niitä sekä taatakseen yhteisöllisyys kyseisten rajojen sisäpuolella. On oltava tavallaan ´ulkopuoli´, jotta ´sisäpuolta´ pystyy arvostamaan. (Bauman 1997, 54-55.) Useissa nuorten teksteissä ruotsalaiset edustivat tätä ´ulkopuolta´, suomalaiset puolestaan muodostivat ´sisäpuolen´.

Ennakkoluulot lisäävät omalta osaltaan epäilystä muita kohtaan. Ennakkoluulo tarkoittaa, että kieltäydytään uskomasta, että toisen ryhmän edustajalla voisi olla hyveitä ja yleensä pikemminkin suurennellaan todellisia tai jopa pelkästään kuviteltuja paheita. Toisaalta ennakkoluulot myös yleensä paljastuvat kaksinaismoraalina. Sen minkä sisäryhmän jäsenet katsovat oikeudekseen, on ulkoryhmän jäseniin kohdistettuna osoitus tietynlaisesta hyväntahtoisuudesta. Tilanteen voi kääntää myös toisin päin, jolloin sitä mitä pidetään sisäryhmän tapauksessa osoituksena ihailtavasta epäitsekkyudesta, vähätellään ja leimataan ´normaaliksi inhimilliseksi käyttäytymiseksi´, mikäli tekijänä on joku ulkoryhmään kuuluva. (Bauman 1997, 61-62.) Nuorten teksteissä tuli toisinaan esille, ettei nähty mitään negatiivista siinä että itse vierailtiin Ruotsin puolella, sen sijaan ruotsalaisiin kiinnitettiin negatiivista huomiota heidän liikkuaan Suomen puolella. Nuoret kokivat myös samanlaista suhtautumistapaa itseään kohtaan ruotsalaiselta tornionjokilaaksolaiselta nuorisolta. Tuntui olevan vallalla ajatus siitä, että omalla kollektiivisella yhteisöllä (joka näissä tapauksissa tarkoitti eroteltuina ruotsalaisia ja suomalaisia, ei niinkään yhteisenä ryhmänä tornionjokilaaksolaisia), tuli olla paremmat ja etuoikeutetut mahdollisuudet tutustua rajan toiseen puoleen. Asennoituminen rajaan oli tavallaan valikoitunutta, henkisten rajojen vedon vuoksi. Näkemykset olivat monilta osin ristiriitaisia usein samankin nuoren muodostaman diskurssin sisällä. Moni nuori löysi sekä eroavaisuuksia, mutta myös yhdistäviä tekijöitä kansallisuuksista. Tämä sinällään kertoo ehkä pikemminkin tietynlaisesta nuorison ´viha-rakkaus –naapuruussuhteesta´, sen sijaan että kyseessä olisi avoin vihamielisyys nuorison keskuudessa.

Alueellinen identiteetti -käsite nousee merkittävään asemaan pohdittaessa Tornionjokilaakson yhteisöllisyyttä. Paasin (1998, 174) mukaan on tärkeää tehdä jako alueen identiteetin ja ihmisten alueellisen identiteetin eli aluetietoisuuden välille. Alueellinen identiteetti on moniulotteinen käsite,

koska sillä voidaan viitata niin alueiden identiteetteihin kuin myös ihmisten samastumiseen tiettyihin alueisiin, siis alueiden asukkaiden identiteettiin. Käsite voidaan siis ymmärtää yhtäaikaisesti molemmilla edellä mainituilla tavoilla ja tärkeää on tietää kummasta merkityksestä kulloinkin on kysymys. Ihmisen ja alueen sidos on paikallista lähtökohtaa, aloitteellisuutta ja niin kutsuttua ruohonjuuritasoa korostavan ajattelun ytimessä. Alueiden ja niihin kiinnittyvien yhteisöjen idea on usein käytössä pyrittäessä muovaamaan sosiaalista tilaa ja siihen liittyviä merkityksiä sekä rajoja omien tarkoituksien ja ideologioiden mukaisesti. Identiteetti, jatkuvuus ja rajat ovatkin usein saman asian kääntöpuolia. (Paasi 1998, 172-173.) Paikallisen ja alueellisen identiteetin kannalta oleellista on yksilöllisen ja sosiaalisen identiteetin suhde. Kysymykset siitä 'kuka minä olen' tai 'keitä me olemme' ovat ongelmallisia. Identiteetit ja rajat ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa. Alueelliset identiteetit kertovat, ketä ja millaisia 'me' ja 'alueemme' ovat. Sosiaalisen identiteetin määrittely sisältää aina tietynlaisen vallan elementin, joka korostuu siinä, että 'meidän', eli tietyn kuvitellun yhteisön, määrittely edellyttää rajojen rakentamista 'toiseen'. (Paasi 1998, 179.)

Osa nuorista koki tavallaan yhteyttä tornionjokilaaksolaisuuteen alueena, omaten alueellisen tornionjokilaaksolaisen identiteetin. Kuitenkin yhtäaikaisesti yhteenkuuluvuutta ei tunnettu ruotsalaisen alueen väestön kanssa, vaan yhteys liittyi vain aluetietoisuuteen:

"Ruotsalaisia tornionjokilaaksolaisia en ole sen kummemmin ajatellu, samanlaisia ihmisiä kai mutta puhuvat vain ruotsia. Mutta en oikeastaan siltikään tunne yhteenkuuluvuutta, vaikka Tornionjokilaakso meidät yhdistääki."

Paasin (1986, 37) mukaan alueiden asukkaiden alueellisella identiteetillä tai aluetietoisuudella viitataan usein tuntemukseen siitä, miten asukkaat tuntevat kuuluvansa jollekin alueelle, miten asukkaat hahmottavat alueensa kokonaisuutena, tiedostavat sen erityisluonteen ja ominaisuudet sekä tuntevat yhteenkuuluvuutta alueen muiden asukkaiden kanssa. Tornionjokilaaksossa huolen aiheena on ollut, että Ruotsin tornionjokilaaksolaiset nuoret eivät enää hallitse meänkieltä, meänkieli ruotsalaistuu, millä on konkreettiset vaikutukset alueen yhteisöllisyydelle. Henkiset rajat vahvistuvat, jos yhteinen kieli katoaa. Yksi nuorista on tuonut tämän myös aineessaan esille:

"Elämä nykyään Tornionjokilaaksossa ei ole samanlaista kuin joskus 60-70-luvulla. Rehellisesti voin sanoa, että emme enää ymmärrä toisiamme - ainakaan nuorten keskuudessa."

1960-70-luvulla Suomessa tapahtui suuri rakennemuutos, jonka seurauksena suomalaisia muutti joukoittain Ruotsiin. Aikaisemmin yhteisöllisyys yli rajan oli muutenkin vahvempaa. Nuori käyttää sanoja ”*emme enää ymmärrä toisiamme*”. ‘Me’ viittaa tällöin kokonaisuudessaan koko Tornionjokilaakson asukkaisiin, niin ruotsalaisiin kuin suomalaisiinkin. Lauseesta ymmärtää, että aikaisemmin tornionjokilaaksolaiset muodostivat oman kollektiivisen yhteisön. Keränen (1998, 19) mukaan yhteisö on olemassa niin kauan kuin ihmiset kuvittelevat sen muodostaneensa. Yleisen kollektiivisen yhteisöllisyyden olemuksen perustana voidaan viime kädessä ajatella olevan symbolinen yhteisö, jota erilaiset päivittäiset käytännöt uusintavat. (Keränen 1998, 159-160.) Edellä lainaamani nuori ei määrittele sen tarkemmin, mistä johtuen hän kokee etteivät nuoret molemmilla puolin rajaa enää ymmärrä toisiaan. Kyseessä voi olla yhtäaikaisesti kieliasia, mutta myös muu yhteisöllisyys yli rajan on vähentynyt, mistä johtuen yhteisöllisyyden tunnetta ei enää koeta yhtä vahvana kuin ehkä aikaisemmin. Paikallisyhteisöissä aluetietoisuuden sisältö muotoutuu ajan myötä monimerkitykselliseksi ja historiallisesti kerrostuneeksi. Alueet, kuten myös alueen identiteetti ja aluetietoisuus ovat historiallisen kehityksen tuotosta. Aluetietoisuuden kerrostumat syntyvät alueellisen kehityksen eri vaiheissa ja jäävät elämään heijastumina menneestä osana paikallisyhteisöjen nykytilaa. (Riikonen 1997, 180.)

Sukupolven käsite antaa tarkemman mahdollisuuden aluetietoisuuden ja paikallisen identiteetin kerrostuneisuuden ja monimerkityksellisyyden tutkimiseksi. Tässä tutkimuksessa se on myös oleellinen tutkittaessa nuorten teksteissä esille tulleita henkisiä rajanvetoja. Sukupolvi voidaan ymmärtää ryhmäksi ihmisiä, joita yhdistää tiettyjen elämänvaiheiden kokemukset eli sosiaalinen historia. Merkittävä piirre sukupolvessa on, että sen edustajien välillä voidaan katsoa vallitsevan eräänlainen kollektiivisuuden tunne, tunne kuulumisesta johonkin tiettyyn ryhmään, mikä voidaan tässä tapauksessa luokitella sukupolveksi. (Roos 1987, 51-52.) Paikallisyhteisö rakentuu useista rinnakkaisista yhteisöistä, sukupolvista, joiden aluetietoisuuden kuvat poikkeavat toisistaan (Riikonen 1997, 182). Tutkimukseni asetelma nuoret ja arki vastaan raja-käsite hallinnollisessa päätöksenteossa yhteistyöalueena asettuvat merkittävään asetelmaan vastakkaisina kohteina, sillä myöhemmin tutkimuksessani esille tuleva hallinnollista puolta edustava EU-rahoitteinen Interreg -yhteistyöprojektin Meän visio-osio voidaan nähdä eri sukupolven valmistamaksi loppuraportiksi, kuin mitä tutkimukseni nuoret ainekirjoituksineen edustavat. Kuten jo aikaisemmin lainaamani nuori kokikin, että elämä Tornionjokilaaksossa on muuttunut sitten 1960-70-luvun. Nuori ei itse ole vielä elänyt kyseistä aikaa,

joten hänen muodostamansa diskurssi voi perustua periaatteellisesti kuulemaansa tai lukemaansa tietoon sekä omiin kokemuksiinsa nykyisestä ympäristöstä. Samanlaisia tuntemuksia esiintyi myös muiden nuorten teksteissä. Yhteenkuuluvuutta rajan ylitse ei koettu niinkään nuorison kanssa, mutta sen sijaan alueen vanhempi väestö miellettiin läheisemmäksi. Henkiset rajanvedot eivät olleet niin vahvoja, suurimmaksi konkreettiseksi yhdistäväksi tekijäksi muodostui kieli:

"Ihmisten välinen vuorovaikutus rajan molemmin puolin on alkanut myös hiljalleen heikentyä, sillä Ruotsin puolella Suomea puhuvat henkilöt vähenevät koko ajan ja Ruotsissa 'nuorempi' sukupolvi harvoin osaakaan enää muutamaa sanaa enempiä suomen kieltä, mikä on sangen harmillista, sillä jos suomen kielen taito katoaa Ruotsin puolella, samalla katoaa myös aivan erityinen ns. meänkieli, jossa ollaan yhdistetty suomea ja ruotsia."

"Voin sanoa niin, että tunnen yhteenkuuluvuutta vanhempien ruotsalaisten kanssa, koska he osaavat suomen kieltä."

Kollektiivinen yhteisöllisyys muokkautuu Jukaraisen (2001, 61) mukaan huomattavasti hitaammin kuin ihmisten yksilölliset olemukset. Kollektiivinen alueellisuus muokkaantuu historiallisesti vuosisatojen ajan, kun taas yksilön olemus kehittyy varsin lyhyen ihmiselämän aikana. Yksittäinen ihminen voi myös vaihtaa nopeasti ja useasti asuinpaikkaansa elämän aikana ja näin ollen myös hänen samaistumiskohteensa saattavat muuttua vastaavasti. (Jukarainen 2001, 61.) Jo aikaisemmin tutkimustyössäni esille tuomani Ruotsin aikaisempi vahva ruotsalaistamispolitiikka, jolla oli konkreettiset merkityksensä erityisesti koulujärjestelmän kautta on ollut yksi syytekijöistä, mistä johtuen nähdään alueen henkisten rajojen kasvaneen. Yleisesti kaikki se mikä nostaa yhteiskunnallista arvonantoa ja on yleensäkin arvostettua esimerkiksi kouluissa ja yleensä yhteiskunnassa vaikuttaa vahvasti ihmisiin erityisesti lapsena ja nuorena. Tämä voi helposti konkretisoitua vähemmistöryhmissä tiettyjä alemmuuden tai jopa syyllisyyden tunteita, jos yksilö kokee itse kuuluvansa vähemmistöön ja kokee itsensä tietyllä tavoin jopa sorretuksi. Käytännössä kokemukset tästä vaikuttavat vahvasti ryhmien välisiin suhteisiin. (Liebkind 1988, 55.) Yksilön käyttäytymistä ohjaa ensisijaisesti useimmiten ryhmän todellisen tilanteen sijaan yksilön omat näkemykset ryhmän elinvoimaisuudesta ja kyvykkyydestä (Liebkind 1988, 69). Tornionjokilaaksolaisten alueellisen yhteisöllisyyden sanotaan ulottuvan vuosisatojen taakse, nykyisyys puolestaan nuorten aineiden perusteella kertoo

eriytyneemmästä tilanteesta erityisesti nuorten keskuudessa. Tällä on merkityksensä tulevaisuuteen, mikä tuli esille nuorten teksteissä:

”Tornionjokilaakson kulttuuri on säilyttänyt vielä osan omaleimaisuudestaan, mutta oletettavasti se tulevaisuudessa hämärtyy tai ainakin muuttuu, mikä osaltaan johtuu rajan välisen vuorovaikutuksen vähentymisestä, tai jopa häviämisestä.”

”Olisi harmillista, jos Tornionjokilaakson kulttuuri katoaisi, mutta ilmeistä on, että tulevaisuudessa se kokee muutoksen.”

Tornionjokilaakson asukkaiden aluetietoisuus liittyy läheisesti alueellisen identiteetin käsitteeseen. Alueellista identiteettiä uudistetaan, vahvistetaan ja muutetaan erityyppisten institutionaalisten, kulttuuristen ja sosiaalisten käytäntöjen kautta. Alueelliset identiteetit ovat kollektiivisia kertomuksia siitä, keitä ja millaisia ´me´ ja ´alueemme´ ovat. (Riikonen 1997, 179.) Alueen identiteetti koostuu useista elementeistä, joiden perusteella alue erottautuu muista. Tällaisia ovat usein alueen luonnonolot, historia, sosiaalinen rakenne, kulttuuri, kieli ja murteet. Näiden pohjalle perustuu symboliikka, mielikuvat ja odotukset, jotka alueeseen liitetään. (Riikonen 1997, 197.) Tornionjokilaakson aluetietoisuuden voisi edellisen määrittelyn pohjalta ajatella olevan vahva. Nuoret toivatkin teksteissään esille erilaisia asioita, jotka yhdistivät aluetta, korostaen aluetietoisuutta. Kuitenkin yhtäaikaisesti myös näissä tapauksissa useimmiten tehtiin henkisiä rajanvetoja ruotsalaisiin tornionjokilaaksolaisiin:

”Ruotsalaisia kohtaan tunnen kyllä eroavaisuutta, mutta taas toisaalta meitä yhdistää moni asia, kuten yhteinen kieli, meänkieli.”

”Tämän alueen yksi hyvistä puolista on puhdas luonto, molemmilla puolin rajaa.”

”Rajan hyötyvaikutus Tornionjokilaaksossa asuviin ihmisiin on olennaisesti pienentynyt, verrattuna rajan vaikutusta 50 vuotta sitten. Tuolloin moni rajalla asunut henkilö hyötyi Ruotsin läheisyydestä joppaamalla Ruotsin puolelta kahvia, tupakkaa jne. Joppaus-kulttuuri onkin lyönyt aivan omansalaisen leiman Tornionjokilaaksoon.”

Osa nuorista koki, että alueen asukkaiden keskuudessa esiintyi paljon halveksuntaa ruotsalaisia tornionjokilaaksolaisia kohtaan. He kuitenkin yhtäaikaisesti halusivat sanoutua itse irti käyttäytymistavasta ja toivoivat, että tämä lisääntyisi myös muiden alueen asukkaiden keskuudessa. Nähtiin, että Tornionjokilaaksossa yhteisöllisyys yli rajojen olisi positiivinen asia, mutta henkiset rajat ovat osa arkipäivää molemmilla puolin rajaa. Nuoret tahtoivat useimmiten yhteisöllisyyden rajan läheisyydessä parantuvan, mutta samanaikaisesti tehtiin hieman ristiriitaisestikin selviä rajan vetoja Tornionjokilaakson alueen ulkopuoliseen Ruotsiin nähden:

"Loppujen lopuksi ajatellen kukaan rajalla tai sen lähetyvillä asuva ei saisi halveksia rajan toisella puolella olevaa maata, tai sen asukkaita, koska mielestäni raja ei erota heitä toisistaan melkein ollenkaan, vaan rajan vaikutukset alkaa huomaamaan vasta sisämaahan mentäessä."

Henkiset rajanvedot syntyvät osana kansallisen identiteetin määrittelyä. Kylmäsen (1994, 7) mukaan historian valossa näyttää ilmeiseltä että vastakkainasettelut, toisten poissulkeminen ja jopa vihaaminen ovat keskeinen osa länsimaista kulttuuria. Edelläkin lainaamani nuori tekee erotteluita kansallisvaltioiden Suomen ja Ruotsin välillä. Diskurssianalyysin mukaan ei ole olemassa yksiselitteistä, kiinteää merkitystä asioilla, vaan samoista todellisuuden olioista, ilmiöistä ja tapahtumista voidaan tuottaa eri diskursseissa erilaisia merkityksiä. Perimmäisen 'totuuden' sijasta löytyy joukko kontekstisidonnaisia eli tiettyyn asiayhteyteen kiinnittyneitä merkityksiä. Kiinteän merkityksen puuttuminen johtaa merkityksen hajontaan, paitsi eri diskurssien välillä, myös yhden diskurssin sisällä. Diskursseissa on aina läsnä toisistaan eroavia, toisiaan vastustavia ja jopa toisensa poissulkevia merkityksiä. (Rantanen 1994, 18.) Nuoren ajatuksista voidaan muodostaa erilaisia diskursseja. Ruotsin puoleinen Tornionjokilaakso on osa Ruotsin kansallisvaltiota. Nuoren mielestä rajan läheisyydessä ei henkisiä rajanvetoja tulisi tehdä, mutta ei myöskään saisi halveksia toisen maan asukkaita. Hänen mukaansa eroavaisuudet tulevat näkyviin vasta sisämaahan mentäessä. Nuori ei tarkemmin määrittele, mitä nämä eroavaisuudet ovat, joiden myötä hän rajoja tekee. Raja ei erota tornionjokilaaksolaisia, mutta tekee kuitenkin yhtäaikaisesti rajan suomalaisten ja ruotsalaisten välillä.

Se, mitä alue ja alueellisuus itse kullekin merkitsee, koostuu menneen muistikuvista ja nykyhetken kokemuksista. Joillekin menneisyyden merkitys korostuu nykyisyyden jäädessä taustalle, osalle taas nykyisyys on merkittävämpi tulkinnan lähtökohta. Aluetietoisuuteen vaikuttaa se, mistä kukin on kotoisin, minne tuntee juurensa kuuluvan ja kuinka kauan on aikaansa missäkin viettänyt. (Riikonen

1997, 181.) Alue saa paikallisyhteisöissä useita erilaisia merkityksiä, jotka poikkeavat toisistaan huomattavasti. Sama alue voidaan nähdä ja kokea eri tavoin, eikä olekaan olemassa yhtä ainoaa oikeaa kuvaa menneestä ja nykyisyydestä. Ajan myötä toiset ajatustavat katoavat, toisten jäädessä vallitsemaan. (Riikonen 1997, 186.) Aineistossani nuoret toivat esille monia erilaisia tulkintoja Tornionjokilaaksosta ja raja-käsitteestä. Nuoret määrittivät alueellista identiteettiä eri tavoin:

”En miellä Ruotsin puolella Tornionjokilaaksossa asuvia ihmisiä ruotsalaisiksi vaan pikemminkin tornionjokilaaksolaisiksi. Suomen puolella asuvat miellän kuitenkin vain suomalaisiksi.”

On huomioitavaa, että edellä lainaamani nuori määrittelee tornionjokilaaksolaisuutta nimenomaan suomalaisen tornionjokilaaksolaisen nuoren lähtökohdista. Hän liittää Ruotsin puoleisen alueen asukkaat yhteiseen alueelliseen identiteettiin, mutta jäsentää maailmaa niin, että suomalaiset keskenään muodostavat oman kollektiivisen yhteisönsä. Nuori ei määrittele tarkemmin, miksi hän mieltää suomalaiset suomalaisiksi ja alueen ruotsalaiset tornionjokilaaksolaisiksi. Hän tekee selvän henkisen rajan alueen asukkaiden kesken. Alueen historian vuoksi Ruotsin puoleinen Tornionjokilaakso on ollut erilainen muuhun kansallisvaltion valtavirtaan nähden, Suomen puolella ei ole ollut samanlaista ongelmaa samassa mittakaavassa.

”Olen hyvin vähän tekemisissä ruotsalaisten kanssa. Nyt kun ajattelen asiaa, minusta on kummallista, miten en tunne yhtään ruotsalaista edes nimeltä. En tunne siis yhteenkuuluvuutta Ruotsin puolella asustaviin tornionjokilaaksolaisiin, he ovat yhtä vieraita kuin norjalaiset tai venäläiset.”

Nuori ei koe ruotsalaisia sen lähemmäksi kansaksi kuin muitakaan rajanaapurikansoja, joihin maantieteellinen etäisyys on pidempi. Hän tekee selvän henkisen rajan ´meihin´ ja ´heihin´, jolloin ´he´ eli tässä tapauksessa niin ruotsalaiset kuin norjalaiset ja venäläisetkin edustavat hänelle ´toiseutta´, oman yhteisön ulkopuolelle kuuluvia yhteisöjä. Suomen ja Ruotsin rajan voidaan sanoa edustavan niin kutsuttua avointa rajaa, kun taas Suomen ja Venäjän rajaa voidaan kutsua suljetummaksi rajaksi. Tämä näkökulma huomioiden onkin mielenkiintoista havaita, kuinka edellä lainaamani nuori ei koe sen läheisempää yhteenkuuluvuutta ruotsalaisiin kuin venäläisiinkään. Toisaalta rajan läheisyys ei kuitenkaan johda väistämättä siihen, että nuoret olisivat konkreettisesti tekemisissä ruotsalaisten tornionjokilaaksolaisten kanssa:

"En ole vielä koskaan tavannut yhtään ruotsalaista Kolarissa."

Luonnollisesti henkiset rajat olivat sitä korkeampia, mitä vähemmän nuoret olivat itse henkilökohtaisesti tekemisissä ruotsalaisten tornionjokilaaksolaisten kanssa. Useilla nuorilla rajan ylitys tapahtui vain asioidessa jo aikaisemmin tutkimustyössäni esille tuodussa rajan läheisyydessä sijaitsevassa Ica Lahtis –kaupassa. Useimmiten kaupassa olevat muut asiakkaat ja monet kaupan työntekijöistä ovat myös suomalaisia, joten asiointi tapahtuu pääsääntöisesti pelkällä suomen kielellä.

"En oikeastaan tunne yhteenkuuluvuutta Ruotsin puolella asustaviin tornionjokilaaksolaisiin. Syynä voi olla se, etten käy rajan toisella puolella yleensä tapaamassa ihmisiä, vaan kaupassa. Yksi syy on luultavasti myös se, että Suomen ja Ruotsin välinen yhteistoiminta rajoittuu tällä korkeudella lähinnä Pajalan markkinoihin, joissa niissäkään en ole käynyt pariin viime vuoteen."

"Nuihin Ruottin tornionjokilaaksolaisiin mie en ite ainakhaan tunne kovin isoa yhteenkuuluvuutta, ko mie en useasti käy Ruottin puolella, paitti joskus Ruottinkaupassa eli Ica Lahtiksessa. Eikä tääläkhään kyllä sen puohleen niitä ruottalaisia näy, että ei niitten kans ole niin paljoa joutunu olehmaan tekemisissä. Son kyllä vähäsen villimpi homma, ko onhan tuo Ruotti kuitekki aika lähelä. Mie piän kuitekki, että se johtuu siitä ko tämä koko alue on aikamoista korpea, ja onhan tässä Kolarin ja Pajalan välillä kuitekki sen verran välimatkaa, ettei sitä ihan joka päivä voi välttämättä kulkea."

Jälkimmäiseksi lainaamani nuori on tuonut mielipiteensä esille rikkaasti murteella. Aineesta nousee esiin nuoren vähäiset sukulais- tai muut ystävyysiteet toiselle puolelle rajaa, rajanylitys tapahtuu pääsääntöisesti vain kaupassa asioidessa. Maantieteellinen etäisyys on myös este tutustumiselle Ruotsin puolen asukkaisiin. Molemmat edellä lainaamani nuoret antavat vaikutelman halukkuudesta lisääntyvälle yhteistoiminnalle rajan molemmin puolin. On mielenkiintoista ottaa kuitenkin esille viimeiseksi lainatun nuoren tekstistä lausahdus: *"Eikä tääläkhään kyllä sen puohleen niitä ruottalaisia näy, että ei niitten kans ole niin paljoa joutunu olehmaan tekemisissä"*. Lausahduksesta voi ymmärtää hieman kielteisen vaikutelman ruotsalaisia kohtaan, ruotsalaiset edustavat vierasta toiseutta, heidän kanssaan *"tekemisissä"* oleminen on negatiivinen asia, siihen joutuisi, ei pääsisi. Tämän voi myös tulkita vain kielellisenä ilmaisutapana, joka ei sisällä sen kummemmin negatiivista kuin positiivistakaan latausta.

Erilaiset käytännön rajoitteet ovat osasyitä henkisiin rajoihin. Niiden myötä syntyvät mielikuvat ja jaottelut meihin ja muihin. Ainekirjoitukseen osallistuneet nuoret eivät olleet tarpeeksi vanhoja omistaakseen ajokorttia. Pääsääntöisesti rajan yli kulkeminen on riippuvaista ajokortillisista henkilöistä, erityisesti kun säännöllistä julkista liikennettä ei ole alueella.

”Se raja Ruottin ja Suomen välillä on siinä ja pysyy. Ruottin näkee joka päivä. En pidä ruotsalaisista, sillä Ruottista tulee huonoja vaikutteita. Nuuska ja huumeet tulee ihmeellisesti rajan yli.”

Nuori ei koe rajaa erityisenä asiana, pikemminkin vain tavanomaisena. Nuoren mukaan *”Ruottin näkee joka päivä”*, se on osa arkea. Nuori kuitenkin kokee rajan maantieteellisen läheisyyden myös negatiivisena asiana, sillä Ruotsin puolelta tulee *”huonoja vaikutteita”*. Hän määrittää nämä ´huonot vaikutukset´ erityisesti nuuskaksi ja huumeiksi. Yhtäaikaisesti hän tekee henkisiä rajoja kaikkiin ruotsalaisiin näiden huonojen vaikutusten vuoksi. Yleistys on todella vahvaa, eikä hän sen tarkemmin määrittele asiaa. Hän yleistää nuuskan ja huumeet koko Ruotsiin. Voi tavallaan ymmärtää, että *”on ruotsalaisten vika, että suomalaisetkin käyttävät kyseisiä aineita”*. Stereotyyppien avulla voidaan niin jäsentää kuin eritellä vierautta, mutta myös muodostaa erilaisia ongelmallisia vastakkainasetteluja (Jukarainen 2001, 72-72). Aluetietoisuus sisältää mielikuvan turvallisuuden tunteesta, kotoisuudesta. Kiinnostus omaa kulttuuria kohtaan tuntuukin nousevan ajankohtaiseksi erityisesti silloin, kun olemassa on jokin ulkopuolinen uhka. Edellä lainaamalleni nuorelle Ruotsin puolelta tulevat negatiiviset vaikutukset tekevät maasta uhan. Kärjistäen voitaisiin sanoa, että Ruotsi edustaisi itselle vierasta, ulkopuolista pahaa, kun taas Suomi olisi hyvä, joutuen vain pahan armoille. Nuori tuo hyvin esille niin kutsutun avoimen rajan huonot puolet, se ei välttämättä yhdistä ihmisiä, mutta edesauttaa negatiivisten ilmiöiden laajentumista maasta toiseen. Uhkakuvat kasvattavat henkisiä rajoja, mutta myös henkisten rajojen määrittelyn perustana toimii usein omat subjektiivisesti luodut uhkakuvat vieraasta toisesta. Erilaisten stereotyyppien ja ennakkoluulojen myötä luodut uhkakuvat ja henkiset rajanvedot vahvistavat toinen toistaan.

”Olen kokenut oman kaveripiirini kautta, että Ruotsin puolella asuvat tornionjokilaaksolaiset ovat enemmän isänmaallisia kuin me suomen puolella asuvat.”

Nuoren mielipide on todella mielenkiintoinen, vaikkakaan hän ei perustele sitä tarkemmin. Nuoren mielipiteelle voi kuitenkin löytyä konkreettista esimerkkiä erityisesti Ruotsin puoleisen alueen

historiasta. Ruotsalaiset tornionjokilaaksolaiset olivat kiinteässä yhteydessä suomalaisiin, mikä korostui alueella suomen kielen vahvana käyttönä. Alueen asukkaat kokivat, ettei muu Ruotsi hyväksynyt heitä ehdoitta, mutta he eivät kuitenkaan itse halunneet kuulua suomalaisiin. Ruotsalaisilla tornionjokilaaksolaisilla nuorilla on nykyään ehkä voimakkaampi tarve tuntea olevansa ruotsalaisia, tuntea kuuluvansa vahvemmin muuhun Ruotsiin. Tälle asialle on vaikea löytää tarkkaa vahvistusta mistään. Mielestäni edellä lainaamani nuoren mielipide on mielenkiintoinen ja hyvä tuoda esille, sillä hän on itse kokenut tilanteen esittämällään tavalla omassa kaveripiirissään, johon kuuluu nuoria molemmin puolin rajaa.

Ruotsi on ollut kuin isovelji, Suomi puolestaan heikomman pikkuveljen roolissa. Vuonna 2006 toteutettiin tutkimus, jossa vertailtiin suomalaista ja ruotsalaista kulttuureja toisiinsa. Tutkimus oli osa asenteita ja arvomaailmaa mittaavaa maailmanlaajuista The World Values Survey –tutkimusta. Tutkimuksen mukaan aikaisemman pikkuvelji -isovelji -syndrooman sijaan Ruotsi ja Suomi olisivat nykyään tasavertaisempia keskenään. Kuitenkin tutkimuksen tuloksien mukaan ruotsalaiset suhtautuvat edelleen myönteisemmin suomalaisiin kuin suomalaiset ruotsalaisiin ja ruotsalaiset pitävät suomalaisia vahvemmin ystävinään. Sen sijaan suomalaiset tietävät enemmän ruotsalaisista ja muuttaisivat mieluummin naapurimaahan, kuin mitä päinvastoin on. (HS 3.11/2007, A15.) Mielestäni nämä tutkimustulokset edelleen perustelevat näkemystä ainakin Tornionjokilaakson alueella elävästä maiden välisestä pikkuvelji - isovelji –asetelmasta, vaikka syndrooman vahvuus on voinut muuttua. Nuorten muodostamat diskurssit kokemuksista rajaseudulla elämisestä vahvistavat tätä:

"Ruotsin puolella ihmiset ovat paljon ystävällisempiä kuin Suomen puolella. Kai suomalaisten iänikuinen ylemmyyden tunne ruotsalaisia kohtaan aiheuttaa asennevammoja meissä suomalaisissa."

Nuoren muodostaman diskurssin voi ymmärtää oman kansallisen identiteetin vahvistamisen tarpeeksi. Alemmuuden tunne nostattaa tarpeen pyrkiä korostamaan suomalaisuutta, nostattamaan ”ylemmyyden tuntoa”. Erityisesti nuoren puhe ”suomalaisten asennevammoista ruotsalaisia kohtaan” viittaa tähän.

Nuorten teksteissä esiintyi runsaasti henkisiä rajanvetoja, jolloin suomalaiset ja ruotsalaiset edustivat molemmat omia ryhmiään, sen sijaan että nuoret olisivat kokeneet kollektiivista yhteisöllisyyttä yli rajan. Näin koettiin erityisesti nuorison keskuudessa. Sen sijaan läheisempää yhteisöllisyyttä tunnettiin vanhemman väestön kanssa, minkä takana oli yleensä ottaen yhteinen kieli. Nuoret kokivat negatiivista

suhtautumistapaa ympäristössään ruotsalaisiin tornionjokilaaksolaisiin, haluten kuitenkin yleensä määrittellä itsensä käyttäytymistavan ulkopuolelle. Samalla tavoin he myös kokivat itse vastavuoroisesti ruotsalaisen nuorison kokevan heidät ´ulkopuoliseksi ryhmäksi´. Vaikka nuorten kirjoituksissa tulee esille usein selvä rajanveto ruotsalaisiin ja suomalaisiin omina ryhminään, tulee ilmi nuorten kiinnostus läheisempään kanssakäymiseen Ruotsin puoleisen nuorison kanssa. Alueella on tehty paljon rajat ylittävää hallinnollista yhteistyötä, mutta aineiden perusteella nuoret eivät koe, että yhteisöllisyyttä olisi pyritty edistämään alueen asukkaiden keskuudessa arjen keskellä. Yhteistyö on lähinnä keskittynyt vain hallinnollisiin asioihin, joita ovat toimittaneet virkamiehet keskenään. Mielenkiintoista on havaita, että vaikka nuoret tekevät rajanvetoja ruotsalaisten ja suomalaisten kesken ´meihin´ ja ´heihin´, ´meidän alueen´ ja ´heidän alueen´ välille, nuorilta tuntuu löytyvän myös halukkuutta rajat ylittävän yhteisöllisyyden lisäämiseen.

4.1.5 ´Puhumme enemmän naapureista kuin ruotsalaisista´ - Yhteisöllisyyttä yli rajan?

”Mitään tunteita raja ei minussa herätä, samankaltaisia me kuitenkin olemme.”

”Kai ne Ruottin puolela asuvat tornionjokilaaksolaiset on yhtä ihmisiä ja samanlaisia ko met muukki.”

Edellä olevien nuorten tekstit muodostavat diskurssin, jossa he eivät tee kovin vahvoja henkisiä rajanvetoja ruotsalaisuuteen ja suomalaisuuteen. Nuoret eivät koe, että eri kansallisuudet alueella erottaisivat ihmisiä, tekisivät heistä kansallisuuksien kautta jotenkin erilaisia. Ensimmäinen nuori määrittää koko Tornionjokilaakson alueen ihmiset ´meihin´, samaan kollektiiviseen yhteisöön. Jälkimmäinen nuori puolestaan katsoo asiaa pikemminkin oman kansalaisuus –diskurssin kautta, mutta ei kuitenkaan määritä ruotsalaisia ulkopuolisiksi ´toiseuden´ edustajiksi.

”En tunne kamalasti eroavaisuutta Ruotsin puolella asustaviin, enemmän yhteenkuuluvuutta, jonka uskon johtuvan rajan läheisistä suhteista, sekä murteesta. Historia on myös yhdistävä tekijä kuin myös sukulais - ja ystävyysuhteet.”

”Samankaltaisuus näkyy siinä, että puhumme enemmän naapureista, kuin ruotsalaisista. Se näkyy myös alueemme puhutavassa, meänkielessä. Me puhumme sitä ja suurin osa heistäkin, etenkin vanhemmat ihmiset, nuoremmat vähemmän.”

Nuoret eivät koe henkistä eroavaisuutta ruotsalaisten ja suomalaisten välillä alueella, vaan korostavat yhtäläisyyttä. Jälkimmäinen nuori tekee kuitenkin yhtäaikaisesti jaottelun ´meihin´ ja ´heihin´, sen sijaan että käsittelisi tornionjokilaaksolaisia rajan molemmin puolin samaan yhteisöön kuuluvina yhtenä ryhmänä. Kyseinen nuori edustaa teksteissä vähemmistöä siinä mielessä, että hän näkee meänkielen edelleen olevan yksi konkreettinen esimerkki, joka yhdistää alueen ihmisiä. Hänkin on kuitenkin pistänyt merkille sen tosiseikan, että rajan toisella puolella elävä nuoriso ei enää hallitse kieltä.

”Monilla on sukulaisia ja ystäviä Ruotsin puolella sekä jotkut käyvät töissä esimerkiksi Pajalassa.”

”Monet käyvät töissä Ruotsin puolella ja toisinpäin. Molemmat kielet hallitaan ainakin osittain molemmin puolin.”

”Mielestäni rajan läheisyys yhdistää ihmisiä ja se näkyy siinä, että meillä Kolarin lukion työillä on sähköjoukkue ja pajalalaiset lukiolaiset sähköpelajaajat haluavat piittää harjoituspelejä meitä vastaan.”

Rajan fyysinen ylittäminen on mielekkäänpää ja toistuvampaa, jos siihen löytyy enemmän konkreettisia syitä. Sukulais- ja kaverisuhteet sekä erilaiset harrastus- ja työmahdollisuudet tekevät rajan toisesta puolesta läheisemmän ja myös kiehtovamman. Sukulaissiteet voivat olla merkityksellisiä muille yhteyksille, vierailuille ja asenteille. Jos rajan ylitse on paljon yhteyksiä, tuntuu toinen puoli luonnollisesti läheisemmältä. Erilaiset vapaa-ajanviettomahdollisuudet ovat tärkeä osa nuorten viihtyvyyttä alueella. On selvää, että nuoret yleisesti ylittävät rajan useimmiten erilaisten vapaa-ajanvieron merkeissä. Useimmat ainekirjoitukseen osallistuneet nuoret tuovat esille toiveita, että alueella järjestettäisiin enemmän yhteisiä rajan ylittäviä tapahtumia. Nuorten mukaan esimerkiksi mielenkiinto ruotsin kieltä kohtaan lisääntyisi tästä positiivisena seurauksena.

”Minusta olisi hyvä, jos tälläkin alueella tehtäisiin enemmän yhteistyötä ruotsalaisten kanssa, se voisi onnistua esimerkiksi kouluissa.”

”Tiivis yhteistyö on tervetullutta ja auttaa ymmärtämään toisia. Torniossa tämä näkyy erityisen hyvin. Kaupoissa käy lähes yhtä paljon ruotsalaisia kuin suomalaisiakin.”

"Suomi on virallisesti kaksikielinen maa ja varsinkin rajan lähellä asuville on kummankin kielen kohtuullinen hallitseminen hyvinkin hyödyllistä."

Jälkimmäinen nuori ei tekstissään tuo esille ollenkaan meänkieltä, vaan korostaa yksistään suomen ja ruotsin hallitsemisen tärkeyttä rajan läheisyydessä. Hän toteaa tavallaan, että suomalaisten tulisi hallita itsestäänselvyytenä molemmat maan viralliset kielet, mutta näkee kuitenkin myös suomen kielen hallinnan hyödyllisenä Ruotsin puolella.

"Itse en kovin hyvin hallitse ruotsin kieltä enkä ole juuri tekemisissä ruotsalaisten kanssa, mutta tilaisuuden tullen keskustelen heidän kanssaan mielelläni."

"Kirjoitan ruotsin lähinnä siksi, että oppisin puhumaan ruotsia, mikä on hyvä kun asuu rajalla."

"Ruotsin kieli alkaa Kolarissa vasta 7.luokalla eikä kukaan joko tahdo tai ei vain pysty sisäistämään täydellisesti, mutta silti jollain tapaa kuulumme samaan ryhmään."

Moni nuorista korosti aineissaan ruotsin kielen hallinnan merkitystä edellytyksenä alueen yhtenäisyydelle. Mielenkiintoista on, ettei kukaan ainekirjoitukseen osallistuneista nuorista kokenut ruotsin kielen opiskelua ikävänä välttämättömyytenä, vaan pikemminkin kommunikaation edellytyksenä alueena. Yhtäaikaisesti tämä ei kuitenkaan lisännyt nuorten rajantakaisen kielen opiskelua. He tiedostivat tilanteen ja jopa korostivat ruotsin kielen hallinnan merkitystä, mutta eivät olleet halukkaita vahvistamaan kielitaitoaan. Jo aikaisemmin tutkimuksessani esille tuomani Jukaraisen (2001, 153) tutkimukseen osallistuneet nuoret puolestaan kokivat opiskelun enimmäkseen velvollisuudekseen ja ulkoa, eritoten koulun kautta tapahtuvaksi toiminnaksi. Rajantakaisen kielen opiskelun haluttomuus osoittautui rajaseudulla keskeisimmäksi käytännöksi, joka loi ja ylläpiti kulttuurista rajaa nuorten välillä (Jukarainen 2001, 155). Kolarin nuoret puolestaan tuntuivat osoittavan mielenkiintoa ruotsin kieltä kohtaan, mutta yhtäaikaisesti he eivät olleet halukkaita siihen panostamaan. He tavallaan loivat aineissaan vain ideaalitalanteen sille, että yhteisöllisyys Ruotsin puolella asustavien nuorten kanssa voisi kehittyä. Nuoret kokivat eri kielten vallitsevan valtiollisen rajan eri puolilla, vaikkakin useimmiten myös tukivat tasa-arvoista kaksikielisyyttä. Tässä mielessä myös omassa tutkimuksessani tulee toistuvasti esille edellä tuomani Jukaraisen tutkimuksen johtopäätös siitä, kuinka

yhteisen kielen hallitsemattomuus luo ja ylläpitää kulttuurista rajaa nuorten välillä. Suuri osa nuorista korosti nimenomaan ruotsin kielen hallintaa alueen ´oman´ meänkielen sijaan. Meänkielen merkityksen alueen yhtenäisyydelle toi kuitenkin teksteissään muutama nuori esille:

”Kyllähän meissä Suomen ja Ruottin tornionjokilaaksolaisissa on aika paljon yhtäläisyyksiä. Ainaki tämän meänkielen mie ossaan sanoa, vaikka on tässä varmaan sen verran eroja, että meillä on enemmän suomea sekottunu puhheeseen ja nuila Ruottin puolelaisilla sitte ruottia.”

”Vanhemmat ihmiset tietekki puhhuu vähäsen erilä laila ko met nuoret, ko niillä on säilyny net vanhat sanat puhheessa.”

”Molen kyllä aatellu, että solis mukava opetella nuita vanhempiaki meänkielen sanoja, mutta en tiä, jaksaaako sitä.”

Useimmiten nuorten tekstien taustalla oli huoli meänkielen katoamisesta alueen ihmisten keskuudessa. Usein korostettiin sitä, kuinka ruotsalaisen vanhemman väestön kanssa, jotka hallitsivat meänkieltä tai vastaavasti puhuivat suomen kieltä, koettiin läheisempää yhteisöllisyyttä kuin ruotsalaisen tornionjokilaaksolaisen nuorison kanssa. Jälkimmäinen nuori tuo edelleen esille sen, että halukkuutta yhteisöllisyyden lisäämiseen löytyy, kuitenkin yhtäaikaaisesti ollaan tyytyväisiä tai vain jämähdetty nykytilanteeseen siinä määrin, ettei olla valmiita näkemään myöskään vaivaa sen parantamiseksi.

Toisinaan teksteissä tulee esille se, että kyseessä on ollut myös äidinkielen opettajalle suunnattu ainekirjoitus. Osa nuorista tuntuu luovan teksteissään suuria ideaalitalanteita, vaikkakaan eivät loppujen lopuksi itse ole halukkaita parantamaan tilannetta. Samalla tavoin kuin nuoret kokivat muun ympäristön muodostavan suuria henkisiä rajoja ruotsalaisten ja suomalaisten välille, mutta halusivat itse sanoutua käytöstavasta irti, nuoret myös tuovat esille kuinka tärkeää olisi rajalla asuvien hallita molempia kieliä, mutta eivät kuitenkaan itse ole tarpeeksi halukkaita näkemään vaivaa sen eteen. Tilanne tavallaan tulisi lähteä liikenteeseen muiden kuin heidän itsensä kautta. Yhtäaikaisesti tässäkin tulee esiin se, että nuoret todellakin tarvitsisivat läheisempää yhteisöllisyyttä Ruotsin puoleisen nuorison kanssa. Yleisesti nuorilta löytyy halukkuutta tutustua nuorison yli rajan, mutta he kaipaisivat kuitenkin jotain kimmoketta, jonka tulisi lähteä liikkeellä muualta kuin nuorten itsensä joukosta. Nuoret ovat tavallaan siinä rajalla, ollako valmiina vai ei nuorison kohtaamiseen yli rajan. Rajan

takaista kieltä tai meänkielen hallintaa ei koettu mitenkään ikäväksi velvollisuudeksi, vaan ne koettiin pikemminkin mahdollisuudeksi. Kaksikielisyyden positiivista merkitystä myös painotettiin, sen sijaan omaa kansallista kieltä ei erityisemmin korostettu ruotsin kielen tai meänkielen kustannuksella. Muutama nuori toi tosin esille sen, kuinka nimenomaan ruotsalaisen vanhemman väestön kanssa koetaan läheisempää yhteisöllisyyttä siitä syystä, että he hallitsevat ainakin osittain suomen kieltä.

Meänkielen lisäksi useat nuoret toivat teksteissään esille muita aluetta yhdistäviä tekijöitä, joita olivat samanlainen elämäntyyli, alueen periferia –asetelma molempien kansallisvaltioiden keskusten suuntaan ja luonto. Kokonaiskuvan mukaan iso osa nuorista tuntui viihtyvän hyvin alueella:

"Mielestäni Tornionjokilaaksossa asuvat ihmiset ovat melko luonnonläheisiä, mikä osaltaan oletettavasti johtuu harrastusmahdollisuuksien vähäisyydestä, joten ihmiset harrastavat paljon metsästystä, kalastusta ja muita luontoon liittyviä asioita."

"Näen Tornionjokilaakson rauhallisena, hiljaisena ja mukavan joustavana paikkana. Uskon, että moni nuori tuntee samoin."

"Olen oikeastaan todella tyytyväinen, kun asun täällä."

"Tykkään Tornionjokilaaksosta enemmän kuin kaupungista, koska täällä ihmiset ovat mukavampia, ilma on puhtaampaa ja muutenkin kaikki on rauhallisempaa."

"Sanoisin, ettei elämä Tornionjokilaaksossa ole sen kummempaa kuin millään muullakaan alueella. Tietenkin on sellaisia pieniä eroja, joilta ei voi vältyä. Ympäristö on aikalailla erilainen täällä, kun taas pääkaupunkiseudulla, samoin aktiviteetit sun muut."

"Aion asua luultavasti aikuisena jossain Tornionjokilaaksossa. Ylläs on täällä ja muutkin aktiviteetit. En meinaa että kaupungissa ei olisi mitään, mutta olen toisaalta tykännyt olla täällä. Mahtavinta pienessä kylässä asumisessa on rauhallisuus ja se että voi hakea yöhousuissa postin, eikä tarvitse olla niinku 'kaupunkilaiset'. Täälläytyä kun lähtee käymään pelkästään kaupassa."

"Välistä elämä Tornionjokilaaksossa voi tuntua tylsältä tai liian yksinkertaiselta, mutta onneksi tännekin on saatu laajakaistat, niin asiaa ei edes enää huomaa. Luonto on myös mainio asia Tornionjokilaaksossa, puolin ja toisin."

Luonto ja kulttuuri voivat olla merkittävällä sijalla alueiden asukkaiden alueellisessa identiteetissä tai aluetietoisuudessa. Näin ne voivat olla myös oleellisia henkisten rajojen madaltumisessa Tornionjokilaaksossakin. Muutama nuori totesikin, että maisema Ruotsin puolella näyttäytyy samanlaisena kuin Suomessakin. Aluetietoisuudessa heijastuvat alueen historiallinen kehitys, alueen erityispiirteet ja suhde yhteiskunnan muuhun kehitykseen sellaisena kuin alueen asukkaat ne kokevat. Tietoisuus ´oman´ alueen erityisyydestä ei kuitenkaan perustu vain yksilöiden omiin kokemuksiin ja havaintoihin. Keskeisellä sijalla ovat tässä mielessä erilaiset mekanismit, kuten institutionaaliset käytännöt ja diskurssit, joiden kautta kollektiivisen identiteetin perusta määritellään. (Paasi 1998, 175.)

Luonnollisesti alueen yhteisöllisyyden näkemisessä ja samoin myös arvostuksena alueena asuinpaikkana tuli esiin yksilöllisiä eroavaisuuksia, osa arvosti luontoa, ettei ole liikaa ihmisiä ja sitä, että voi kalastaa ja metsästää, osa nuorista puolestaan kaipasi enemmän aktiviteettiä ympäristöönsä ja toivoi asuvansa jossain muualla:

"Rehellisesti sanoen tämä on aika kuollut paikka. Silloin pitää opetella pärjäämään välillä oman ittensäkki kans, jos ei halva pitkästyä kuolihaaksi."

"Elämä täällä, ainakin täällä paikkakunnalla on hiljasta, melkeimpä kuollutta nuorison näkökulmasta: On vähän kauppoja, ei kovin moni monipuolisia koulutusmahdollisuuksia ja ikäluokkaki ... Aika iäkästä."

"Tornionjokilaakso ei ole varmasti Suomen parasta aluetta nuorisolle. Alue on kyllä kohtalaisen rauhallista, joten vanhempien mielestä paikka on luultavasti kasvatukseen hyvin soveltuva."

Monet nuorista kokivat yhtäaikaaisesti alueen mahdollisuudet, mutta myös negatiivisuudet:

"Minusta tuntuu, että monet täällä asuvat nuoret pitävät tätä aluetta tylsänä paikkana asua. Ymmärrän sen kyllä hyvin, vaikka en olisikaan itse halunnut viettää lapsuuttani missään muualla."

"Joskus kieltämättä tuntuu ettei halua asua täällä, vaan asuisi pikemminkin kaupungissa, mutta pienessä kylässä on paljon erilaisia mahdollisuuksia."

"Monet nuoret haluaisivat peruskoulun jälkeen muuttaa pois kotoaan jonnekin isompaan paikkaan. Kotipaikkakuntaa ei nähdä hyvänä paikkana asua, koska siihen on 'kyllästytty'. Kuitenkin monet pois muuttaneista palaa opintojensa jälkeen takaisin."

"Vaikka halua poismuuttoon olisikin olen tyytyväinen, että saan asua Tornionjokilaaksossa, koska tällaisia mahdollisuuksia ei ole missään muualla."

"Kyllä tämä alue on kuitekkin assuinpaikkana aivan hyvä, vaikka nuita välimatkoja pitää silti muistaa kirotta. Son erityisen vaikeaa semmoisille nuorille, joille vielä ole ajokorttia minkhäänlaisheen ajojopelhiin, ko net matkat voipii olla niinki pitkiä, ettei niitä jalkasin tai sykkelillä kehtaa lähteä taittamhaan. Se pitää sillon kysellä, että pääsiskö völhjyyn jollekki, jokon menossa samhaan paikhaan. Eihän täällä linkkareitakhaan kule muuten ko koululinkkareita, ja sitte turisteja kuskathaan tuone tunturhiin."

Nuoret ottivat mielenkiintoisesti kantaa myös yhteiskunnallisiin asioihin ja erityisesti alueen kuntien suhteelliseen huonoon taloudelliseen tilanteeseen. Näin osaltaan nähtiin vallitsevan molemmilla puolin rajaa, minkä nähtiin näin myös yhdistävän aluetta:

"Ruotsalaisten elämä on samanlaista elämää kuin meilläkin, heillä on myös samat ongelmat, kuten palveluiden vähyys ja välimatkat."

"Tornionjokilaakso on kasvuympäristöltään rauhallinen ja sen kylät ovatkin kehittyneet vuosien myötä, mutta väestö on vähentynyt lähinnä työttömyyden vuoksi."

Nuoret olivat suurimmaksi osin tietoisia myös Ruotsin puoleisen alueen samanlaisista ongelmista. Vaikka osaltaan valitettiin vapaa-ajanviettomahdollisuuksien vähäisyyttä, osa nuorista koki että heidän tilanteensa parantamiseksi on tehty myös hallinnollista työtä:

"Näen Tornionjokilaakson matkailusta ja palveluista elävänä alueena. Tämä on kuoleva alue: harrastusmahdollisuuksia tai palveluja yhdistetään kuntien kesken."

"Olen tyytyväinen elämään täällä. Toki on joitain puutteita, kuten harrastusmahdollisuudet ovat huonommat kuin kaupungissa, mutta niitäkin on pyritty viime vuosina parantamaan nuorten hyväksi."

Muuttoliikkeen ongelmallisuudesta ja palvelujen puutteesta keskustellaan alueella paljon, ehkä myös niin runsaasti, että aihe huolineen on herättänyt jo vastareaktioita nuortenkin keskuudessa:

"Tottahan se on, että ihmiset muuttavat etelään, mutta miksi he eivät sitä saisi tehdä? Jos ei Tornionjokilaakso miellytä, on järkevämpää muuttaa pois, kuin vain valittaa asiasta."

Elämä Tornionjokilaaksossa koettiin yhtä aikaa niin miellyttäväksi kuin "tylsäksikin". Kylien pienuus sekä palveluiden ja kauppojen vähyys koettiin ongelmaksi. Suuremmat kauppamatkat suuntautuivat pääsääntöisesti Suomen puolelta etelään, kohti kaupunkeja kuten Rovaniemi ja Oulu, sen sijaan että ostoksille olisi lähdetty rajan toiselle puolelle, Ruotsiin. Tornionjokilaakson aluetta tuntui yhdistävän periferia – suuntautuneisuus molempien kansallisvaltioiden keskuksiin nähden. Osaltaan nuoret eivät kokeneet henkisiä rajoja niinkään rajan yli Tornionjokilaaksossa, vaan tekivät pikemminkin rajoja oman kansallisvaltionsa keskusten suuntaan:

"Yleensäkin suhtautuminen Tornionjokilaaksoon, Lappiin tai maaseutuun on arvattavissa: Tylsää, keskellä korpea, kuunnellaan kun oravat narskuttavat käpyjä kuusessa. On poroja ja talvella paljon lunta. On aika ihmeellistä, että jopa osa Etelä-Suomen nuorista kuvittelee, että kaikki ihmiset pohjoisessa asuvat kodissa, eivät ole kuin kerran kuulleet laajakaistoista tai digiboxista, ja että joka talon pihalla on aita täynnä poroja."

Osa nuorista kokee yhteisöllisyyttä Tornionjokilaaksossa heti rajan tuntumassa. Raja ei muodostu erottavaksi tekijäksi heti rajan läheisyydessä, vaan vasta matkatessa pidemmälle Ruotsiin:

"Vasta kun ollaan matkalla Pajalaan, joka on jo hieman kauempana, alkaa ajattelemaan, että nyt ollaan Ruotsissa. Enkä pidä silti pahana asiana lainkaan, koska esimerkiksi oma äitiniikin käy siellä töissä."

"Jotenkin ruotsalaisuuden huomaa vasta kun käy jossakin Tukholmassa tai jossain muussa kaupungissa."

Nuoret kokevat Tornionjokilaakson yli rajan yhteisenä alueena, mutta muodostavat kuitenkin selvän kotimaa – diskurssin. Ruotsalaisuus edustaa heille ´toiseutta´. Jälkimmäinen nuori ei kuitenkaan koe heti rajan toisella puolella kovinkaan vahvasti "ruotsalaisuutta", vaan vieraillessaan vasta jossain isommassa ruotsalaisessa kaupungissa. Toinen nuori puolestaan kokee olevansa toisessa kansallisvaltiossa jo vieraillessaan lähimmässä suuremmassa kunnassa eli Pajalassa. Nuoret eivät kuitenkaan määrittele tekstissään millä tavoin tämä mahdollinen ´toiseuden´ erilaisuus tulee esille. Yhtenä konkreettisenä syynä on ehkä rajan ylittämisen helppous, se että maisema näyttäytyy toisella puolella rajaa samanlaisena ja ihmiset eivät välttämättä konkreettisesti heti eroa alueen suomalaisista asukkaista. Mielenkiintoista oli kuinka osa nuorista toi esille konkreettisia eroavaisuuksia, jotka olivat johdannaisia Ruotsin ja Suomen erilaisista hallinnollisista säännöksistä. Näiden ei kuitenkaan nähty erottavan itse alueen yhteisöllisyyttä:

"Rajan ylittäessäni erilaisuus näkyy vain säännöissä esimerkiksi liikenteessä, meillä liikennerajoitukset ovat parillisina lukumäärinä merkittynä tienlaitoihin, kun taas rajan toisella puolella parittomina. Muuten koen Tornionjokilaakson yhtenäisenä alueena."

"Tornionjokilaakso on yhtenäinen alue, joskus vain Ruotsin puolella kaupassa asioidessa havahtuu, kun hinnat ovat noin kaksinkertaiset, mutta sitten vasta tajuaa, että numerosarjan perässä onkin Skr euro-merkin sijaan."

Nuoret toivat toistuvasti teksteissään esille toiveita rajan yli ihmisiä yhdistävien tapahtumien toteuttamisesta. Osa nuorista kuitenkin koki, että tällaisia tapahtumia on myös joitain yhä olemassa. Nämä yhteiset tapahtumat he kokivat alueen ihmisiä yhdistäviksi tekijöiksi, niissä ei jaotella niin selvästi kuka on ruotsalainen ja kuka suomalainen. Pajalan markkinat ja niin kutsuttu Poikkinainti, jossa suomalainen ja ruotsalainen henkilö menevät keskenään naimisiin, ovat jo suhteellisen pitkän perinteen omaavia tapahtumia alueella:

"Monet yhteiset juhlat vetävät puoleensa tornionjokilaaksolaisia niin Suomesta kuin Ruotsistakin. Pajalan markkinat ovat hyvä esimerkki tästä."

"Joskus ihmiset myös löytävät kumppanin joen toiselta puolelta ja tälle ilmiöllehan meillä on tämä kaunis käsite ´poikkinainti´."

"Poikkinainti on mielestäni yksi positiivisesti merkittävä tapahtuma Pellossa. Se osoittaa hyvin, että olemme kaikki samanlaisia ihmisiä ja että suomalaiset ja ruotsalaisetkin voivat mennä jopa naimisiin toistensa kanssa."

Poikkinainti -tapahtuma periaatteessa korostaa Tornionjokilaakson alueella vallitsevia kahta eri kansallisuutta, sillä kyseessä on nimenomaan yksi suomalainen ja yksi ruotsalainen henkilö, jotka ovat löytäneet toisensa toiselta puolelta rajaa. Kyseessä ei niinkään ole kaksi tornionjokilaaksolaista yksilöä. Kuitenkin tapahtuma voidaan nähdä aluetta yhdistävänä tekijänä, sillä kertoohan tämä, että suomalainen ja ruotsalainen voivat mennä "jopa" naimisiin keskenään, kuten edellä lainaamani nuori asian kiteyttää. Lause jättää mielikuvan tilanteesta, jossa ruotsalaisten ja suomalaisten välille muodostuisi selvä kansallinen jaottelu, ehkä tietynlainen viha-rakkaus -naapuruussuhde. Ruotsalaiset ovat aina ruotsalaisia ja suomalaiset suomalaisia, mutta selvästä henkisestä rajojen vedosta huolimatta on mahdollista löytää itselle kumppani myös ´meidän´ eli oman ryhmän ulkopuolelta, ´heistä´ ja tämä yhdistää aluetta yli rajan.

Osa nuorista oli teksteissään huolissaan niin kutsutun avoimen rajan negatiivisista vaikutuksista, joista jo aikaisemmin tutkimuksessani olen tuonut esille muun muassa nuuskan ja huumeiden siirtymisen yli rajan. Huomattavaa oli kuitenkin myös se, että suuri osa nuorista suhtautui jollain tapaa positiivisesti nuuskaan. Nuuska tuntui kuin yhdistävän aluetta, sillä sitä käytettiin samalla lailla molemmilla puolin rajaa, eikä sitä mitenkään välttämättä edes mielletty ruotsalaiseksi tuotteeksi. Nuuskaa käyttivät monet miehet ja siitä tuntui tulleen nuorten keskuudessa jollain tapaa osa alueen arkea:

"Ruotsista voi ostaa asioita, joita ei Suomesta saa, kuten esimerkiksi nuuskaa papalle. Nuuska on niin yleistä täällä. Sukulaisetkin aina käyvät ostamassa sitä Ruotsin puolelta. Minua kovasti ihmetyttää, että sitä ei muualta Suomesta ollenkaan saa. Se on jotenkin niin hassua."

"Kun kaverini käyttää nuuskaa, en tunne, että nuuska olisi ruotsalainen tuote."

"Ruotsin rajan läheisyys ei oikeastaan tule esille muuten kuin siten, että nuuskaa käyttäviä miehiä on melko paljon Suomen puolellakin."

Vaikkakin nuoret suurimmaksi osaksi tekivät rajoja ruotsalaisuuden ja suomalaisuuden kesken, he myös samanaikaisesti kokivat etteivät rajan toisella puolella asustavat ihmiset välttämättä olleet sen kummempia kuin he itsekään. Osaltaan he siis myös kokivat yhteisöllisyyttä yli rajan. Suurimmaksi osaksi tämä tuli esille nuorten mielenkiintona rajan toista puolta kohtaan, toivottiin että yhteisöllisyyttä lisättäisiin esimerkiksi erilaisten yhteisten tapahtumien muodossa. Yleensä ottaen Ruotsin Tornionjokilaakson alueen vanhempi väestö koettiin läheisemmäksi kuin nuoriso. Syynä oli yleensä se, että pystyttiin kommunikoimaan paremmin samalla kielellä. Nuorilta löytyi mielenkiintoa ruotsia ja meänkieltä kohtaan, mutta ei välttämättä oltu kuitenkaan valmiita näkemään vaivaa kielten opiskelun eteen. Oma kansallista kieltä ja sen merkitystä ei kuitenkaan erityisemmin korostettu ruotsin kustannuksella, vaan pikemminkin toivottiin alueella lisääntyvää kaksikielisyyttä. Toisaalta kuitenkin vanhempi väestö koettiin läheisemmäksi juuri siitä syystä, että suuri osa heistä osasi suomen kieltä. Aluetta yhdistäviksi tekijöiksi koettiin myös samanlaiset luonnon olot ja periferia – sijainti valtioiden kansallisiin keskuksiin nähden. Hahmoteltavissa oli myös, että sellainen asia kuin nuuska koettiin aluetta yhdistäväksi tekijäksi.

Mielestäni oli todella mielenkiintoista havaita, kuinka nuorten keskuudessa esiintyi useita erilaisia suhtautumistapoja tutkimukseni aihetta kohtaan. Ei ollut mitään yhtä vallitsevaa ajattelutapaa, vaan suhtautuminen rajaa kohtaan vaihteli yhteisöllisyydestä jyrkkään erottautumiseen, välipitämättömyyteen ja jopa tietämättömyyteen kuulumisesta asukkaana Tornionjokilaaksoon. Huomiota herättävää oli, että osalle nuorista ainekirjoitusten perusteella tuli ihan uutena tietona, että myös Ruotsin puolelta kuuluu kuntia alueeseen. Osa nuorista pohti myös hieman aineissaan EU:n merkitystä alueelle, mikä on myös seuraavaksi tutkimuksessa esille tuomani Meän visio -loppuraportin kannalta oleellista.

4.2 EU-rahoitteisen yhteistyöprojektin Meän visio – raportti

Nuorten tekstien vastapainoksi olen valinnut EU-rahoitteisen Interreg III A -yhteistyöprojektin Meän väylä – Älvlandet -loppuraportista Meän visio-osion, joka edustaa tutkimustyössäni niin kutsuttua hallinnollisen päätöksenteon rajakäsitettä. Tässä kappaleessa tuon alkuun esille projektin taustaa pääpiirteissään ja tämän jälkeen tutkin raportissa vallitsevia rajakäsitteen diskursseja. Tutkimustyöni lähtöolettamuksena on ollut, että raja näyttäytyy loppuraportissa rajayhteistyön mukaisesti aluetta yhdistävänä asiana. Meän visio-raportista olen kuitenkin muodostanut neljä erilaista diskurssia Tornionjokilaakson rajasta, joita tarkastelen seuraavissa kappaleissa:

4.2.1 Kansallisvaltiot erottava raja - Tuon esille raportissa esiintyneen kansallisvaltioiden rajan erottavan merkityksen.

4.2.2 Yhteinen rajaseutu - Tarkastelen millä tavoin raportti pyrkii rakentamaan visiota alueen yhtenäisyyden lisäämiseksi.

4.2.3 Rajaton - Tuon esille millä tavoin visiossa pyritään luomaan alueelle ´rajatonta´ ajattelutapaa.

4.2.4 ´Mielten sillat´ yli rajan - Keskityn Meän vision päätavoitteeseen, jonka tarkoitus on rakentaa mentaalisia siltoja alueen ihmisten välillä.

Interreg on vuonna 1990 perustettu EU:n merkittävä yhteisöaloite, jonka päätavoitteena on kehittää rajan ylittävää yhteistyötä ja auttaa unionin sisä- ja ulkorajoilla sijaitsevia alueita selviytymään syrjäisen sijainnin aiheuttamista ongelmista. Keskeisenä painoituksena kehittämistyössä on, että otetaan huomioon nimenomaan paikallisen väestön tarpeet. Interreg -projektit eroavat muista EU-ohjelmista siinä, että tukea myönnetään maille vain raja-alueilla. Pyrkimyksenä on luoda ja vahvistaa jäsenmaiden rajojen yli tapahtuvaa kansallisten, alueellisten ja paikallisten viranomaisten välistä yhteistyötä, jolle muodostuu myös keskeisin rooli ohjelmien suunnitteluvaiheessa. Viranomaisten rajan molemmin puolin tulee laatia hankkeet yhteistyössä ja määritellä alueiden kehittämistarpeet ja ohjelman tavoitteet. (Rantakokko 1995, 27-28.)

Rantakokon (1995, 33) mukaan Tornionjokilaaksoa voidaan pitää pitkien yhteistyöperinteiden vuoksi hyvänä esimerkkialueena raja-alueiden välisestä yhteistyöstä. Yhteistyötä on harjoitettu erittäin monilla aloilla, joista keskeisiä ovat olleet rajasiltahankkeet, lohikysymys ja matkailu. Rajajoen yli tapahtuvan yhteistyön voidaan nähdä olevan keino, jolla alueella säilytetään myös tulevaisuudessa riittävät julkiset palvelut. (Rantakokko 1995, 33.) Prokkolan (2004, 181) mukaan EU-projektien myötä uusilla rajasta

puhumisen tavoilla voidaan tuottaa uutta kansainvälisyyteen pohjautuvaa tornionjokilaaksolaista identiteettiä ja kuvaa tulevaisuuden kilpailukykyisestä Tornionjokilaaksosta, jolla olisi mahdollisuus menestyä myös alueiden välisessä kilpailussa.

Meän väylä - Älvlandet on Kolarin, Pajalan ja Muonion kuntien EU-rahoitteinen Interreg III A-yhteistyöprojekti Tornionjokilaaksossa. Projektin taustalla oli Ruotsin ja Suomen liittyminen v. 1995 EU:hun. Maiden jäsenyyden jälkeen kunnat perustivat kuntien virkamiesten työryhmän, jonka tehtävänä oli pohtia mahdollisia Interreg -projekteja, yhteistyöprojekteja yli rajan. Projekti alkoi v. 2000 ja se saatettiin kirjallisesti loppuun v. 2006, jonka jälkeen on ollut tarkoitus että se jatkuisi itsessään alueelta nousevana yhteistyönä. Kolmen kunnan alueen sanotaan projektin vetäjien mukaan olevan perusesimerkki luonnon- ja kulttuuriolosuhteisiin perustuvasta yhteenkuuluvuudesta, joka ulottuu yli hallinnollisten rajojen. Arkielämää ovat kuitenkin säädelleet kummankin maan omat lait. Projektin taustalla ovat vaikuttaneet alueen maantieteellinen ja kulttuurinen yhteenkuuluvuus, sekä yhteiset ongelmat ja tarpeet. Projektin tarkoitus on ollut syventää kuntien yhteistyötä yli rajan, etsiä keinoja vastustaa viime vuosina tapahtunutta väestön muuttoa isompiin kaupunkeihin, siitä aiheutunutta väestön vähenemistä ja yhä pahentunutta kuntien taloudellista tilannetta. Pyrkimyksenä on ollut liittää jälleen yhteen alueet rajan molemmin puolin ja rakentaa alue identiteetiltään myös tärkeäksi eurooppalaiseksi alueeksi. Hankkeen nimen 'Meän väylä' sanotaan viittaavan alueen yhteisiin asioihin: meänkieleen, 160 km pitkään rajajokeen, kulttuuriin ja luontoon. "Älvlandet" (jokimaa, myös toinen merkitys keijumaa) viittaa myös alueen moniin jokiin. (Pajala.se)

Projektilla on ollut kolme osatehtävää: kuntakatsaus, rajajoki-suunnitelma ja Meän visio-loppuraportti. Kaksi edellistä koskevat alueen konkreettisempia yhteistyöaloja, Meän visio-osiossa sen sijaan keskitytään suunnittelemaan uutta kehityssuuntaa alueelle, parantamaan yhteisöllisyyttä yli rajan ja madaltamaan henkisiä rajoja. Projektin vetäjien mukaan rajoja löytyy erityisesti alueen ihmisten mielistä. (Pajala.se) Tästä johtuen Meän visio-osio on myös hedelmällinen oman tutkimustyöni kannalta.

Meän väylä - Älvlandet - projekti sisältää Meän visio-osan, jonka tarkoituksena on ollut osoittaa uusi kehityssuunta alueelle:

”Vision tärkein tavoite on aloittaa prosessi, joka tukee kuntien yhteistä myönteistä kehitystä. Visiotyö on jatkuva prosessi ilman loppua. Samalla tavoin kuin yhteiskuntakin kehittyy, on myös visio pidettävä elävänä ja ajankohtaisena.” (Meän visio 2006, 2)

Visio –käsitteellä tarkoitetaan yhdessä luotua kuvaa tulevaisuudesta, kyse on myös strategiaprosessista. Arkikielellä ilmaisten visiota voidaan kutsua myös unelmaksi. Heikkisen (2001, 168) mukaan virkatyötä luonnehditaan toisinaan asioiden suunnitteluksi, asioiden ja ihmisten hallitsemiseksi suunnittelun keinoin, ja virkakielestä on sanottu, että se on suunnittelun kieltä. Hallintotieteissä puhutaan erityisestä suunnitteluideologiasta, jonka mukaan hyvinvointivaltiossa suunnittelun tavoitteena on tuottaa tietoa päätöksenteon perustaksi ja tulevan suunnan ratkaisemiseksi (Heikkinen 2001, 168). Meän väylä - Älvlandet - projektin tavoite on ollut, että Pajalan, Kolarin ja Muonion kunnat hyväksyisivät loppuraportin ehdotukset yhteisen kehityksensä perustaksi. Heikkisen (2001, 171) mukaan suunnittelusta puhuminen oikeuttaa virkaympäristössä liikkumisen yleisellä tasolla, oikeuttaen konkreettisten asioiden pelkistämisen ja tekstinulkoisen todellisuuden merkityskellistämisen totutulla virastotavalla, erityisesti käyttäen monenlaisia kieliopillisiä metaforeja. Tämä tulee esille myös Meän visio –raportissa.

Meän visio-raportissa on ehdotettu alueelle yhteistä päävisiota, sitä tukevia osa-aluevisioita ja konkreettisia toimenpiteitä, joiden avulla vision tavoitteet toteutettaisiin. Päävisio on järjestykseltään osavisioita ylempi, jonka tehtävänä on ollut loppuraportin mukaan tiivistää ja näyttää suunta yhteiskunnan kehitykselle. Seitsemän osavision sanotaan puolestaan täydentävän ja tarkentavan päävisiota sekä myös tukevan toisiaan. Osa-alueiden valinnassa vaikuttavina tekijöinä kerrotaan olleen aiheet, jotka koettiin projektin tekijöiden keskuudessa koko alueella yhteisiksi ja tärkeiksi. (Pajala.se)

Osavisiot ovat:

1. Kulttuurin/mielen infrastruktuuri
2. Väestö
3. Elinkeinoelämä/matkailu
4. Kulttuuriympäristö
5. Osaaminen
6. Infrastruktuuri
7. Kuntayhteistyö

Päävision ollessa osavisiona hierarkisesti ylempi, osavisiot puolestaan rakentuvat samanarvoisiksi luetteloiksi. Jokaisessa osavisiassa ensin esitetään vision päätavoitteet, tämän jälkeen käytännön toimenpiteet ja lopuksi perustellaan visio. Tekstin jakaminen muoto-osiin ja alakohtiin ei ole pelkästään suunnitelmapaperin ominaisuus, vaan sen sanotaan olevan yleinen käytäntö muutenkin virkatyössä. Asioiden järjesteleminen pienempiin osiin kertoo sosiokulttuurisessa mielessä pyrkimyksestä saada ne paremmin hallintaan tai ainakin luoda illuusiota asioiden hallinnasta. (Heikkinen 2001, 174.)

Olen tutkinut millaisia diskursseja rajakäsitteestä loppuraportista nousee esille. Merkitys ei ole teksteissä annettuna, mutta sen voidaan ajatella olevan teksteistä tulkittavissa. Kielen sanotaan konstruoivan kontekstin, toisaalta kieli on myös aina sosiaalisen kontekstin konstruoimaa. (Heikkinen 2001, 197.) Raportin koostuessa eri osavisionista, myös painotukset osioissa ovat osittain erilaisia. Eri osavisioiden pääasiat kuitenkin kohtaavat toisensa. Raportilla on luotu alueen yhteinen ´meän visio´ ja tutkin millaisena Tornionjokilaakson raja näyttäytyy ´meän visiossa´. Rajakäsitteen diskurssit ovat myös vaihdelleet samankin osavision sisällä. Näiden perustelujen myötä on ollut mielestäni asiallista tutkia raporttia yhtenä kokonaisuutena, tutkia millaisia diskursseja rajakäsitteestä nousee raportista kokonaisuudessaan pääpainotteisesti esille. Tuon nyt esille raportista nousseita erilaisia rajakäsitteen ilmentymiä.

4.2.1 Kansallisvaltiot erottava raja

Meän visio -loppuraportti lähtee liikkeelle siitä todellisesta tilanteesta, että kyseessä on kolme kuntaa, jotka sijaitsevat kahdessa eri valtiossa, Pajalan kunta Ruotsin puolella ja Kolari ja Muonio Suomen puolella. Hallinnollisessa päätöksenteossa on kyse kahdesta eri valtiosta, jonka seurauksena molempien maiden omat lait ja käytännöt ovat myös automaattisesti yhteistyön suhteen perustana. Vaikkakin raportti pyrkii luomaan ja rakentamaan ajatusta yhteisestä kotiseudusta, todellisuudessa kunnat sijaitsevat eri puolilla rajaa. Raportissa tämä tulee esille usein tekstissä käytettyinä ilmauksina, kuten *”yli rajan”, ”yli valtakunnan rajan”, ”molemmat maat” ja ”sekä Ruotsin, että Suomen puolella”*.

Raportissa korostetaan alueen nykyajan ´todellisuutta´, mikä kohdentuu erityisesti kuntien heikkoon taloudelliseen tilanteeseen:

”Väestökato ja siitä johtuvat ongelmat ovat todellisuutta, jota pyritään vastustamaan kaikin keinoin.”
(Meän visio 2006, 8)

Raportin mukaan kunnat voivat selvittää parhaiten taloudellisesta ahdingostaan yhdistämällä voimavaransa yli rajan. Rajan läheisyys tulisi pyrkiä hyödyntämään, mistä esitetään myös ehdotuksia käytännön toimenpiteiksi. Useimmiten raportissa kuitenkin määritetään erillisinä Ruotsin ja Suomen puoli, puhutaan kahdesta eri maasta, joihin kunnat sijoittuvat:

”Kylät ja maaseutu ovat monen selvityksen, hankkeen ja kehitystuen kohteena sekä Ruotsin, että Suomen puolella. Kokemusten vaihto ja hankkeiden yhteensovittaminen luovat pohjaa tehokkaammalle sellaisten voimavarojen käytölle, joihin molemmat maat satsaavat.” (Emt., 9)

Paasin (1996, 6) mukaan erilaisten tilallisten ja alueellisten rajojen sanotaan muuttaneen merkitystään. Rajojen määrittely on muuttunut ongelmallisemmaksi, sillä niin kansallisvaltiolliset kuin erilaiset alueelliset tai kulttuurillisetkin rajat ovat sumentuneet tai murtuneet modernin maailman nopeasti lisääntyneen yhteisöllisyyden kautta. Vartiaisen (1998, 151-152) mukaan kansallisvaltiot ovat kohdanneet vain erinäisiä muutoksia, joista johtuen niiden kyky käyttää valtaa jopa omien rajojensa sisällä on ollut entistä rajoitetumpi johtuen vallan siirtymisestä ylöspäin, alaspäin ja jopa jossain mielessä ulospäinkin. Keräsen (1998, 159) mukaan useimmiten kansallisvaltio on yhä raja-ajattelun reunaehto. Kansallisvaltiot eivät ole kadonneet minnekään, vaikkakin niiden luonnolliset sitoutumat ovat ehkä hiukan rakoilleet. (Keränen 1998, 159) Raportissa korostuu kansallisvaltioiden raja erottavana tekijänä, alueen jakajana kahteen eri puoleen. Projektissa on lähdetty liikkeelle siitä tosiseikasta, että raja on konkreettisesti olemassa.

Valtiollisten rajojen läheisyyteen ja rajojen ylitse on kuitenkin viime aikoina luotu yhä enemmän erilaisia hallinnollista ja taloudellista yhteistyötä lisääviä foorumeita, joista Euroopan integraation lisääntyminen on hyvä esimerkki. Valtiollisten rajojen purkaminen tai yleensä niiden madaltaminenkaan ovat todella harvoin kokonaisvaltaisia, sillä yleisesti valtiollisten rajojen läheisyyteen kehittyvät kulttuurillisia rajoja, joilla on omat merkityksensä, jotka eivät välttämättä kulje yhdessä yleisen hallintoon tai talouteen pohjautuvan näkemyksen kanssa. (Jukarainen 2001, 8-9.) Raportissa edellä esittämäni Jukaraisen käsitys tuli hyvin esille. Kansallisvaltioiden raja on noussut erottavampaan asemaan alueen asukkaiden kesken erityisesti alueen maantieteellisten etäisyyksien

vuoksi. Raportissa pyrittiin myös yhtenäisen kotiseudun rakentamiseen, vaikkakin peruslähtökohdaksi oli otettu se tosiseikka että kyseessä on kaksi erillistä kansallisvaltiota, joihin kunnat sijoittuvat. Alueen asukkaiden mieltämä yhteinen kotiseutu sijoittuisi rajan molemmin puolin. Raporttia tutkiessa heräsi mielikuva siitä, että vision mukaisesti alueen asukkaiden olisi mahdollista tuntea yhteenkuuluvuutta uudelleen niin omien kansallisten keskusten suuntaan kuin myös omaan alueeseen, sen ympäristöön ja asukkaisiin. Tästä muodostuikin Meän visio-projektista rajakäsitteen toinen diskurssi, joka korostaa yhteistä rajaseutua, yhteistä kotiseutua.

4.2.2 Yhteinen rajaseutu

”Meän väylä - Älvlandet alueelle syntyy kehittyneen yhteistyön seurauksena pitkäaikaista, yhteistä, myönteistä kehitystä. Tämä alue tarjoaa korkean elämänlaadun ja kasvattaa vetovoimaansa hyödyntämällä alueen yhteisten voimavarojen ja työmarkkinoiden tarjoamat mahdollisuudet. Tämä kehitys perustuu kuntalaisten, erityisesti nuorten tunteeseen ja kokemukseen siitä, että Meän väylä - Älvlandet on yhteinen kotiseutumme.” (Meän visio 2006, 5)

Meän visio -projektin päätavoite on muodostaa kehitystä, joka perustuisi kuntalaisten, erityisesti nuorten tunteeseen ja kokemukseen siitä, että Meän väylä - Älvlandet olisi ”yhteinen kotiseutu”. Kotiseudulla tarkoitetaan sitä fyysistä paikkaa tai tilaa, jonka yksilö kokee itselleen läheisimmäksi. Kotiseutu on myös sosiaalisesti määrittynyt, sillä se on yleensä paikka, jonka olosuhteita ja ihmissuhteita yksilö tuntee ja tunnistaa erityisen hyvin. Kotiseudulla ei kuitenkaan ole mitään kiinteää tai pysyvää sijaintia, sillä kyse on pikemminkin muuttuvasta tilasta joka tehdään olevaksi jatkuvasti uudestaan. Niin menneisyys, nykyisyys kuin tulevaisuuskin yhdistyvät kotiseututietoudessa, jota yksilön sanotaan rakentavan oman painatuksensa lisäksi myös erilaisten fyysis-materiaalisten ja diskursiivis-kielellisten, sosiaalisten resurssien avulla. (Jukarainen 2001, 50-51.)

Vaikkakin raportista nousee esille diskurssi, jossa nähdään että raja jakaa alueen kahteen puoleen, kuitenkin yhtäaikaisesti koko projektin tarkoitus on, että alue kehittyisi alueen asukkaiden yhteiseksi kotiseudeksi. Raportin mukaan:

”Yhteinen kulttuuri luo pohjan käsitykselle Meän väylä - Älvlandet alueesta yhteisenä kotiseutuna.” (Meän visio 2006, 6)

Raportissa kuitenkin korostetaan sitä, että nimenomaan elinkeinoelämän myötä voidaan kehitystä alueella toteuttaa. Yhteiset työmarkkinat, yhteiset lähimarkkinat palveluiden tuottamisessa, elintarvikehuollossa, tuotannossa ja alihankinnoissa sekä alue kansainvälisenä matkailukohteena luovat pohjan yhteiselle elinkeinoelämälle, jonka myötä asiasta tulee ”koko alueen yhteinen asia”. Projektissa lähdetään rakentamaan yhtenäistä kotiseutua elinkeinoelämän kautta ja luodaan positiivista imagoa alueelle, kuten määriteltäessä alueen ”houkuttelevaa sijaintia rajalla”. Raportissa korostetaan, että kehityksen tulisi perustua nimenomaan kuntalaisten ja erityisesti nuorten tunteeseen siitä, että ”*Meän väylä - Älvlandet on yhteinen kotiseutu*”. Kyseessä on kuitenkin virkamiesten yhdessä tuottama hallinnollisen päätöksenteon loppuraportti. Tarkoituksena on luoda nimenomaan kuntien ja elinkeinoelämän aktiivisen toiminnan kautta valoisampaa tulevaisuutta alueelle:

”Vastuu toimenpiteiden toteuttamisesta on kunnilla, elinkeinoelämällä ja yhdistyksillä yhdessä.”
(Meän visio 2006, 3)

Taloudellisen tilanteen parantaminen on keskeisellä sijalla ´yhteinen rajaseutu´ - diskurssissa:

”Kun yhteiskunnan rakennemuutokset koettelevat haja-asutuskuntia väestökadon ja taloudellisen tiukkenemisen muodossa, on välttämätöntä kasvattaa yhteistyötä naapurikuntien kanssa selvittääkseen vaikeuksista. Rajaseuduilla on sekä loogista että tarkoituksenmukaista käyttää hyväksi yhteisiä resursseja ja sijaintia rajalla.” (Meän visio 2006, 5)

”Alueella työskennellään taukoamatta jotta kaikille voitaisiin turvata oikeus hyvään elämään.” (Meän visio 2006, 6)

Tavallaan diskurssi ´yhteinen rajaseutu´ lähtee liikkeelle elinkeinoelämän kautta, ei niinkään yksilöiden kokemuksista kuulua yhtenäiseen alueeseen. Toisaalta taloudellinen ahdinko ja huono työllisyystilanne ovat juuri tekijöitä, joista johtuen useat alueen asukkaat muuttavat muualle, alueen ulkopuolelle, eikä heillä välttämättä enää ole syytä tai mahdollisuutta takaisin paluuseen alueelle.

Globaalin talouden kehitys ja valtioiden toimintaedellytysten heikkeneminen ovat luoneet alueille väylän osallistua suoraan globaaliin. Alueiden on pakko tehdä suhteellisen itsenäisiä ratkaisuja

selvitäkseen globaalissa taloudessa. Alueiden merkityksen kasvun sanotaan näkyvän integroituvassa Euroopassa, valtioiden ollessa yhä keskeisiä toimijoita, mutta samalla alueiden vahvistaessa asemiaan ja lisätessä keskinäistä yhteistyötään. Alueellistuminen näkyy myös Euroopan perifeerisillä alueilla. (Käkönen 1998, 140-141.) Tornionjokilaakso voidaan nähdä perifeerisenä alueena, jolla yhteydet molempien valtioiden keskuksiin ovat pitkät. Perifeerisyys voitaisiin näin hallinnollisella yhteistyöllä kääntää raportin mukaan kohti alueen myönteisempää tulevaisuutta:

”Pajalan, Muonion ja Kolarin kunnilla on paljon yhteistä, sekä fyysisesti että kulttuurin alueella, ja muodostavat alueen keskellä Tornionjokilaaksoa, jolla on hyvät mahdollisuudet kehittyä vetovoimaisena kokonaisuutena... ”. (Meän visio 2006, 5)

Käkösen (1998, 142) mukaan alueiden keskinäinen ja kansainvälinen yhteistyö voi muodostua niille selviytymisen välineeksi. Toisaalta eri alueilla on kuitenkin hyvin erilaiset edellytykset osallistua kansainväliseen kehitykseen, mikä voi myös lisätä alueiden eriarvoisuutta entisestään. Kansallisvaltioilla ei näin olisi siis enää niin suurta merkitystä ja paikalliset alueet kohtaisivat globaalin suoraan, valtion ohi. On kuitenkin liian aikaista sanoa, että valtioiden mahdista siirryttäisiin alueiden valtaan, vaikkakin alueiden sanotaan syövän valtion perinteisesti vahvaa asemaa. (Käkönen 1998, 142-145.) Raportissa tulee esille se, että kansallisvaltioilla on edelleen alueella suurta merkitystä, mutta projektin avulla pyritään rajan häivyttämiseen, tarkoituksena on nostaa paikallista osaamista ja yhteistyötä niin, että valtioiden rooli keskuksineen ei nousisi niin vahvaan asemaan, vaan alue voitaisiin nähdä yhtenäisenä kotiseutuna, yhtenäisenä rajaseutuna, alueellisena yhteisöllisyytenä yli rajan. Käkösen (1998, 143) mukaan on totuttu painottamaan sitä, että kansalaisilla menee hyvin, mikäli kansantalous on kunnossa. Nykyään sen sijaan puhutaan siitä, että kansakunnalla menee hyvin, jos alueilla menee hyvin. Paikallisista intresseistä tulee tavallaan kansallisia intressejä. Tällöin alueiden itsessään voidaan nähdä omaavan suuremman vastuun kehittämisestään. (Käkönen 1998, 143.) Tähän myös Meän väylä - Älvslandet -projektin avulla tunnutaan tähtäävän. Käytännön toimenpiteinä on, että kuntien kehittäjät tekisivät työtä huomioiden koko alueen ja keskittyen etuihin, joita koko alueen voimavarojen yhdistäminen tuo mukanaan.

Paasin (1998, 171) mukaan alueellisuus on usein samanaikaisesti sosiaalisen toiminnan tuote ja rakennetekijä. Alueiden ja paikkojen konstruoinnissa pyritään usein rakentamaan yhteys alueen asukkaisiin tai vähintäänkin yrityksiin, jolloin samanaikaisena tavoitteena on rakentaa, muovata ja

markkinoida alueellisia identiteettejä tai mielikuvia, imagoja. Alueiden ja niihin kiinnittyvien yhteisöjen idea on usein käyttövoimana pyrittäessä muovaamaan sosiaalista tilaa ja siihen liittyviä merkityksiä sekä rajoja omien tarkoitusperien mukaisesti. Identiteetti, jatkuvuus ja rajat ovatkin tässä mielessä usein saman asian kääntöpuolia. Alueiden ja paikkojen identiteetit ovat tärkeässä asemassa alueiden imagokampanjoissa, joiden päämääränä on muovata asukkaiden ja ulkopuolisten mielikuvia. (Paasi 1998, 171-173.) Raportissa on myös esitetty huolta siitä, millaisia mielikuvia niin alueen asukkailla kuin myös ulkopuolisilla ihmisillä on alueesta. Raportin mukaan yhtenä käytännön toimenpiteenä paremman mielikuvan synnyttämiseksi olisi alueen yhteisen tiedottajan viran perustaminen:

”Se joka näkyy julkisuudessa, huomataan. Perustetaan kuntien yhteinen tiedottajan virka, jonka tehtävänä on sekä alueen sisäinen että ulospäin suuntautuva markkinointi, ja varsin todenmukaisen ja myönteisen mielikuvan levittäminen vastapainoksi niille kangistuneille näkemyksille, joita tiedotusvälineet levittävät.” (Meän visio 2006, 8)

Raportissa kerrotaan *”kangistuneista näkemyksistä, joita tiedotusvälineet levittävät”*. Ei kuitenkaan tarkemmin määritellä, mitä nämä ‘kangistuneet näkemykset’ pitävät sisällään. Voisi kuitenkin ymmärtää, että sillä tarkoitetaan nimenomaan alueen taloudellista ahdinkoa ja kiihtynyttä muuttoliikettä. Positiivinen kuva yhtenäisestä alueesta mahdollisuuksineen voi luoda mielenkiintoa aluetta kohtaan ulkopuolisten ihmisten silmissä, mutta myös vahvistaa alueen asukkaiden tietoisuutta ja tietynlaista ylpeyttä tornionjokilaaksolaisuudestaan. Jotta alueet voisivat olla merkityksellisiä, ne on jollain tapaa tuotava osaksi ihmisten alueellista tietoisuutta. Jotta voidaan muodostaa yhteisö, tarvitaan siihen usein esimerkiksi kouluopetusta, alueellista kirjallisuutta, lehdistöä ja muuta mediaa. Nämä voivat olla erityisellä sijalla pyrittäessä määrittelemään ja rajaamaan tietty kuvitteellinen yhteisö, jonka kautta alueella asustavat toisilleen tuntemattomatkin ihmiset voivat mieltää menneisyytensä, nykyisyytensä ja tulevaisuutensa yhteiseksi. (Paasi 1998, 176.) Raporttia lukiessa herää mielikuva, että sen tarkoitus olisi että aluetietoisuus ja alueellinen identiteetti myös kehittyisivät alueen asukkaiden keskuudessa vahvemmiksi alueen taloudellisen kehittymisen myötä.

Matkailu on ollut yksi alueen elinkeinovaltteja. Prokkolan (2004, 181) mukaan Tornionjokilaakso ‘alueiden Euroopassa’ nähdään merkittävänä matkailualueena ja alueen identiteettiä ja imagoa tulisi pyrkiä rakentamaan näiden mielikuvien kautta. Meän visio-raportissa korostetaan myös matkailua,

jonka avulla voidaan pyrkiä vahvistaa alueen yhtenäisyyttä. Matkailu alueen elinkeinovalttina näin myös vahvistaa raportista esiin nousutta ´yhteinen rajaseutu´ -diskurssia:

”Vielä parempi olisi, jos kunnat tarjoaisivat koko matkailutarjontansa yhdessä ja rakentaisivat yhteisen identiteetin ja imagon osana Meän väylä - Älvlandet:ia, joka vuorostaan on osa suurempaa kokonaisuutta, Tornionjokilaaksoa.” (Meän visio 2006, 11)

4.2.3 Rajaton

Meän visio-raportista nousee esille rajakäsite kansallisvaltiot erottavana rajana –diskurssin ja yhteinen rajaseutu –diskurssin lisäksi esille diskurssi, jossa painotetaan rajatonta ajattelua. Diskurssissa luodaan mielikuvaa rajasta niin arkisena asiana, ettei sitä mielletäisi edes olevan olemassa. Projekti keskittyy lähinnä tekemään rajaa arkiseksi asiaksi, korostaen osioissa symbolisesti käsitettä ”rajaton”. Meän visio-osio pyrkii luomaan rajaton –mielikuvaa yhtäaikaaisesti niin fyysisessä kuin henkissäkin ulottuvuudessa:

”Ympäristömme ja kulttuuriympäristömme ei tunnusta rajoja ja sen vaaliminen on kaikkien yhteinen asia.” (Emt., 12)

Rajojen ollessa yhteiskunnallisesti, poliittisesti ja kulttuurisesti tuotettuja, ne voivat myös muuttua ja yksilöt puolestaan toimijoina voivat osallistua niiden uudelleen määrittelyyn. Meän visio - raportin yksi tarkoitus on ollut määrittellä rajan uudelleen, muodostaa raja näkymättömämmäksi niin, että kolmen kunnan alue voisi muodostaa yhteistyölleen hedelmällisemmän kasvualustan. Kansallista valtioiden välistä rajaa ei alueellisella tasolla luonnollisestikaan voida purkaa, muulla tavoin kuin heikentämällä sen erottavaa merkitystä alueen ihmisten toiminnan välillä. Rajojen sanotaan olevan aikaan, paikkaan ja tekijöidensä motivaatioihin sidottuja. Projektin tekijöiden motiivina toimii yhteisöllisyyden lisääminen yli rajan, minkä myötä kaikkien kolmen kunnan negatiivinen periferia-asetelma voitaisiin kohdentaa voimavaraksi esimerkiksi matkailuelinkeinon yhteisen kehittämisen kautta.

Jukaraisen (2001, 217) mukaan nykyään rajat toimivat pääasiallisesti erottavana tekijänä, erittelessä asioita, ilmiöitä ja ihmisryhmiä toisistaan. Tässä mielessä käsite ”rajaton” voidaan ymmärtää päinvastaiseksi tilaksi, jolloin raja Tornionjokilaaksossa ei erottelisi asioita, ei myöskään ihmisiä. Meän

visio -projektin yksi konkreettisia kehitysehdotuksia on ollut yhteisen Internet -portaalin luominen, jossa kunnat liittyisivät yhteiseen tapahtumakalenteriin internetin kautta.

”Kunnat liittyvät yhteiseen tapahtumakalenteriin internetillä, nimiehdotus: Rajaton – Gränlös – Borderless, jossa kootaan tietoja ja linkkejä, aluksi tapahtumakalenteri, sitten matkailuinformaatio, kartta, yritykset, koulut, kyläyhdistykset, hankkeet jne. suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Ammatillaiset suunnittelevat nettipaikan, jota ylläpidetään sen jälkeen hajautetusti. Yhteinen Internet –portaali on vahva yhteistyösymboli.” (Meän visio 2006, 6)

Nimiehdotukseksi on annettu Rajaton - Gränlös - Borderless. Mielenkiintoista on havaita, että meänkieltä ei ole valittu käytettyjen kielten keskuuteen. Raportissa on haluttu korostaa, että yhteinen Internet -portaali olisi *”vahva yhteistyösymboli”*, mikä korostaisi nimenomaan rajatonta ajattelua alueella. Teknologian kehityksen myötä maailman sanotaan olevan muuttumassa maailmankyläksi, jossa erilaiset vuorovaikutussuhteet avartuvat maailmanlaajuisiksi (Paloheimo & Wiberg 1997, 388). Teknologian kehityksen myötä yksilöt eivät ole enää niin sidottuja tiettyihin paikkoihin ja aikoihin, tiettyjen rajojen sisälle. Internetin avustuksella voidaan myös tarvittaessa pyrkiä luomaan ´rajatonta aluetta´ kahden kansallisvaltion välille, jossa pitkät maantieteelliset etäisyydet ovat kuitenkin todellisuutta.

Rajojen avulla määritellään niin tiloja kuin myös rakennetaan identiteettejä. Yhteinen identiteetti rakennetaan aina rajojen vedon kautta, määritetään omaan ´itseä´ tai omaa kollektiivista yhteisöä suhteessa ulkopuolisiin. (Jukarainen 2001, 225.) Meän visio-projektissa on korostettu alueen historiallista taustaa, luonnonolosuhteita ja kuntien samanlaista periferia-asetelmaa, joiden nähdään yhdistävän aluetta ja olevan yhtenä perusteena myös yksilöiden aluetietoisuudelle eli alueelliselle identiteetille. Projektin avulla pyritään muokkaamaan mielikuvaa yhteisöllisyydestä, jossa kiteytyy ´rajaton´ -diskurssi. Tilan hahmottaminen ja etenkin sen hallinta edellyttää aina jonkinlaisten rajojen muodostamista, vaikka eivät nämä olisikaan kovin tarkkoja. Rajojen synnyn taustalla on aina jokin tarkoitusperänsä, mutta toisaalta niitä myös voidaan yrittää muuttaa ja ne muuttuvatkin. Näin ollen rajojen määrittämisessä tulee esille niiden poliittisuus, rakentamisen taustalla on aina ollut jokin poliittinen tarkoitusperä ja päämäärä. (Jukarainen 2001, 225-227.) Meän visio-projektin taustalla on pitkälti pyrkimys luoda alueelle valoisampi tulevaisuus. Tästä johtuen projektissa on luotu mielikuvaa kansallisvaltioiden rajan huomaamattomuudesta, rajattomasta yhtenäisestä alueesta. Yhtäaikaisesti on

rajattu kolmen kunnan muodostama yhtenäinen alue, joka kuitenkin on myös osa suurempaa kokonaisuutta eli Tornionjokilaaksoa. Päällimmäisenä tavoitteena on yhdistää kolmen kunnan voimavarat, mutta muu Tornionjokilaakso ei kuitenkaan edusta alueella ulkopuolisuutta. 'Rajattomuus' tulisi koskea koko Tornionjokilaakson aluetta.

Käsitteellä "*rajaton*" voidaan yhtäaikaaisesti ymmärtää niin fyysistä yhteisöllisyyttä kuin myös henkistä. Toisaalta sillä myös symbolisesti on kuvattu, kuinka rajattomasti erilaisia mahdollisuuksia alueelta löytyy, kunhan niin kunnat, yritykset, yhdistykset kuin alueen asukkaatkin ovat valmiita ottamaan alueesta vastuuta ja myös ajamaan asioita eteenpäin. Raportin tekstin mukaan:

"Visio on muotoiltu rajattomassa perspektiivissä." (Meän visio 2006, 11)

"Rajattomasta perspektiivistä" huolimatta kuitenkin korostetaan sitä, että kyse on konkreettisesta hallinnollisesta yhteistyöstä, jossa valtakunnallinen raja on otettava huomioon. Maiden mahdolliset erilaiset lait eivät kuitenkaan välttämättä ole ainoa 'rajatonta' ajattelua estävä asia:

"Lait ja tukimuodot voivat hankaloittaa rajatonta ajattelua, mutta yhtä rajoittava voi olla myös mielissä oleva kuva alueesta." (Emt., 11)

4.2.4 'Mielten sillat' yli rajan

"Estäviä rajoja löytyy ihmisten mielistä - Projekti poistaa näitä rajoja vähitellen. Tarvitsemme rajoja ylittäviä henkisiä, mielten siltoja. Meillä on olemassa hyvät tiet ja yhteydet ja muutakin hyvää yhteistä, mutta emme käytä niitä hyväksemme. Paljoo uutta ei tarvitse rakentaa, vaan voimme ottaa enemmän yhteiseen käyttöön olemassa olevia mahdollisuuksia." (Pajala.se)

"Pajalan, Kolarin ja Muonion kunnilla on paljon yhteistä, sekä fyysisesti että kulttuurin alueella, ja muodostavat alueen keskellä Tornionjokilaaksoa, jolla on hyvät mahdollisuudet kehittyä vetovoimaisena kokonaisuutena; uusien yritysten sijoittamispaikkana, työmarkkinoina, asuinpaikkana ja matkailukohteena. Edellytyksenä on uusien ajattelutapojen kehittäminen asukkailla, yrittäjillä ja päätöksentekijöillä, mielten siltoja, jotka johtavat vähitellen yhteiseen identiteettiin ja imagoon." (Meän visio 2006, 5)

Raportissa käytetään käsitettä ”*mielten sillat*”, joiden rakentaminen yli valtakunnallisen rajan on koko projektin yksi päätavoitteista. Raportin mukaan rajoja löytyy erityisesti alueen asukkaiden mielistä. Henkiset rajat voivatkin olla niitä kaikkein vaikeimmiten ylitettävissä olevia esteitä. Ei riitä että maantieteellis-valtiollinen raja on avoin kulkea, vaan tarvitaan lisäksi kollektiivista identiteettiä ihmisten välille. Jukaraisen (2001, 62) mukaan kollektiivinen identiteetti voidaan tulkita tietynlaiseksi ´liimaksi´, jonka avulla yhteisö sitoo jäseniensä välisiä suhteita tiiviimmin. Raportin mukaan ´mielten siltojen rakentamisen´ avulla voidaan saavuttaa yhteinen identiteetti alueen ihmisten keskuudessa. Yhteisellä alueella eläminen ei yksinään riitä myönteisen kehityksen edistämiseen, vaan lisäksi tarvitaan halua ja kykyä yhdessä elämiseen, eli tietynlaista yhtenäisyyden tunnetta ja kokemusta (Jukarainen 2001, 64). Yhdeksi raportin osavisioksi on nimetty Kulttuuri - Mielen infraskruktuuri, joka keskittyy pääasiassa edistämään alueen asukkaiden yhteisöllisyyttä yli rajan:

”Mielen infrastruktuurilla tarkoitetaan asenteita, mielikuvia ja ajatustapoja. Pyrkiessämme ohjaamaan kehitystä emme voi sulkea silmiämme mielen infrastruktuurilta, koska sen luomat yhteydet ja yhteysmuodot suurelta osin ohjaavat yhteiskuntaa. Tämän vuoksi meidän täytyy varmistaa, että kaikille ihmisille suodaan mahdollisuus tuoda julki oma mielipiteensä ja että heidän mielipiteitään myös kunnioitetaan, varsinkin nuoria. Kehitystyössä, jossa tähdätään syvempien yhteyksien luomiseen yli rajan, tulee jatkuvasti levittää tietoa ja informaatiota rajan yli.” (Meän visio 2006, 7)

´Mielen infrastruktuuri´ -ilmaisun raportissa voisi ymmärtää metaforana, joka liittyy alueen asukkaiden henkilökohtaiseen alueella elämisen kokemiseen, mutta johon liittyy myös läheisesti sosiaalinen ulottuvuus. ´Mielen infrastruktuurin´ kehittämisen myötä pyritään rakentamaan ´mielten siltoja´, rakentamaan mentaalisia siltoja yli rajan alueen ihmisten kesken. Raportissa painotettiin, että erityisesti nuorten tulisi kokea läheisempää yhteisöllisyyttä yli rajan ja kokea koko alue omaksi kotiseudukseksi. Raportin mukaan nuoret muodostavat omilla asuinpaikkavalinnoillaan alueen tulevaisuuden. Jos ei nuorille löydy syytä jäädä opiskelujen jälkeen alueelle tai muuttaa sinne hieman myöhemmin takaisin, myös alueen syntyvyys vähenee. Raportissa pyritään tuomaan esille, kuinka tärkeää olisi että nuoret kokisivat koko Meän väylä - Älvlandet – alueen eli projektiin osallistuneiden kuntien yhteisen alueen yhteiseksi kotiseuduksi. Tärkeää olisi saada myös nuorten ääni kuuluville, mihin konkreettisena ehdotuksena raportissa esitetään mm. yhteisen nuorisoparlamentin perustamista, jolla taattaisiin nuorille puheoikeus kussakin valtuustossa. Jo aikaisemmin tutkimuksessani esille tuomani Rajaton –

Internet - portaalin ja jatkuvan alueen sisäisen kulttuuri- ja urheiluvaihdon sekä yhteistyön lisäksi raportin mukaan ´mielten siltoja´ voitaisiin rakentaa luomalla ystävyyspaikkakuntia, käyttämällä tehokkaammin yhteisiä koulutusresursseja ja luomalla paremmat joukkoliikennemahdollisuudet yli rajan.

Meänkielen asema ei Meän visio-projektissa nouse keskeiseen asemaan, vaikka alkujaan projektin lähtöselvityksissä kielen asemaa on korostettu yhtenä konkreettisenä aluetta yhdistävänä tekijänä. Projektiin liittyvillä Internet-sivuilla todetaan projektia kuvailtaessa näin:

”192 vuotta kestäneen erillisenä kahtena valtiona tapahtuneen kehityksen jälkeen maiden lait ja kaavoituskäytännöt eroavat melkoisesti toisistaan. Kunnilla on kuitenkin pitkä yhteinen historia. Kulttuuri- ja perhesiteet ovat yhä voimakkaita yli rajan. Meän kieli elää.” (Pajala.se)

Kaikesta huolimatta koko Meän visio-loppuraportti on tehty vain ruotsin ja suomen kielellä. Useat projektiin liittyvät nimet, kuten ´Meän väylä´ ja ´Meän visio´, liittyvät läheisesti meänkieleen. Meänkielen saavutettua vähemmistökielen aseman Ruotsissa, voisi kuvitella sillä olevan vahvempi merkitys myös raportissa. Esimerkiksi yhteisen Internet -portaalin kokoaminen tulisi raportin mukaan tapahtua vain suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Samoin useimmissa tapauksissa korostetaan kaksikielisyyttä, jonka nähdään asettuvan alueen kehityksen valttikortiksi. Ristiriitaisesti kuitenkin todetaan koulutus ja osaaminen – osavisiassa:

”Meänkieli samanarvoiseksi suomen ja ruotsin kielen rinnalle.” (Meän visio 2006, 14)

Samana osavision perusteluissa mainitaan vielä näin:

”Meänkieli ja suomi ovat alueella tärkeä osa ihmisten identiteettiä. Meän väylä - Älvlandet – alueen ja sen läheisyydessä puhutut kielet ovat nyky-yhteiskunnassa rikkaus ja voimavara.” (Emt., 15)

Meänkieli mielletään siis yhdeksi alueen asukkaiden aluetietoisuuden merkittäväksi osaksi, kuitenkin yhtäaikaaisesti sitä ei raportissakaan ole otettu sen tarkemmin huomioon. Sen sijaan kielen merkitys on jäänyt hyvin vähäiseen asemaan. Raportissa panottuu, että sitä on ollut valmistelemaan kaksi Suomen puoleista kuntaa ja yksi Ruotsin kunta, vaikkakin projektin päävetäjänä on tosin toiminut Ruotsin

puoleinen kunta Pajala. Projektissa korostuu meänkielen asema Suomessa, missä se mielletään vain yhdeksi murteeksi murteiden joukossa. Meänkielen sanotaan olevan yksi aluetta konkreettisesti yhdistävistä tekijöistä, raportissa ei kuitenkaan esimerkiksi esitetä mitään käytännön toimenpiteiden ehdotuksia kielen aseman parantamiseksi. Kieli ei asetu erityiseen asemaan pyrittäessä rakentamaan ´mielten siltoja´ ja vähentämään henkisiä rajoja alueen asukkaiden mielistä.

Paasin (1998, 171) mukaan alueisiin liittyvää tietoisuutta tai alueellista identiteettiä pyritään paitsi jatkuvasti ylläpitämään, myös muovaamaan erityisesti joukkotiedotuksen ja kouluopetuksen avulla. Tämä ´pyrkimys´ ei kuitenkaan ole aina tietoista, ainakin osa tästä pyrkimyksestä liittyy aina yksinkertaisesti siihen, että alueellista identiteettiä ja historiallista muistia ylläpitävät institutionaaliset käytännöt ovat usein ´hitaita´. Niissä tiivistyvät eri aika-akseleilla elävät sosiaaliset ja kulttuuriset prosessit. (Paasi 1998, 171.) Meän visio-loppuraportissa ehdotettiin käytännön toimenpiteiksi Koulutus – Osaaminen -visiossa:

”Yhteistä kotiseututietoa aletaan jälleen opettaa kouluissa. Opetus kattaa koko Meän väylä - Älvlandet alueen. Tavoitteena on antaa nuorille syvempää tietoa yhteisestä kotiseudusta. Oppilaat luovat itse oman oppimismateriaalinsa.” (Meän visio 2006, 14)

Heikkistä (2001, 192) mukaillen voidaan todeta, että kun kehittämisen kohteena on ihmisten motivaatio, osoittaa se, että kehittäminen on eräänlaista asennekasvatusta ja pyrkimystä muokata mielialoja, päästä puuttumaan niihin psyykkisiin tekijöihin, jotka näkyisivät myös konkreettisesti alueen yksilöiden toimintatavoissa ja ajatusmaailmassa. ´Mielten siltoja´ rakennettaessa kotiseututietoisuuden opetus olisi myös tutkimukseni nuorten aineiden perusteella hyödyllistä. Parasta olisi alueen tulevaisuuden kannalta, jos opetukseen sisältyisi myös yhteistoimintaa rajan yli. Raportissa ei tarkemmin ole määritelty millä tavoin opetus tulisi tapahtumaan. Kolarin yläasteen viimeisen opintovuoden työjärjestyksestä on kuitenkin jo jonkin aikaa löytynyt Tornionjokilaaksoa käsittelevä kurssi, joka tuli esille myös nuorten ainekirjoituksissa.

Alueita on eroteltu toisistaan eri aikoina useimmiten luonnonolosuhteiden, historian sekä taloudellisen, sosiaalisen ja poliittisen rakenteen myötä. Tärkeällä sijalla ovat olleet myös kulttuurin muodot sekä murteet. Näiden ilmiöiden pohjalle sanotaan perustuvan myös se symboliikka, jonka kautta alueen voidaan nähdä olevan läsnä erilaisissa sosiaalisissa ja kulttuurillisissa käytännöissä ja diskursseissa.

(Paasi 1998, 174.) Määritellesäni ´yhteinen rajaseutu´ – diskurssia toin jo esille kuinka raportissa on korostettu, että Meän väylä-Älvlandet:in alueen vahvuus piilee sen yhteisissä voimavaroissa, joita ovat mm. puhdas ympäristö, turvallisuus, selkeät vuodenaajat sekä kauniit maisemat ja aidot arvokkaat kulttuuriympäristöt. Nämä ovat kuitenkin merkittäviä myös ´mielten siltojen´ rakentamisessa.

Periaatteellisesti yhteinen rajaseutu- ja mielten siltojen rakentaminen – diskurssit ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa, mielten siltojen rakentamisen avulla voidaan rakentaa myös yhteistä kotiseutua, yhteistä rajaseutua. Kuitenkin yhtäaikaisesti mielten silloissa on kyse lähes pelkästään henkisten rajojen madaltamisesta ihmisten mielistä, yhteinen rajaseutu – diskurssi puolestaan määrittää aluetta ja sen rajoja myös raja-käsitteen maantieteellisessä merkityksessään. Mielten siltojen rakentamisenkin taustalla voidaan nähdä olevan näkemys iskostaa ihmisten mieliin aluetta jo yhdistävät asiat. Paasin (1998, 175) mukaan luonto ja kulttuuri voivat olla oleellisia alueiden asukkaiden alueellisessa identiteetissä eli aluetietoisuudessa. Aluetietoisuudessa heijastuvat usein alueen historiallinen kehitys, alueen erityispiirteet ja suhde yhteiskunnan muuhun kehitykseen sellaisena kuin alueen asukkaat ne kokevat. Tietoisuus yksilön oman asuinalueensa erityisyydestä ei kuitenkaan palaudu vain yksilöiden omiin kokemuksiin ja havantoihin. Erilaiset institutionaaliset käytännöt ja diskurssit ovat keskeisessä asemassa, sillä kollektiivinen identiteetti määritellään niiden kautta. (Paasi 1998, 175).

Meän visio -raportin keskeisten rajakäsitteen diskurssien mukaan kansallisvaltioiden raja on noussut erottavammaksi tekijöiksi alueen ihmisten välillä. Lisäksi sen erottava merkitys on käytännössä huomioitava hallinnollisessa päätöksenteossa, mitä johtavat ensi sijaisesti maiden omat lait ja niiden puitteet. Raportissa kuitenkin korostetaan alueen pitkää yhteisöllisyyttä ja pyritään luomaan visio sen toteuttamiseksi. Rajan erottavaa merkitystä pyritään heikentämään niin maantieteellis-valtiollisena rajana kuin myös mentaalisisella tasolla. Lisäksi pyritään luomaan mielikuvaa alueesta rajattomana. Raja oli keskeisellä sijalla raportissa, vaikka sen määrittelyyn ei käsitteenä vahvasti ole keskitytty.

Alueet rajoineen ja aluetietoisuudet syntyvät ja elävät niihin liittyvissä sosiaalisissa käytännöissä ja diskursseissa. Koska alueet, niiden identiteetit ja rajat ovat ihmisten luomuksia, ovat ne myös jatkuvan, mutta yleensä ottaen hidaskulkuisen muutoksen kohteena. Paasin (1998, 188-189) mukaan erilaiset territoriaaliset, symboliset ja institutionaaliset roolit ovat merkittävässä asemassa niin alueiden syntymisessä kuin ´kuolemisessakin´. Tässä mielessä erilaiset EU-rahoitteiset projektit kuten Meän väylä -projekti voidaan nähdä edellytyksenä alueellisen tietoisuuden kehittämiseksi. Pelkät raportit

eivät kuitenkaan riitä, vaan kuten nuoret teksteissään toivat esille, he kaipaavat aikaisempaa enemmän yhteisöllisyyttä, joka näkyy arjen käytännöissä. Interreg -projektien tarkoitus on ottaa huomioon nimenomaan paikallisen väestön tarpeet, mikä tulee vahvasti myös esiin Meän visio -loppuraportissa. Matka hallinnollisesta päätöksenteosta arjen käytäntöihin ei aina kuitenkaan ole lyhyt, paikallinen väestö pitäisi saada konkreettisesti mukaan toimintaan. Meän visio – loppuraportin nimi jo itsessään kuvastaa, että kyseessä on yhteinen visio, arkikielellä ilmaisten yhteinen unelma, päämäärä johon pyritään.

5. DISKURSSIANALYYSIN TULOKSET

Työssäni olen tutkinut onko rajalla merkitystä tai mitä merkityksiä sille Tornionjokilaaksossa annetaan; millaisia mahdollisia rajanvetoja tehdään meihin ja heihin kuuluvien ihmisten sekä meidän ja heidän paikkojen välille, miten raja tulee esille arjen keskellä, kuinka se esitetään teksteissä sekä onko suhde rajaan mahdollisesti muuttunut aikaisempiin tutkimuksiin ja lähteisiin verrattuna. Molemmissa aineistoissani, niin nuorten teksteissä kuin myös EU-rahoitteen Interreg III A -yhteistyöprojektin Meän väylä - Älvslandet:in Meän visio -loppuraportissa, nousee esille hyvin monenlaisia suhtautumistapoja rajaan Tornionjokilaaksossa. Olen tutkinut aineistoja diskurssianalyysin keinoin ja nostanut esiin vallitsevia diskursseja raja-käsitteestä.

Nuorten teksteistä muodostin viisi erilaista vallitsevaa diskurssia:

1. 'Veteen piirretty viiva' - Rajajoen merkitys
2. 'Rajan takana on autiota' - Maantieteellis-valtiollinen rajakäsite
3. 'Käväisimpä tuossa aamulla ulkomailla' - Rajan arkipäiväisyys
4. 'Emme enää ymmärrä toisiamme' - Henkiset rajat
5. 'Puhumme enemmän naapureista kuin ruotsalaisista' - Yhteisöllisyyttä yli rajan?

Meän visio -raportista olen nostanut esiin neljä keskeistä diskurssia rajasta:

1. Kansallisvaltiot erottava raja
2. Yhteinen rajaseutu
3. Rajaton
4. 'Mielten sillat' yli rajan

Diskurssit voidaan asettaa kahdelle erilaiselle janalle, joista toiselle asettuu tutkimuskysymys 'mikä merkitys maantieteellis-valtiollisella rajalla on Tornionjokilaaksossa'. Tämän janan toisessa ääripäässä tulee esille rajan merkityksellisyys jyrkästi erottavana tekijänä, toisessa ääripäässä puolestaan kansallisvaltioiden välisellä rajalla ei ole merkitystä alueella. Lähes kaikki nuorten ainekirjoitukset sijoittuvat janan keskikohdalle, jossa rajan arkipäiväisyys tulee esille. Rajan merkitys tunnustetaan,

mutta sitä ei sen enempää ole tultu ajatelleeksi. Pitkät maantieteelliset etäisyydet lähimpään Ruotsin puoleiseen isompaan kuntaan tekevät kuitenkin rajasta erottavamman tekijän. Huomioitavaa on että tutkimuksessani toisena aineistona ovat olleet suomalaisen nuorison tuottamat tekstit, Meän visio - raportin teossa sen sijaan on ollut mukana kuntia molemmilta puolin kansallisvaltioiden rajaa. Raportin diskursseja on vaikeampi sijoittaa suoraan janelle, sillä raportissa luonnollisesti korostuu että kyseessä on hallinnollisen yhteistyön kautta kartoitettu visio eli tulevaisuuden kehityssuunta alueelle. Raportin diskurssit voisi näin sijoittaa lähes janan molempiin ääripäihin. Kansallisvaltioiden rajan merkitys erottavana tekijänä on huomioitava, sillä kuntien tulee toimia omien maiden lakien puitteissa. Toisaalta raportin visio on luoda ´rajaton yhtenäinen alue´, jolloin kansallisvaltioiden rajaa ei alueella tiedostettaisi.

Aineistoista esiin nostamani diskurssit voi sijoittaa myös toiselle janelle, jonka ääripäissä Tornionjokilaakso näyttäytyy joko kahden kansakunnan raja-alueena tai yhtenäisenä Tornionjokilaaksona. Ensimmäisessä korostuu raja henkisesti erottavana tekijänä, jälkimmäisessä puolestaan kansallisvaltioiden välinen raja ei muodosta estettä alueelliselle yhtenäisyydelle, yhteisöllisyys on alueella vahvaa. Nuorten tekstien perusteella ilmenee, että vaikka fyysinen maantieteellinen raja on huomaamattomankin arkinen asia, niin yhtäaikaaisesti tehdään paljon henkisiä rajanvetoja. Nuorten tekstit keskittyvät hieman lähemmäksi janan toista päätä, jossa korostuu Tornionjokilaakson kahden kansakunnan raja-alueena. Raportin diskurssit voidaan sijoittaa eri kohdille janaa, johtuen raportin visio -luonteesta. Raportissa kuitenkin korostuu, että yhtenäisyys yli rajan on vähentynyt, alueesta on muodostumassa hiljalleen kahden kansakunnan raja-alue.

Tornionjokilaakson raja hallinnollisessa päätöksenteossa ja virkamiesten toiminnassa yli rajan nähdään yleensä mahdollisuutena, ei rajoittavana tekijänä. Lähtöolettamukseni kaataen on Meän visio-projekti kuitenkin tuonut esiin rajan erottavan merkityksen, mutta luoden vision sen häilyttämiseksi. Raja näyttäytyy näin erottavana tekijänä, mutta myös mahdollisuutena. Useissa nuorten teksteissä esiintyi samankin lauseen sisällä kaksi toisistaan poikkeavaa diskurssia rajasta, yhtäaikaaisesti nuoret kokivat rajan erottavana tekijänä, mutta myös Tornionjokilaakso saattoi näyttäytyä yhtenäisenä alueena. Mielenkiintoista oli havaita, että molemmissa aineistossa nousee esiin samanlaisia rajakäsitteen diskursseja, vaikkakin osittain eri painoituksin. Tästä johtuen seuraavaksi vertailen keskenään aineistojeni diskursseja.

5.1 Aineistojen vertailua

Nuorten ´veteen piirretty viiva´ -diskurssi vs. Meän väylä - Älvlandet – projekti

Meän väylä - Älvlandet – yhteistyöprojektin nimi kuvastaa rajajoen merkitystä alueella. Meän visio-raportissa rajajoki on tuotu esille tarpeena huolehtia yhdessä rajajoen ympäristöstä. Rajajoki muodostaa projektissa arvokkaan luonnon maiseman ja kulttuuriympäristön, muodostuen alueen matkailuvaltiksi. Meän visio-raportissa rajajoen merkitys ei kuitenkaan esiinny yhtä vahvasti rajana kuin nuorten teksteissä. Oli mielenkiintoista havaita, kuinka useille nuorille raja tuntui merkitsevän konkreettisesti rajajokea. Nuorten teksteissä joki esiintyi tärkeässä merkityksessä, nuoret tavallaan jäsensivät omaa kotiseutuaan rajajoen kautta. Joki erotti useissa nuorten maailmanjäsenyyksissä Ruotsin ja Suomen puolen. Merkityksellisin maailma useimmille nuorille oli rajajoen omalla puolella, toisesta puolesta oltiin kuitenkin kiinnostuneita. Osa nuorista koki myös, että väylä yhdisti Tornionjokilaakson alueen, vaikkakin toimien samalla hieman ristiriitaisesti kansallisvaltioiden välisenä rajana. Rajajoki muodostui nuorten teksteissä periaatteessa maiden yhteiseksi alueeksi.

Nuorten ´rajan takana on autiota´ - vs. raportin ´kansallisvaltiot erottava raja´ -diskurssi

Molemmissa aineistoissa nousi esiin maantieteellis-valtiollinen raja-käsite, vaikkakin toisaalta aineistojen diskurssien keskeinen sisältö poikkesi toisistaan. Raportissa korostui se, että kyse oli hallinnolliseen päätöksentekoon liittyvästä projektista, nuoret puolestaan edustivat arjen käytäntöjä. Raportissa raja muodostaa Ruotsin ja Suomen puolen, mielenkiintoista on että rajan merkitys erottavana tekijänä tulee tekstissä usein esille. Nuorten teksteissä raja maantieteellis-valtiollisessa merkityksessään ei esiintynyt yhtä erottavana tekijänä. Hallinnollinen raja itsessään oli monelle nuorelle keskeinen osa heidän aluetietoisuuttaan, osa kuitenkin suhtautui rajan toiseen puoleen välinpitämättömästi tai sitten piti vain rajan avoimuutta luonnollisena tavanomaisena asiana. Nuorten teksteissä tuntui olevan vallalla se näkemys, ettei rajojen tulisi erotella ihmisiä. Ihmisten fyysinen liikkuvuus tuli olla vapaata. Rajan merkitys maantieteellisessä merkityksessään kuitenkin korostui siinä, että välimatka lähimpään Ruotsin puoleiseen kunnan keskustaani oli pitkä.

´Emme enää ymmärrä toisiamme´ - vs. ´mielten sillat´ yli rajan -diskurssi

Nuoret eivät kokeneet, että kansallisvaltioiden rajojen tulisi erotella alueen ihmisiä, mutta yhtäaikaaisesti he tekivät aineissaan toisinaan hyvinkin vahvoja henkisiä rajanvetoja. Vapaan hallinnollisen rajan tuomia mahdollisuuksia hyödynnettiin arkikäytäntöjen tasolla, mutta tämä ei

estänyt henkisiä rajoja. Nuoret kävivät rajan toisella puolella ostoksilla, harrastusten vuoksi ja sukulaisia tapaamassa, samalla useat nuoret kuitenkin tunsivat olevansa ´vieraita´ rajan toisella puolen. Meän väylä -projektilla on ollut oikea lähtökohta, sillä sen mukaisesti rajoja alueella löytyy erityisesti alueen asukkaiden mielistä. Projektin yksi tärkeimmistä päätavoitteista oli näiden henkisten rajojen poistaminen, mentaalisten siltojen rakentaminen yli rajan alueen ihmisten välillä. Raportissa korostuu Jukaraisen (2001, 226) näkemys siitä, että rajat voidaan pyrkiä näkemään täydellisen erottavan ominaisuutensa sijaan toisenlaisina: läpäisevämpinä ja hetkellisempinä. Avaintoimenpiteitä tällöin on rajojen suhteellistaminen ja madaltaminen. Rajat ovat todellisia niille ihmisille, jotka niitä konstruoivat, muodostuen näin ihmisten todellisuuden käytännöistä. Rajojen muuttumisen takana ovat lopulta kuitenkin ihmiset itse. Osaltaan rajat ovat paikallisissa arkielämän konteksteissa muodostuvia, mistä johtuen arjen käytännöt nousevat myös merkittävään asemaan pohdittaessa rajojen muuttumista. (Jukarainen 2001, 226-227.)

Nuorten tekstien perusteella henkisiä rajoja löytyy erityisesti alueen nuorten keskuudessa, sen sijaan nuoret kokivat läheisempää yhteisöllisyyttä vanhempaa väestöä kohtaan. Projektin mukaan henkisiä rajoja sen sijaan löytyy yleisesti alueen koko väestön keskuudessa. Nuoret kokivat läheisempää yhteisöllisyyttä vanhemman väestön kanssa, sillä vanhempi väestö Ruotsin puoleisessa Tornionjokilaaksossa osasi yleensä suomen kieltä. Meänkielen merkitys sai niin raportissa kuin myös nuorten teksteissä vähäisen aseman, huolimatta sen nykyisestä vähemmistökielen asemasta Ruotsissa. Raportissa korostettiin kaksikielisuuden merkitystä, myös nuorten aineissa korostui alueen kaksikielisyys mahdollisuutena. Mielenkiintoista oli havaita, että nuoret kokivat ruotsin kielen opiskelun positiivisena asiana, eivät niinkään ikävänä velvollisuutena. Toisaalta nuoret eivät kuitenkaan olleet valmiita näkemään vaivaa kielen hallinnan eteen. Teksteissä tuntuu osittain korostuvan se, että kyseinen ainekirjoitus oli suunnattu myös äidinkielen opettajalle. Mahdolliset lisäkysymykset ainealustuksen lisäksi olisivat voineet osaltaan antaa myös suurempia vastauksia. Nuoret eivät korostaneet erityisemmin omaa kansallista kieltään, mutta toisaalta suomen kieli oli nimenomaan se syytekijä, miksi he kokivat läheisempää yhteisöllisyyttä vanhemman ruotsalaisten tornionjokilaaksolaisen väestön kanssa. Alueen nykytilanne perustui kahteen eri puolilla rajaa vallitsevaan kielen hallintaan, joka loi ja ylläpiti henkistä rajaa nuorten välillä.

Suomalaiset tornionjokilaaksolaiset muodostuivat nuorten omaksi kollektiiviseksi yhteisöksi ´me´, ruotsalaisten edustaessa ´toiseutta´ eli ´heitä´. Kielieron lisäksi osa nuorista koki alueen ihmisiä jakavan

myös muut kulttuuriset eroavaisuudet. He eivät kuitenkaan määritelleet teksteissään sen tarkemmin mitä nämä 'kulttuuriset erot' pitivät sisällään tai sitten he eivät niitä kyenneet osoittamaan. Henkiset rajanvedot olivat luonnollisesti sitä vahvempia, mitä vähemmän nuoret itse omasivat sukulais- tai ystävyysiteitä yli rajan. Osa nuorista koki rajan läheisyydestä huolimatta ruotsalaiset tornionjokilaaksolaiset yhtä vieraiksi itselleen kuin muutkin Suomen rajanaapurit eli venäläiset ja norjalaiset. Yksi nuorista totesi aineessaan, ettei koskaan edes ollut tavannut yhtään ruotsalaista Kolarissa. Nuoret kokivat ympäristössään halventavaa suhtautumistapaa alueen ruotsalaisia kohtaan, mutta useimmiten halusivat itse sanoutua irti käyttäytymistavasta. Nuoret myös olivat kokeneet samanlaista suhtautumistapaa ruotsalaiselta nuorisolta itse käydessään Ruotsin puolella. Henkiset rajanvedot olivat sitä vahvempia mitä kauempana nuorten omat kotipaikat rajasta sijaitsivat, mikä tuntui olevan myös suoraan verrannollinen nuorten rajanylitys määrään. Useimmiten vahvoista henkisistä rajoista huolimatta hieman ristiriitaisestikin nuorilta tuntui kuitenkin löytyvän mielenkiintoa Ruotsin puolta kohtaan, he olivat kiinnostuneita alueen ihmisistä ja toivoivat läheisempää yhteisöllisyyttä. Toivottiin, että alueella järjestettäisiin yhteisiä tapahtumia rajan yli erityisesti nuorten kesken.

Nuorten rajanvedot muodostuivat usein asetelmaan ruotsalainen vs. kolarilainen, sen sijaan että he olisivat tehneet lähemmin paikallinen vs. paikallinen – vertailua. Nuorten muodostamat henkiset rajat olivat negatiivisimmillaankin pikemmin halventavan pilkkaavia, eivät niinkään avoimen vihamielisiä. Nuorten tekstit kertovat tietynlaisesta viha-rakkaus – suhteesta maiden asukkaiden välillä. Henkisiä rajoja pohtiessa nuorten tekstit ja Meän visio-raportti kohtaavat toisensa. Raportti on lähtenyt liikkeelle siitä todellisuudesta, mikä konkretisoituu nuorten teksteissä. Raportin visio tulisi pystyä tekemään osaksi alueen arkea, mistä myös nuoret voisivat itse ottaa vastuuta ja osoittaa arjen keskellä halukkuutensa läheisempään yhteisöllisyyteen.

'Puhumme enemmän naapureista kuin ruotsalaisista' - vs. yhteinen rajaseutu -diskurssi

Raportin päätavoitteita on edesauttaa alueelle valoisampaa tulevaisuutta. Myös nuoret toivat teksteissään esille huolen alueen tulevaisuudesta. Raportissa luodaan mielikuvaa siitä, kuinka kunnat rajan molemmiin puolin muodostaisivat 'yhteisen rajaseudun', kolmen kunnan yhteisen alueen Tornionjokilaakson sisällä. Lähtökohta on, että alue koettaisiin yhteiseksi kuntalaisten keskuudessa, merkittävässä asemassa ovat nuorten tuntemukset alueesta yhteisenä kotiseutuna. Projektissa korostetaan samanlaisia alueen kulttuurillisia ja historiallisia lähtökohtia ja perifeeristä sijaintia

kansallisvaltioiden keskuksiin nähden. Jukaraisen (2001, 202) mukaan keskus-periferia – asetelmien rakentamista voidaan pitää yhtenä osoituksena erityisen rajaseututietoisuuden, rajaseutu-identiteetin olemassaolosta. Rajaseutu esiintyi osaltaan nuorten teksteissä niin kielteisinä kuin myös positiivisina tulkintoina alueesta. Osa nuorista koki perifeerisyyden, alueen syrjäisen sijainnin jälkeenjääneisyytenä kehityksessä ja alueen mahdollisuuksien heikkoutena. Osa nuorista puolestaan korosti alueen rauhallisuutta ja ympäristöä rikkautena, kokien rajaseudulla asumisessa enemmän hyötyjä kuin haittoja ja korostaen rajan läheisyydestä esiin nousevia kehitysmahdollisuuksia. Ristiriitaisesti kuitenkin useimpien nuorten keskuudessa tulevaisuudessa liike tapahtuisi tekstien mukaan enemmän oman kansallisvaltion rajojen sisällä pohjoinen - etelä – suuntaisesti, sen sijaan että he olisivat valmiita ylittämään rajan itä - länsi – suuntaisesti. Osa nuorista loi diskursseja, jotka voisivat olla osoitus tietyntyyppisestä poikkirajallisen identiteetin olemassaolosta, mutta useimmiten teksteissä korostui se, että ruotsalaiset ja suomalaiset muodostivat omat kollektiiviset ryhmänsä. Nuoret saattoivat kokea yhteisöllisyyttä yli rajan, mutta yleensä ottaen teksteissä se tuli esiin tuntemuksina siitä, että ruotsalaiset eivät olleet sen kummempia kuin suomalaisetkaan. Näin ollen ei noussut esiin vahvaa yhteenkuuluvuutta, vaan lähinnä tilanne, jossa nuoret ovat asuneet rajan läheisyydessä ja osa myös ollut enemmän ruotsalaisten tornionjokilaaksolaisten kanssa tekemisissä. Nuorten teksteissä korostuu kuitenkin myös Jukaraisen (2001, 68) näkemys siitä, kuinka ´erilaisuudesta´ huolimatta ei aina välttämättä seuraa, että muista muodostettaisiin itselle vastakkainen toiseus. Erilaisuus voidaan nähdä myös positiivisena asiana, itselle rinnasteisena eikä alistaiseena. Toisaalta kuitenkin juuri nämä rajanvedot, vaikkakin omaten positiivisen kaiun, voivat olla vuorovaikutuksen esteenä tai toimia ainakin sen hidasteena.

´Käväisimpä tuossa aamulla ulkomailla´ - vs. rajaton - diskurssi

Meän visio -raportin mukaan visio oli muotoiltu ´rajattomassa perspektiivissä´, jolla yhtäaikaaisesti määritettiin alueen yhteisiä rajattomia mahdollisuuksia, alueen rajan häivyttämistä sekä ettei yksilöitä teknologian kehityksen myötä ole enää niin vahvasti sidottu yhteen paikkaan ja aikaan. Nuorten teksteissä rajan arkipäiväisyys tuli toistuvasti esille. Huolimatta henkisistä rajanvedoista, nuorille raja myös näyttäytyi niin arkisena asiana, ettei sitä mielletty arjen käytännöissä edes olevan olemassa. Osa nuorista koki rajan läheisyyden ja sen merkityksen toisaalta myös lähes yhdentekeväksi asiaksi, he kokivat ettei moni alueen nuorista ollut rajan läheisyyden merkitystä sen kummemmin edes tiedostanut. Useimmat nuorista halusivat taata omat rajan ylitykset myös jatkossa, pitäen rajan avoimuutta osittain myös itsestään selvyyttenä. Rajan ylittäminen tapahtui toistuvasti useiden nuorten keskuudessa,

kuitenkin syynä useimmiten oli vain asiointi rajan läheisyydessä sijaitsevassa kaupassa. Raportti ja nuorten tekstit kohtaavat arkipäiväisyydessään. Projektin mukaisesti rajasta pyritään tekemään arkinen asia alueen asukkaiden keskuudessa, mikä osaltaan oli jo osa nuorten arkea. ´Rajaton´ diskurssi ei kuitenkaan kohdistu vain rajan toistuvaan fyysiseen ylittämiseen, vaikkakin se on tilanteen lähtökohta. Rajattoman ajattelutavan yksi johdannainen on nimenomaan jo edellä esille tulleiden ´mielten siltojen´ rakentaminen yli rajan, mille nuorten tekstien mukaan olisi tarvetta.

6. LOPUKSI

Tutkimustyöni lähdekirjallisuuteen perustuva kuva Tornionjokilaakson menneisyydestä ei ole mikään selviö siitä miten asia olivat, vaan lähinnä tulkinta menneisyydestä. Kyseessä on tulkinta, joka tapahtuu pitkälti nykyisyydestä käsin. Tornionjokilaakson alueen yhteisöllisyyden yli rajan sanotaan kuitenkin kestäneen vuosisatojen ajan. Ruotsin ja Suomen vahvojen kansallistamistoimien myötä kansallisvaltioiden rajat nousivat merkittävämpään asemaan. Toimet vaikuttivat kuitenkin vasta ajan myötä tornionjokilaaksolaisiin ja heikensivät alueen yhteisöllisyyttä. Sanotaan, että konkreettiset seuraukset näkyvät parhaiten vasta nykyisen nuoren sukupolven aikana, minkä perusteena voidaan pitää jo aikaisemminkin tutkimuksessani esille tullutta erityisesti ruotsalaisten tornionjokilaaksolaisten nuorten meänkielen taidon heikkenemistä. EU:n toiminnan myötä pyritään luomaan yhtenäistä Eurooppaa, jossa kansallisvaltioiden rajat eivät olisi enää niin merkittävässä asemassa, vaan maat muodostaisivat yhtenäisen alueiden kokonaisuuden. Mielenkiintoista on ollut havaita, että Tornionjokilaaksossa pyritään EU:n hallinnollisten toimien myötä luomaan uudelleen tilanne, joka vallitsi vuosisatojen ajan itsessään alueelta ja alueen ihmisten keskuudesta nousevana yhteisöllisyytenä, ja jonka sanotaan heikentyneen vasta nykypäivänä.

Tornionjokilaakson raja muodostuu edelleen hyvin avoimeksi rajaksi, verrattuna moniin muihin maailman rajoihin. Nuorten tekstien mukaan alue olisi hedelmällinen myös yhteisöllisyyden lisäämiselle. Henkiset rajat olivat osittain vahvojakin, mutta eivät niinkään vihamielisiä. Nuorilta tuntui löytyvän mielenkiintoa rajan toista puolta kohtaan. Suurimmaksi erottavaksi tekijäksi tuntui muodostuvan yhteisen kielen puute, mikä kertoo meänkielen merkityksen vähenemisestä. 'Sama kieli, sama mieli' -periaate tuntuu olevan edelleen vallalla ja yksi ihmisiä eniten yhdistävistä tekijöistä. Ajattelutapaa tukee myös tutkimustyöni nuorten teksteistä suurin osa.

EU:n yksi päämäärä on ollut lähentää jäsenvaltioiden kansallisuuksia, tavoitteena ns. alueiden Eurooppa. Kansallisvaltiot rajoineen eivät kuitenkaan ole kadonneet minnekään ja eurooppalaisuus ja eurooppalainen identiteetti ovat vasta luomisvaiheessa. On olemassa esimerkiksi suomalaisia ja ruotsalaisia, harva mieltää itseään ensisijaisesti eurooppalaiseksi. Castellsin (2001) mukaan eurooppalaisuus tulisikin pyrkiä istuttamaan kansallisuuksien rinnalle, ei niiden päälle, sillä muuten

kasvualustaa ei löydy. Valtioiden rajat ovat edelleen merkittävässä asemassa, luoden myös henkisiä rajoja. Tornionjokilaakson alueella on tehty paljon hallinnollista yhteistyötä yli rajan, kuitenkin edelleen puhutaan alueen ihmisten erkaantumisesta toisistaan. Alueen asukkaat kokevat itsensä ensisijaisesti ruotsalaisiksi ja suomalaisiksi, tornionjokilaaksolaisuus tulee useimmiten vasta jälkikäteen. Mielenkiintoista on pohtia millaisena maailma tulee näyttäytymään seuraavan sukupolven aikana. Aineistojeni ja lähdemateriaalini perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että alueen asukkaat mieltävät edelleen vahvemmin itsensä tornionjokilaaksolaisiksi kuin eurooppalaisiksi.

Periferia –asetelma oli yksi nuorten tekstien mukaan ja myös Meän visio –raportissa korostettu aluetta yhdistävä asia. Alueella on aloitettu paljon uusia EU-rahoitteisia Interreg –yhteistyöprojekteja, joista useiden keskeinen visio on lisätä yhteisöllisyyttä yli rajan. En näe mahdottomana asiana sitä, etteikö yhteisöllisyys yli rajan hallinnollisen yhteistyön kautta lisääntyisi myös alueen asukkaiden arjen keskellä. Aikaisemmatkin muutokset vaativat kuitenkin myös pitkän ajan ja vaadittiin jopa pakkotoimia Ruotsin valtiolta koulujärjestelmän kautta, jotta suomalaisuutta saatiin ruotsalaisen tornionjokilaaksolaisen väestön keskuudesta karsittua. Pakkotoimin tuskin voidaan ajaa yhteisöllisyyden lisäämistä, vaan tahdon tulisi nousta ruohonjuuritasolta.

Meän visio –raportin mukaisesti alueen taloudellisen yhteistyön lisääminen voi kuitenkin myös pitemmän päälle olla aluetta yhdistävä tekijä. Mielenkiintoista olisi tutkia aihetta kymmenen vuoden päästä uudelleen, sillä tällä hetkellä alueella suunnitellaan hyvin mittavaa kaivoshanketta, joka ulottuisi molemmille puolille rajaa. Toiminnan aloittaminen työllistäisi huomattavan määrän ihmisiä ja samalla myös saattaisi nämä ihmiset läheisempään vuorovaikutukseen keskenään. Kaivostoiminnan rinnalle Kolarin ja Pajalan kunnat ovat myös työstäneet uutta EU-rahoitteista Meänmaa –projektia, jonka tarkoituksena olisi luoda tiivis yhteistyö kuntien välille. Tavoitteena olisi samantapainen toiminta kuin jo aikaisemmin esille tuomillani ‘Euro-City’ -kaksoiskaupungin nimen saanneilla Torniolla ja Haaparannalla. Tornionjokilaakson ja rajan merkitystä tulevaisuudessa ei voi kuin arvailla. Tämän hetkistä alueen tilannetta kirkastaisi huomattavasti mahdollisen kaivostoiminnan aloittaminen. Aikoinaan yhteisöllisyys yli rajan oli vahvempaa myös siitä syystä, että suomalaiset hakeutuivat Ruotsin puolelle töihin. Nyt liikettä voisi tapahtua rajan yli molemmista suunnista.

Mielenkiintoista on kuitenkin alueen rajan ja sen merkityksen muuttuminen aikojen saatossa. Tutkimustyöni perusteella nykytilanteessa rajasta nousee esiin yksilöistä riippuen monia erilaisia

diskursseja. Nuorten teksteissä ilmeni, että osa nuorista ei pystynyt määrittelemään rajan läheisyyden merkitystä. Samankin nuoren tekstissä saattoi esiintyä hyvinkin ristiriitaisia diskursseja rajasta. Meän visio -loppuraporttia tutkiessa nousi myös esiin erilaisia suhtautumistapoja rajaan. Mielestäni molemmat aineistot kertovat alueen yhtenäisyyden tietynlaisesta ´käymistilanteesta´. Rajan läheisyys on hyvin arkinen asia alueen ihmisille, mutta toisaalta juuri tästä syystä sen merkitystä ei välttämättä tule liiemmin edes pohtineeksi. Yhteisöllisyyden yli rajan sanotaan heikentyneen vasta nykyään, toisaalta kuitenkin nuorilta tuntui löytyvän yleisesti halua sen lisäämiseen. EU -projekteilla on tarvetta, mutta tarvitaan myös jotain konkreettisempaa arjen käytäntöihin. Pelkät visiot eivät riitä.

Kenttää ja Pohjasta (1996) loppuun lainaten:

”Tätä rajaa on joskus sanottu tsaarin viivaksi. Jutut selittävä, etten ryssän tsaari ei tuntenu ko kaks paikkaa täällä pohjosessa: Tornion ja Turun. Ja niin se otti pännän ja vetäsi Tornioista viivan ylöspäin. Siittä tuli raja. Sitä oon niinki selitetty, etten Ryssän ja Ruottin virkamiehet ja ofiseerit olit niin päissä ko net neuottelit Kaalaksen väylän suussa, ette net ei tiehneet missä net olit. Net luulit, ette net olit Torniossa. Olkhoon kunka oli, päissä eli hulluina selvilä. Raja jäi ja se on siinä: maailman rauhalisin raja.” (Kenttä & Pohjanen 1996, 13.)

Venäjän tsaarin piirtämä viiva jokea pitkin on ollut merkittävässä asemassa Tornionjokilaaksossa. Mielenkiintoista on se, kuinka raja eri ulottuvuuksineen on voinut olla vain suhteellisen pienen joukon aikaansaannosta ja vaikuttaa rajana, esteenä niin monen ihmisen elämään. Jos edellä lainaamani Kentän ja Pohjasen teksti ei jää vain juttujen tasolle, saattoi raja todellisuudessa muovautua jopa väärään paikkaan, kuin mihin sen oli tarkoitus. Uskoisin, että tästä olisi moni tornionjokilaaksolainen ollut myös aikoinaan samaa mieltä, nykyään ei enää yhtä vahvasti mentaalisisellä tasolla ainakaan.

LÄHTEET

- Arola, L. & Vaattovaara, J. 200. Mentaalinen muuri ja vet(h)een piirretty viiva? – Näkökulma tornionlaaksolaisnuorten kieli-identiteettiin kahdelta puolelta rajajokea. Teoksessa: Nordberg, H. (toim.) Tornionlaakson vuosikirja 2005. Tornio: Tornionlaakson neuvosto. s. 122-138.
- Assmuth, L. 2005. Me ja muut. Periferian identiteettejä. Teoksessa: Hirsiaho, A., Korpela, M. & Rantalaiho, L. (toim.) Kohtaamisia rajalla. Tampere: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, s. 92-108.
- Bauman, Z. 1999. Sosiologinen ajattelu. Tampere: Vastapaino.
- Hall, S. 1999. Identiteetti. Tampere: Vastapaino.
- Hall, S. 1990. Cultural Identity and Diaspora. Teoksessa: Rutheford, J. (toim.) Identity, Community, Culture, Difference. London: Lawrence & Wishart, s. 222-237.
- Hederyd, O. & Alamäki, Y. (toim.) 1991. Tornionlaakson historia, vol. I. Jääkaudelta 1600-luvulle. Malung: Tornionlaakson kuntien historiakirjatoimikunta.
- Heikkinen, V. 2001. Teksteihin tukeutuvat todellisuudet. Teoksessa: Heikkinen, V., Hiidenmaa, P. & Tiililä, U. Teksti työnä, virka kielenä. Helsinki: Gaudeamus, s. 116-213.
- Heininen, L. 1994. Pohjoinen Suomen politiikassa. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- Hirsiaho, A., Korpela, M. & Rantalaiho, L. 2005. Kohtaamisia rajalla. Tampere: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Huttunen, L. 1994. ”Enää ei käy se mustalaisen vanha elämä”: mustalaisten etnisen identiteetin rakentuminen nyky-Suomessa. Teoksessa: Kylmänen, M. (toim.) Me ja muut. Kulttuuri, identiteetti, toiseus. Tampere: Vastapaino, s. 35-53.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. 1999. Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. 2004. Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino.
- Kenttä, M. & Pohjanen, B. 1996. Meänkielen krammatiikki. Luleå: Kaamos.
- Keränen, M. (toim.) 1998. Kansallisvaltioiden kielioppi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Kylmänen, M. 1994. Me ja muut. Kulttuuri, identiteetti, toiseus. Tampere: Vastapaino.
- Käkönen, J. 1998. Valtion mahdista alueiden valtaan. Teoksessa: Hänninen, S. (toim.) Missä on tässä? Saarijärvi: SoPhi, Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 18, s. 131-147.

- Lehtonen, M. 1996. Merkitysten maailma. Tampere: Vastapaino.
- Liebkind, K. 1988. Me ja muukalaiset. Ryhmäraajat ihmisten suhteissa. Helsinki:Gaudeamus.
- Moisio, S. 2002. Rajat, identiteetti ja valta: Laajentumisen poliittinen maantiede. Teoksessa: Raunio, T. & Tiilikainen, T. (toim.). Euroopan rajat. Laajentuva Euroopan unioni. Helsinki: Gaudeamus.
- Nordberg, H. 1993. Torniolaakson vuosikirja 1993. Tornio: Tornionlaakson neuvosto.
- Paasi, A. 1998. Alueiden renessanssi ja identiteettipuhe. Teoksessa: Hänninen, S. (toim.) Missä on tässä? Saarijärvi: SoPhi, Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 18, s. 170-190.
- Paasi, A. 1996. Territories, Boundaries and Consciousness: The Changing Geographies of the Finnish Russian Border. Chichester: Wiley.
- Paasi, A. 1986. Neljä maakuntaa. Maantieteellinen tutkimus aluetietoisuuden kehittymisestä. Joensuun yliopisto yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 8. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Paloheimo, H. & Wiberg, M. 1997. Poliitiikan perusteet. Porvoo: WSOY:n graafiset laitokset.
- Pohjoismaiden oikeuden instituutti 1986. Pohjoinen raja – Avoin raja. HKI Rovaniemi: Lakimiesliiton kustannus.
- Pokka, H. 1997. Tornionlaakso osana Lappia. Teoksessa: Tornionlaakson vuosikirja 1997. Tornio: Tornionlaakson neuvosto.
- Prokkola, E-K. 2004. Suomen ja Ruotsin raja osana kansallista kertomusta ja ”alueiden Eurooppaa”. Teoksessa: Tornionlaakson vuosikirja 2004. Tornio: Tornionlaakson neuvosto, s. 178-183.
- Pudas, P. 2005. Veteen piirretty viiva – Kansallinen identiteetti Tornionlaaksossa. Teoksessa: Nordberg, H. (toim.) Tornionlaakson vuosikirja 2005. Tornio: Tornionlaakson neuvosto. s. 111-120.
- Rantanen, P. 1994. Hevosenkaltainen kansa – suomalaisuus topeliaanisessa diskurssissa. Teoksessa: Kylmänen, M. (toim.) Me ja muut. Kulttuuri, identiteetti, toiseus. Tampere: Vastapaino, s. 17-24.
- Riikonen, H. 1997. Aluetietoisuuden sisältö paikallisyhteisöissä – Sukupolvet ja muistinvaraiset alueet. Teoksessa: Karvinen, M., Koskela, H. & Tani, S. (toim.) Tila, paikka ja maisema – Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Tampere: Vastapaino. s. 178-198.
- Roos, J.P. 1987. Suomalainen elämä. Tutkimus tavallisten suomalaisten elämänkerroista. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Rutheford, J. 1990. A Place Called Home: Identity and the Cultural Politics of Difference. Teoksessa: Rutheford, J. (toim.) Identity, Community, Culture, Difference. London: Lawrence & Wishart, s. 9-27.
- Santala, R. 1994. Me muut – suomalaiset englanninkielisessä fiktiossa. Teoksessa: Kylmänen, M. (toim.) Me ja muut. Kulttuuri, identiteetti, toiseus. Tampere: Vastapaino, s. 69-80.

Vartiainen, P. 1998. Paikallisen ja globaalin välitön uusi yhteys vai epäjärjestys? Teoksessa: Hänninen, S. (toim.) Missä on tässä? Saarijärvi: SoPhi, Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 18, s. 148-169.

Vähä, E. 1993. Katsaus tulevaisuuteen. Teoksessa: Hederyd, O. & Alamäki, Y. (toim). Tornionlaakson historia, vol. II. Jyväskylä: Gummerus, s. 389-405.

Väylän väreitä, tekstejä Tornionjokilaaksosta. Kolarin, Pellon ja Ylitornion lukioiden ja kirjastojen yhteistyöprojekti. 1999. Jyväskylä: Gummerus.

Woodward, K. (toim.) 1997. Identity and difference. Lontoo: Open university and Sage.

Kaunokirjallisuusteokset:

Niemi, M. 2006. Mies joka kuoli kuin lohi. Keuruu: LIKE.

Niemi, M. 2004. Populäärimusiikkia vittulanjänkältä. Keuruu: LIKE.

AINEISTO

Lehdet:

Helsingin sanomat 03.11. 2007, Kotimaa A15. Irina Vähäsarja: ´Suomalaiset tietävät ruotsalaisista, ruotsalaiset pitävät suomalaisista´

Internet:

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.kotus.fi/index.phtml?s=1171>>

Luettu: 20.09.2007

Pajala.se. Kulturkommunen mitt på Nordkalotten. EU-rahoitteisen Interreg III A-yhteistyöprojekti Meän väylä - Älvslandet:n Meän visio-loppuraportti

Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.pajala.se/mun/pajala/www.nsf/Projekt/Meän+väylä+-+Älvslandet/Suomi/55640B556D33BAD5C1257148001D7318?open&+menuID>>

Luettu: 01.11.2007

Tiilikainen, T. Eurooppa etsii identiteettiään. Julkaisussa: Suomen kuvalehti 37/2001.

Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.saunalahti.fi/suomenkuvalehti/?alue=1_2001_j-1>

Luettu: 04.10.2006

Palmén, J. Meänkieli, heän kieli. Julkaisussa: Ylioppilaslehti 14/2006.

Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.ylioppilaslehti.fi/2006/10/20/meankieli-hean-kieli/>>

Luettu: 15.7.2007

LIITE 1

Kolarin lukion ensimmäisen vuoden opiskelijoiden kevään 2007 ainekirjoitukseen annettu alustus:

Mitä tunteita raja Tornionjokilaaksossa Ruotsin ja Suomen välillä sinussa herättää?

Miten raja tulee esille arjen keskellä?

Millaisena itse näet tai ajattelet nuorten näkevän elämän Tornionjokilaaksossa?

Tunnetko yhteenkuuluvuutta / eroavaisuutta Ruotsin puolella asustaviin tornionjokilaaksolaisiin?

Miten samanlaisuus / erilaisuus näyttäytyy jokapäiväisessä elämässä alueella?

Edellä olevat kysymykset ovat alustus itse aiheeseen, mutta voit ottaa esille muitakin asioita, joita elämä Tornionjokilaaksossa sinussa herättää. Laadi noin yhden konseptin pituinen ainekirjoitus aiheesta. Voit otsikoida aineesi vapaasti.

MEÄN VÄYLÄ - ÄLVLANDET MEÄN VISIO VÅR VISION

6/2 2006

PAJALA KOLARI MUONIO

Titel/Raportin nimi: Meän Väylä-Älvlandet, Meän Visio

Författare/Tekijät: Peter Jönsson, ark. SAR/MSA Arkinova Arkitekter, Umeå

Elina Söderström, ark LAR/MSA, **Ramböll Sverige AB**, Umeå

Riitta Yrjänheikki, ark. **Ympäristötaito Oy**, Oulu

Sammanställning och lay-out/Yhdistäminen ja taitto: Elina Söderström, Ramböll Sverige AB

Översättning/käännös:Elina Söderström, Ramböll Sverige AB

Bilder/Kuvat:

Överst t.v./ylinnä vas. - Kolari järnvägsstation/rautatieasema, foto/kuva:Eva Persson Puurula

Överst i mitten/ylinnä keskellä -Bron vid Muonio/Muonion silta, foto/kuva:Katriina Nyman.

Överst t.h./ylinnä oik. - Pajala flygplats/lentokenttä, källa/lähde:www.airport.pajala.se

Flygfotot i mitten - Vy söderut över Muonio kyrkby, Muonioälven och Muoniovaara på den svenska sidan.

Viistokuva keskellä: Näkymä etelään kohti Muonion kirkonkylää, Muonionjokea ja Muonionvaaraa, foto/kuva:Lentokuva Vallas Oy, Tampere (MVÄ flygbild/lentokuva nro 25)

Nedan från vänster - Ylläs Jazz&Blues, källa/lähde:www.ylläs.fi

Rimpparemmi folkdansgrupp/kansantanssiryhmä, källa/lähde:www.rimpparemmi.com

Ylläs slalom/laskettelu Ylläksellä, källa/lähde: www.kolari.fi/www.ylläs.fi

Heiskarin nappet - Heiskarin pilkkikilpailu, källa/lähde:www.pajala.se

Pajala marknad/Pajalan markkinat, källa/lähde:Pajala Turism & Evenemang

Laxfiske i Muonioälven / Lohenkalastusta Muonionjoessa, foto/kuva: Pasi Mikkola, www.muonio.fi

MEÄN VISIO-VÅR VISION

INNEHÅLL - SISÄLLYS

INTRODUKTION/JOHDANTO	2
PORTALVISION/PÄÄVISIO	4
DELVISIONER - OSAVISIOT	
Kultur - Mental infrastruktur/Kulttuuri - Mielen infrastruktur	6
Befolkning/Väestö	8
Näringsliv - Besöksnäring/Elinkeinoelämä - Matkailu	10
Miljö - Kulturmiljö/Ympäristö - Kulttuuriympäristö	12
Utbildning - Kompetens/Koulutus - Osaaminen	14
Infrastruktur/Infrastrukturi	16
Kommunsamarbete/Kuntayhteistyö	18
Processen/Prosessi	20
Bildgalleri/Kuvagalleria	21
Kontaktuppgifter/Yhteystiedot	23

MEÄN VISIO-VÅR VISION

INTRODUKTION

Projektet Meän Väylä - Älvlandet innehåller denna visionsdel vilken anger ny utvecklingsriktning för området. Vi kallar den Meän Visio-Vår Vision. Den är en av MeänVäylä - Älvlandet projektets tre deluppgifter vars rapporter bör läsas i följande ordning: 1) Kommunöversikt, 2) Vår Vision, 3) Gränsälvplan.

Visionens viktigaste mål är att starta en process vilken bidrar till en gemensam positiv utveckling för kommunerna. Visionsarbetet är en fortlöpande process utan något slut. På samma sätt som samhället utvecklas måste visionen hållas levande och aktuell.

Visionsförslaget har som delmål att:

- Klarlägga förutsättningar för samarbete och samverkan.
- Framhäva ”mjuka faktorer” som väsentliga för överlevnad.
- Visa på ett helhetsperspektiv, ej sektorstänkande.

Förutsättningar för framgångsrikt samarbete är:

- Gemensam vision
- Engagemang
- Uppriktighet och självkritik
- Kontinuitet
- Händelser

Vi föreslår i detta material en för Meän Väylä - Älvlandet gemensam portalvision, stödjande delvisioner och konkreta åtgärder för att närma sig visionen. Målet är att Pajala, Kolari och Muonio kommun antar dem som grund för en gemensam utveckling.

PORTALVISIONEN är överordnad delvisionerna. Portalvisionen sammanfattar och anger vilken typ av framtid man eftersträvar. Portalvisionen är det långsiktiga översiktliga målet som uppnås via olika delmål.

DELVISIONERNA omfattar ämnesvisa områden med gemensamma prioriterade frågor. Delvisionerna griper delvis in i varandra. Delvisionerna kompletterar och detaljerar portalvisionen.

JOHDANTO

Meän Väylä - Älvlandet projektet sisältää visio-osan, joka osoittaa uuden kehityssuunnan alueelle. Olemme nimenneet sen Meän Visioksi. Meän Visio on yksi MeänVäylä - Älvlandet projektin kolmesta osatehtävästä, seuraavassa järjestyksessä: 1) Kuntakatsaus, 2) Meän Visio, 3) Rajajokisuunnitelma.

Vision tärkein tavoite on aloittaa prosessi, joka tukee kuntien yhteistä myönteistä kehitystä. Visiotyö on jatkuva prosessi ilman loppua. Samalla tavoin kuin yhteiskuntakin kehittyä, on myös visio pidettävä elävänä ja ajankohtaisena.

Visioehdotuksen osatavoitteet ovat:

- Selvittää yhteistyön edellytykset.
- Korostaa pehmeitä arvoja merkityksellisinä selviytymisen perusedellytyksinä.
- Osoittaa kokonaisnäkemyksiä, ei sektoriajattelua.

Menestyvän yhteistyön edellytykset ovat:

- Yhteinen visio
- Osallistuminen
- Rehellisyys ja itsekritiikki
- Jatkuvuus
- Tapahtumia

Ehdotamme tässä aineistossa Meän Väylä – Älvlandet alueelle yhteistä päävisiota, sitä tukevat osa-aluevisiot ja konkreettisia toimenpiteitä joiden avulla vision tavoitteet saavutetaan. Tavoite on, että Pajalan, Kolarin ja Muonion kunnat hyväksyvät ne yhteisen kehityksen perustaksi.

PÄÄVISIO on järjestykseltään osavisiota ylempi. Päävisio tiivistää ja näyttää suunnan yhteiskunnan kehitykselle. Päävisio on pitkän tähtäimen tavoite joka saavutetaan eri osatavoitteiden kautta.

OSAVISIOT Osa-alueiden valinnassa ovat vaikuttavana tekijänä olleet aiheet jotka koetaan koko alueelle yhteisiksi ja tärkeiksi. Osavisiot liittyvät osittain toisiinsa. Osavisiot täydentävät ja tarkentavat päävisiota.

MEÄN VISIO-VÅR VISION

KONKRETA ÅTGÄRDER är förslag till åtgärder som kan startas redan i dag i syfte att förverkliga visionens mål.

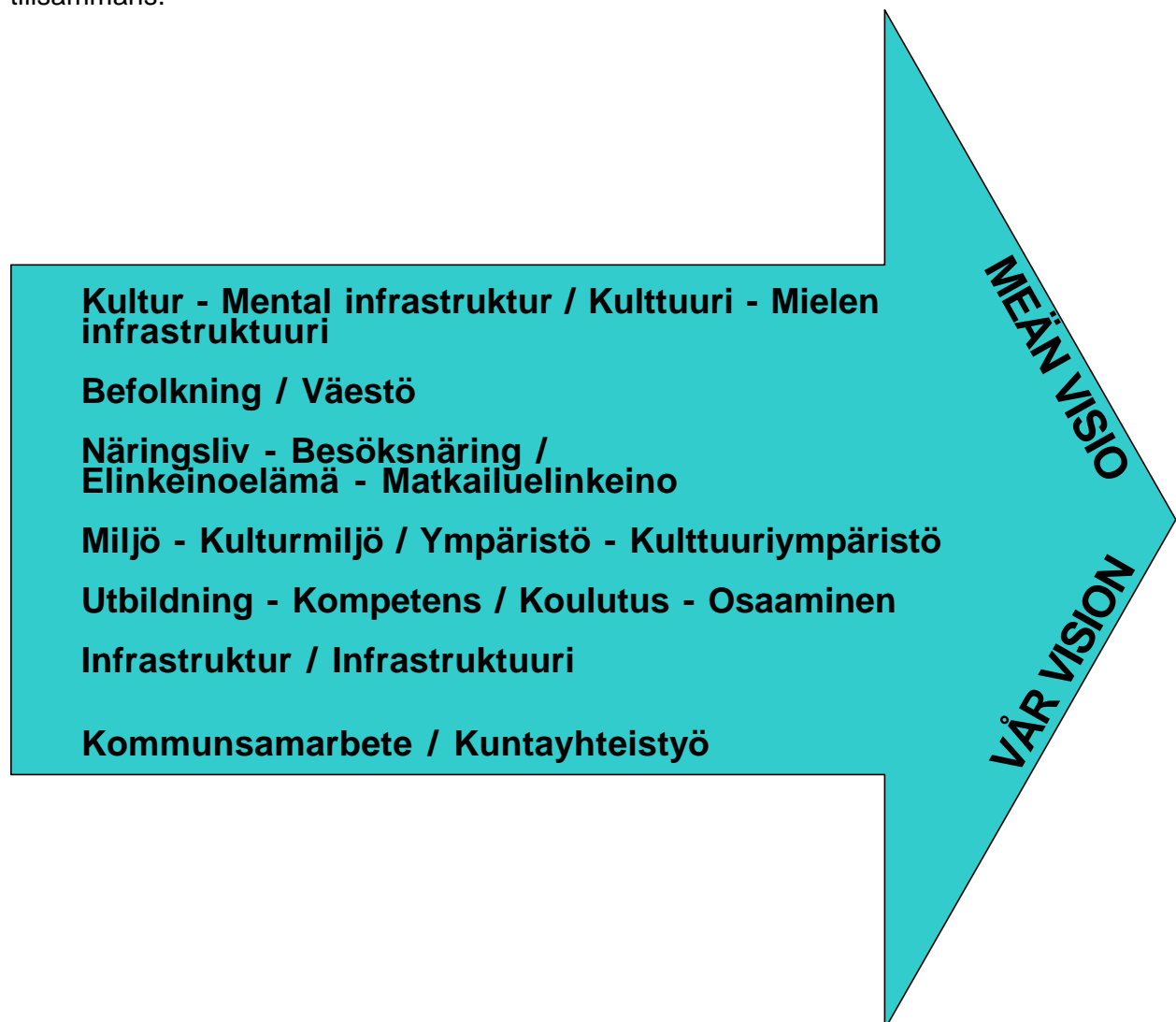
En vision är ett långsiktigt mål som bygger på nya kreativa idéer. Processen bygger på lateralt tänkande, tänkande i sidoriikningar, ett annat ord för brainstorm. Nya idéer förkastas inte. I traditionell planering och kommunala beslut bygger processen på linjärt logiskt tänkande, kortsiktiga mål och problemlösning baserat på fakta.

Pilen illustrerar hur portalvisionen uppnås genom delvisioner. I det fortsatta arbetet med Meän Visio – Vår Vision torde åtgärdsförslagen genomföras genom en rad delbeslut som hela tiden stäms av mot huvudmålet, portalvisionen. Ansvaret för genomförandet ligger hos kommunerna, näringslivet och föreningar tillsammans.

KÄYTÄNNÖN TOIMENPIDEET ovat ehdotuksia toimenpiteisiin, jotka voidaan käynnistää jo tänään vision tavoitteiden saavuttamiseksi.

Visio on pitkän tähtäimen tavoite, joka pohjautuu luoviin ideoihin. Prosessi rakentuu lateraaliin eli sivusuuntaiseen ajatusmalliin, toisin sanoen aivoriihiin. Uusia ideoita ei hylätä. Perinteisessä suunnittelussa ja kuntien päätösprosessissa vallitsee suoraviivainen looginen ajatusmalli, faktoihin perustuva ongelmaratkaisumalli.

Nuoli kuvaa miten päävisio saavutetaan osavisioiden kautta. Meän Vision jatkotyössä ehdotetut käytännön toimenpiteet tulisi toteuttaa osapäätöksillä päävisio/päätavoite koko ajan tähtäimessä. Vastuu toteuttamisesta on kunnilla, elinkeinoelämällä ja yhdistyksillä yhdessä.

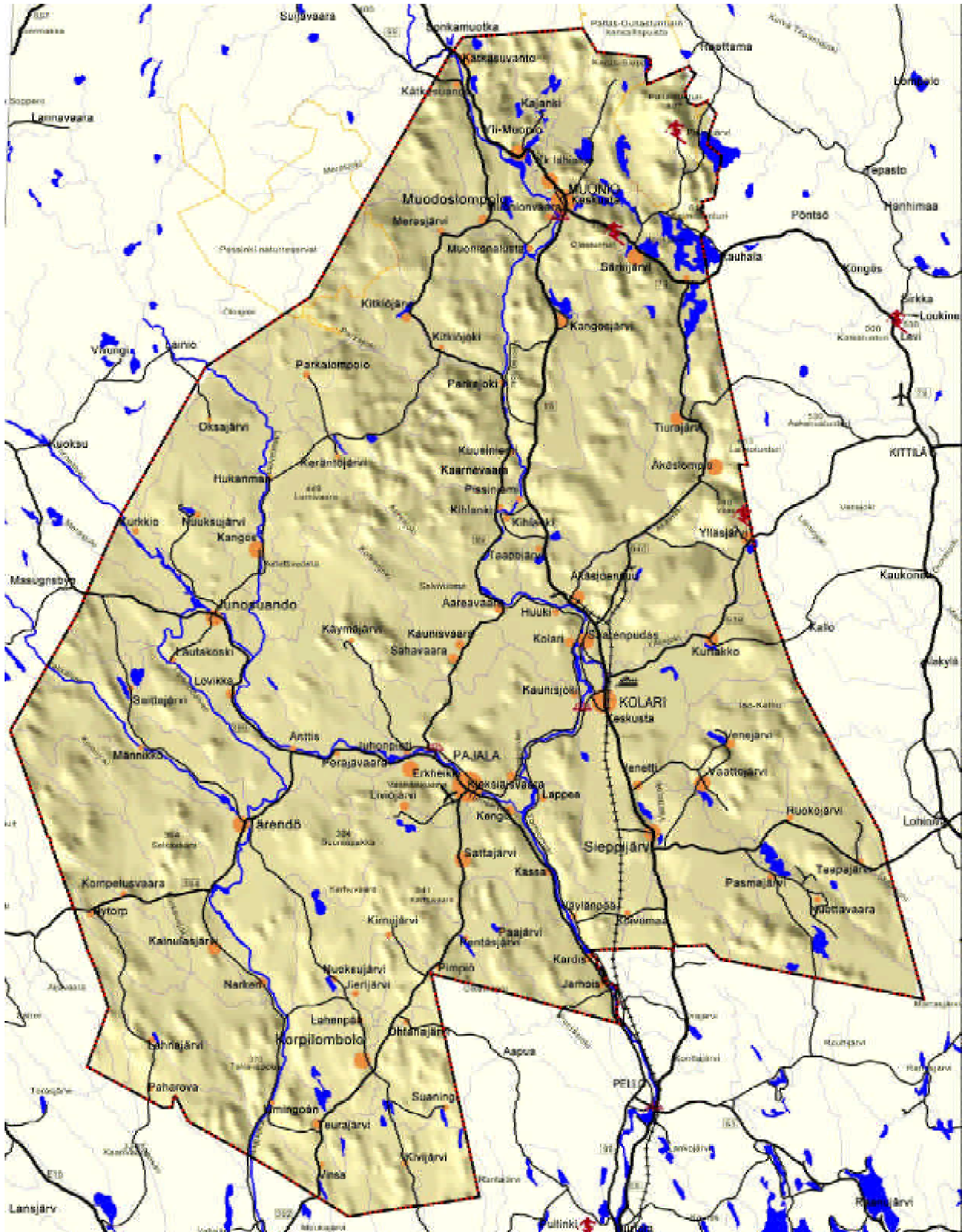

MEÄN VISIO-VÄR VISION

MEÄN VÄYLÄ - ÄLVLANDET

PORTALVISION

PÄÄVISIO

MEÄN VISIO-VÅR VISION

MEÄN VÄYLÄ - ÄLVLANDET

PORTALVISION

Meän Väylä - Älvlandet skall genom ett utvecklat samarbete verka för en långsiktig gemensam positiv utveckling.

Här skall erbjudas hög livskvalitet och ökad attraktionskraft genom att optimera den potential som finns i områdets gemensamma resurser och arbetsmarknad.

Grunden till detta finns i kommuninvånarnas, särskilt ungdomarnas, hjärtan, i upplevelsen av hela Meän Väylä-Älvlandet området som en gemensam hembygd.

Motivering till portalvisionen

Pajala, Kolari och Muonio kommuner har mycket gemensamt, både fysiskt och kulturellt, och bildar en region mitt i Tornedalen som har potential att utvecklas som en attraktiv helhet: etableringsplats för nya företag, arbetsmarknad, bostadsort och destination för besöksnäringen. Detta förutsätter utvecklandet av nya tankesätt, hos invånare, företagare och beslutsfattare, mentala broar, som stegvis leder till en gemensam identitet och image utåt.

När förändringar i samhällsstrukturen drabbar glesbygdskommuner i form av befolkningsminskning och ekonomisk åtstramning, är ökat samarbete med grannkommuner nödvändigt för att komma till rätta med problemen. I gränsregioner är det såväl logiskt som ändamålsenligt att utnyttja de gemensamma resurserna och läget vid gränsen.

PÄÄVISIO

Meän Väylä - Älvlandet alueelle syntyy kehittyneen yhteistyön seurauksena pitkäaikaista, yhteistä, myönteistä kehitystä.

Tämä alue tarjoaa korkean elämänlaadun ja kasvattaa vetovoimaansa hyödyntämällä alueen yhteisten voimavarojen ja työmarkkinoiden tarjoamat mahdollisuudet.

Tämä kehitys perustuu kuntalaisten, erityisesti nuorten tunteeseen ja kokemukseen siitä, että Meän Väylä-Älvlandet on yhteinen kotiseutumme.

Päävision perustelu

Pajalan, Kolarin ja Muonion kunnilla on paljon yhteistä, sekä fyysisesti että kulttuurin alueella, ja muodostavat alueen keskellä Tornionlaaksoa, jolla on hyvät mahdollisuudet kehittyä vetovoimaisena kokonaisuutena; uusien yritysten sijoittamispaikkana, työmarkkinoina, asuinpaikkana ja matkailukohteena. Edellytyksenä on uusien ajattelutapojen kehittäminen asukkailla, yrittäjillä ja päätöksentekijöillä, mielen siltoja, jotka johtavat vähitellen yhteiseen identiteettiin ja imagoon.

Kun yhteiskunnan rakennemuutokset koettelevat haja-asutuskuntia väestökadon ja taloudellisen tiukkenemisen muodossa, on välttämätöntä kasvattaa yhteistyötä naapurikuntien kanssa selvittääkseen vaikeuksista. Rajaseuduilla on sekä loogista että tarkoituksenmukaista käyttää hyväksi yhteisiä resursseja ja sijaintia rajalla.

MEÄN VISIO-VÅR VISION

Kultur- Mental infrastruktur Vision

- **Kulturen, både den utövande konsten och vardagskulturen, är en av grunderna för samhällsutvecklingen.**
- **Den gemensamma kulturen är basen för uppfattningen av Meän Väylä - Älvlandet som en gemensam hembygd.**
- **Inom området arbetas kontinuerligt med att säkra alla människors rätt till ett gott liv.**

Konkreta åtgärder

- **Uppgradering av kulturen.** Kulturen uppgraderas till en betydelsefull parameter i utvecklingssammanhang.
- **Samordning av kulturprojekt.** Genom korsvisa länkar mellan hemsidor eller till gemensam Internet-portal samt genom projektledarträffar.
- **Gemensam Internet-portal med bl.a. evenemangskalender -** Kommunerna ansluter till en gemensam internet baserad hemsida, förslag till namn: Rajaton - Gränslös - Borderless, där information och länkar samlas, till en början evenemangskalender, sedan turistinformation, karta, företag, skolor, byaföreningar, projekt mm på svenska, finska och engelska. Webbplatsen utformas grafiskt och funktionellt av professionella och underhålls sedan decentraliserat. Gemensam Internetportal är en stark samarbets-symbol.
- **Gemensamt ungdomsparlament** med rätt att tala i respektive kommunfullmäktige inrättas.
- **Socialt nätverk.** Kommunerna tillsammans initierar arbete för att säkra allas möjlighet till sociala nätverk.
- **Fortsatt kultur - och sportutbyte inom området.** Kommunerna och föreningar samarbetar för att säkra och utöka kultur- och sportutbyte över gränsen.

Kulttuuri- Mielen infrastrukturi Visio

- **Kulttuuri, sekä taiteen harjoittaminen että arkikulttuuri, on yksi yhteiskunta-kehityksen perustekijöistä.**
- **Yhteinen kulttuuri luo pohjan käsitykselle Meän Väylä-Älvlandet alueesta yhteisenä kotiseutuna.**
- **Alueella työskennellään taukoamatta jotta kaikille voitaisiin turvata oikeus hyvään elämään.**

Käytännön toimenpiteitä

- **Kulttuurin arvonnostaminen.** Kulttuurin painoarvo nostetaan tärkeäksi kehitystekijäksi.
- **Kulttuurihankkeiden yhteensovittaminen.** Asettamalla linkit toisten hankkeiden kotisivuille tai yhteiselle Internet-portaalille sekä järjestämällä projektinvetäjätapaamiset.
- **Yhteinen Internet-portaali, jossa mm tapahtumakalenteri.** Kunnat liittyvät yhteiseen tapahtumakalenteriin internetillä, nimiehdotus: Rajaton - Gränslös - Borderless, jossa kootaan tietoja ja linkkejä, aluksi tapahtumakalenteri, sitten matkailuinformaatio, kartta, yritykset, koulut, kyläyhdistykset, hankkeet jne. suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Ammatillaiset suunnittelevat nettipaikan jota ylläpidetään sen jälkeen hajautetusti. Yhteinen Internet-portaali on vahva yhteistyösymboli.
- **Yhteinen nuorisoparlamentti.** Perustetaan nuorisoparlamentti, jolla on puheoikeus kussakin kunnanvaltuustossa.
- **Sosiaalinen yhteysverkosto.** Kunnat käynnistävät yhdessä työn, jolla varmistetaan kaikille mahdollisuus sosiaaliseen yhteysverkostoon.
- **Jatkuva alueen sisäinen kulttuuri- ja urheiluvaihto/yhteistyö.** Kunnat ja yhdistykset tekevät yhteistyötä varmistukseen ja laajentaakseen kulttuuri- ja urheiluvaihtoa yli rajan.

MEÄN VISIO-VÅR VISION

Motivering till delvisionen

Delvisionen grundar sig på uppfattningen att mångfaldssamhället bär förutsättningar till en positiv utveckling. Då förutsätts att samhället är tolerant, ålders-, och härkomstblandat och har ett levande kulturliv. Detta är nödvändiga faktorer för att skapa ett samhälle som attraherar kapital, lockar till kvarboende/inflyttning och på sätt vänder en negativ trend. Dagens språkliga mångfald och det attraktiva läget på gränsen har redan lett till verksamhets-etableringar där tvåspråkigheten och läget har varit avgörande konkurrensfaktorer, bl.a. IKEA:s etablering vid Haparanda/Torneå och dataetableringar i Pajala.

Med mental infrastruktur menas attityder, föreställningar och tankesätt. En strävan efter att medvetet styra utvecklingen kan inte blunda för den mentala infrastrukturen eftersom kontakterna och formerna för dessa i hög grad styr samtalet. Därför måste strävan vara att säkra alla människors möjlighet att komma till tals och bemötas med respekt, inte minst ungdomar. En ständig strävan i ett utvecklingsarbete som bl.a. syftar till fördjupade kontakter över gränsen måste vara att sprida kunskap och information över densamma.

Det trygga naturnära livet på landsbygden och i byarna är kanske inte alltid så gott. Samordning av sociala verksamheter i respektive kommun och gemensamma initiativ till nya insatser leder till ett både bättre och billigare socialt nätverk

Vittula i Tornedalen -projektet har uppmärksammat den positiva kopplingen mellan kulturutövande och ett välmående näringsliv. En gemensam resurs för kulturturism är bl a det historiska arvet från Laestadius, tjärbränning samt järnproduktion och dess transportvägar. Kengis järnbruk, anlagt år 1646 i Pajala, var en gång centrum för järnhanteringen i hela Norrbotten. Det finns också ett rikt utbud av evenemang på bägge sidor av gränsen, marknader, fisketävlingar, teater, och turistfjällens utbud av dans och musik.

Osavision perustelu

Osavision perustuu käsitykseen että moninaisella yhteiskunnalla on edellytykset myönteiseen kehitykseen. Tämä edellyttää, että yhteiskunta on suvaitseva, ikä- ja väestörakenteeltaan vaihteleva ja omaa elävän kulttuurielämän. Nämä ovat tärkeitä tekijöitä luotaessa yhteiskuntaa, joka houkuttelee pääomaa ja asukkaita ja siten kääntää kielteisen kehityssuunnan. Nykyinen kielten moninaisuus ja houkutteleva sijainti rajalla on jo johtanut eri toimintojen perustamiseen missä kaksikielisyys sekä sijainti ovat olleet ratkaisevia kilpailutekijöitä esim. IKEA:n tapauksessa asettua Haaparanta/Tornio-alueelle ja tietotekniikkayritysten asettuminen Pajalaan.

Mielen infrastruktuurilla tarkoitetaan asenteita, mielikuvia ja ajatustapoja. Pyrkinessämme ohjaamaan kehitystä emme voi sulkea silmiämme mielen infrastruktuurilta, koska sen luomat yhteydet ja yhteysmuodot suurelta osin ohjaavat yhteiskuntaa. Tämän vuoksi meidän täytyy varmistaa, että kaikille ihmisille suodaan mahdollisuus tuoda julki oma mielipiteensä ja että heidän mielipiteitään myös kunnioitetaan, varsinkin nuoria. Kehitystyössä, jossa tähdätään syvempien yhteyksien luomiseen yli rajan, tulee jatkuvasti levittää tietoa ja informaatiota rajan yli.

Turvallinen luonnonläheinen elämä maaseudulla ja kylissä ei ehkä aina ole niin hyvää. Kuntien sosiaalitoimien yhteen sovittaminen ja yhteiset aloitteet uusiin panostuksiin johtaa sekä parempaan että edullisempaan sosiaaliseen turvaverkoston.

Tornionlaakson Vittula-projektissa on huomioitu positiivinen kytkentä kulttuurin harrastamisen ja hyvinvoivan elinkeinoelämän välillä. Laestadiusen historiallinen perintö, tervan poltto ja raudan tuotanto sekä niiden kuljetusreitit ovat yhteisiä resursseja kulttuurimatkailulle. Könkään rautaruukki, perustettu 1646 Pajalassa, oli aikoinaan koko Norrbottenin raudantuotannon keskus. Rajan molemmin puolin on myös tarjolla runsaasti tapahtumia; markkinoita, kalastuskilpailuja, teatteria, ja tunturien tanssi- ja musiikkitarjontaa.

MEÄN VISIO-VÅR VISION

Befolkning Vision

- **Meän Väyla-Älvlandet hävdar befolkningens rätt att leva ett gott liv i sin hembygd.**
- **Samhället präglas av mångfald, jämställdhet och tolerans.**
- **Befolkningsstrukturen är positiv och ålders- och könsfördelningen är i balans.**
- **Byarna är aktiva och samarbetar med andra byar.**
- **Byautveckling behandlas i ett helhetsperspektiv för området.**

Konkreta åtgärder

- **Vänorter.** Byarna utvecklar sina relationer med andra byar och bildar vänortsrelationer med byar på andra sidan riksgården. Kontakter skapar relationer, kunskap sprids och förutsättning för fruktbart samarbete uppstår.
- **Byarna samarbetar** sinsemellan när det gäller att ordna service och fritidsverksamheter.
- **Gemensam informatör.** Att synas är att finnas. Inrätta för kommunerna gemensam informatörstjänst/funktion med uppgift att såväl inåt som utåt marknadsföra området, att framförallt sprida en sann och positiv bild som motvikt till den schablonartade som sprids i media.

Motivering till delvisionen

Livet på landsbygden och i byarna ska vara ett jämbördigt alternativ. Invånarna ska inte behöva tvingas bort från sin hembygd mot sin vilja av arbetslöshet och bristande studiemöjligheter. Inte heller ska brist på service tvinga pensionärer och yngre barnfamiljer från hembyn till centralorterna, regioncentra eller ännu längre bort.

Befolkningsminskning och därav följande problem är en realitet som man försöker motverka på alla sätt.

Väestö Visio

- **Meän Väyla-Älvlandet alueella painotetaan alueen väestön oikeutta elää hyvää elämää kotiseudulla.**
- **Yhteiskuntaa leimaavat moninaisuus, tasa-arvoisuus ja suvaitsevaisuus.**
- **Väestörakenne on myönteinen ja ikä- ja sukupuolijakauma tasapainossa.**
- **Kyläyhteisöt ovat aktiivisia ja tekevät yhteistyötä muiden kylien kanssa.**
- **Alueen kyläkehitystä tarkastellaan alueen kokonaisnäkökulmasta.**

Käytännön toimenpiteitä

- **Ystävyyspaikkakunnat.** Kylät kehittävät yhteyksiään muihin kyliin ja luovat ystävyyspaikkakuntasuhteita yli valtakunnan rajan. Yhteydet luovat suhteita, osaaminen leviää, mikä johtaa hedelmälliseen yhteistyöhön.
- **Kylien välinen yhteistyö** palvelujen ja vapaa-ajan harrastusten järjestämisessä.
- **Yhteinen tiedottaja.** Se joka näkyy julkisuudessa, huomataan. Perustetaan kuntien yhteinen tiedottajan virka, jonka tehtävänä on sekä alueen sisäinen että ulospäin suuntautuva markkinointi, ja varsinkin todenmukaisen ja myönteisen mielikuvan levittäminen vastapainoksi niille kangistuneille näkemyksille, joita tiedotusvälineet levittävät.

Osavision perustelu

Elämä maaseudulla on oltava tasavertainen vaihtoehto. Asukkaiden ei tarvitse vasten tahtoaan muuttaa kotiseudultaan työttömyyden ja puutteellisten opiskelumahdollisuuksien vuoksi. Ei myöskään palvelujen puute saa pakottaa eläkeläisiä ja nuoria lapsiperheitä muuttamaan kotikylältään kunta- ja aluekeskuksiin tai vielä kauemmaksi.

Väestökato ja siitä johtuvat ongelmat ovat todellisuutta jota pyritään vastustamaan kaikin keinoin.

MEÄN VISIO-VÅR VISION

Ett realistiskt mål för befolkningsstrukturen är en ålders - och könsmässigt bärkraftig befolkning på ungefär nuvarande nivå. Detta är i linje med bl.a. Lapplandsförbundets befolkningsmål för Lappland landskapsplanen.

Byasamarbete stärks genom etablering av vänortsbyar. Genom att stärka de band som redan finns och skapa nya band mellan byaföreningar över gränsen så kan t.ex. fritidsaktiviteter och service ordnas gemensamt och nyttiga kontakter knyts mellan t.ex. småföretagare.

Lapplandsförbundets utvecklingstanke är att områdets turistcentrum främst Ylläs, Olos och Levi är viktiga motorer för utvecklingen och drar med sig byarna i sin omgivning. Inflytandeområdet kan mycket väl sträcka sig till Pajala kommuns byar och har i några fall redan gjort det.

Byar och landsbygden är föremål för många utredningar, projekt och utvecklingsstöd, både på svensk och finsk sida. Utbyte av erfarenheter och samordning av landsbygds- och byautvecklingsåtgärder bäddar för mer effektivt utnyttjande av de resurser som båda länder satsar. Ett första steg kan vara regelbundna informationsmöten mellan kommunernas näringslivs- och utvecklingsansvariga tjänstemän och företag.

En gemensam informatör (ambassadör/samarbetssekreterare) kan ha flera funktioner, både förmedlare av information (bl a i skolor och föreningar), samordnare internt mellan kommunerna och gemensamt ansikte för de tre kommunerna utåt. Kommunerna har i dagsläget dåligt med resurser för att anställa ny personal. Man kan dock till en början söka alternativa vägar att finansiera en sådan här tjänst. EU-stöd och en kombination av svenska och finska regionala utvecklingsåtgärder är möjliga.

Realistinen väestönkehitys-tavoite on väestö, joka ikä- ja sukupuolirakenteensa puolesta on kestävä ja määrällisesti suunnilleen nykyisen tasoinen. Tällainen tavoite seuraa mm. Lapin Liiton maakuntasuunnitelman väestö-tavoitteita.

Yhteistyö kylien välillä vahvistuu perustamalla ystävyyspaikkakuntia. Vahvistamalla jo olemassa olevia siteitä kyläyhdistysten välillä yli rajan voidaan esim. vapaa-ajanviettomahdollisuuksia ja palveluja järjestää yhteisesti ja solmia hyödyllisiä kontakteja esim. pienyrittäjien kesken.

Lapin Liiton kehitysajatus on, että matkailukeskukset, Ylläs, Olos ja Levi, ovat tärkeitä kehityksen moottoreita ja vetävät ympärillä olevat kylät mukaan myönteiseen kehitykseen. Vaikutusalue voi hyvinkin ylettyä Pajalan kunnan kyliin asti, mitä se jossain määrin jo on tehnyt.

Kylät ja maaseutu ovat monen selvityksen, hankkeen ja kehitystuen kohteena sekä Ruotsin, että Suomen puolella. Kokemusten vaihto ja hankkeiden yhteensovittaminen luovat pohjaa tehokkaammalle sellaisten voimavarojen käytölle, joihin molemmat maat satsaavat. Ensi askel voisi olla säännöllisesti toistuvat tiedotuskokoukset kuntien elinkeino-elämän- ja kehitysvstuullisten virkamiesten sekä yritysten kesken.

Yhteisellä tiedottajalla (suurlähettiläs/yhteistyösihteerillä) voi olla monia eri toimintoja, sekä tiedon välittäjänä (mm kouluissa ja yhdistyksissä), että kuntien sisäisenä koordinaattorina ja kuntien yhteisenä kasvona ulospäin. Kunnilla on tällä hetkellä heikosti varoja palkata uutta henkilökuntaa. Aluksi voitaisiin etsiä vaihtoehtoisia keinoja viran rahoittamiseksi. EU:n tuki sekä yhdistetty Suomen ja Ruotsin alueellinen kehitysrahoitus ovat mahdollisia.

MEÄN VISIO-VÅR VISION

Näringsliv - Besöksnäring Vision

- **De tre kommunerna tillsammans är basen för näringslivet. Näringslivet var det än är lokaliserat är en angelägenhet för hela området.**
- **Internationell turismdestination. Meän Väylä-Älvlandet erbjuder rekreation och upplevelser, under alla årstider och är en destination med unik profil på den internationella arenan.**
- **Gemensam närmarknad för produktion av service, livsmedelsförsörjning, underleverantörer osv.**
- **Gemensam arbetsmarknad.**

Konkreta åtgärder

- **Respektive kommuns näringslivsutvecklare arbetar med hela området som en helhet** och med fokus på de fördelar traktens samlade resurser innebär.
- **På två språk.** Kommuner och näringsliv har såväl finska som svenska på sina hemsidor (gemensam Internet-portal).
- **Gemensam Internet baserad företagsportal.** Samordning av kommunernas och näringslivets marknadsföringsinsatser där hela områdets samlade resurser betraktas som gemensam tillgång (gemensam Internet-portal)
- **Turistkarta** på gemensamt kartunderlag utvisande hela områdets utbud för turismen utarbetas och görs tillgänglig på Internet, samtliga turistanläggningar och andra strategiska platser (gemensam Internet-portal).
- **Kommunerna samarbetar** med andra kommuner och i andra samarbetsforum bl.a Tornedalsrådet, för att tillsammans starkare verka för underlättande förändringar och borttagande av hinder i gränstrakter bl.a. skatteregler.
- **Utvecklad råvaruförädling**, t.ex. genom träförädlingscentral för gallrings- och samlingsvirke.

Elinkeinoelämä - Matkailu Visio

- **Kolme kuntaa yhdessä luovat pohjan elinkeinoelämälle, joka on koko alueen yhteinen asia toiminnan sijainnista riippumatta.**
- **Meän Väylä-Älvlandet on kansainvälinen matkailukohde, jolla on ainutlaatuinen profiili ja joka tarjoaa virkistätymismahdollisuuksia ja elämyksiä ympäri vuoden.**
- **Yhteiset lähimarkkinat palvelujen tuottamisessa, elintarvikehuollossa, tuotannossa, alihankinnoissa jne.**
- **Yhteiset työmarkkinat.**

Käytännön toimenpiteitä

- **Kuntien elinkeinojen kehittäjät tekevät työtä huomioiden koko alueen** keskittyen etuihin joita koko alueen voimavarojen yhdistäminen tuo mukanaan.
- **Kahdella kielellä.** Kuntien ja elinkeinoelämän kotisivut ovat sekä ruotsiksi että suomeksi (yhteinen Internet-portaali).
- **Yhteinen yritysportaali Internetillä.** Kuntien ja elinkeinoelämän markkinointipanostuksen yhdistäminen, jossa koko alueen kootut voimavarat nähdään yhteisenä resurssina (yhteinen Internet-portaali).
- **Laaditaan matkailukartta** yhteiselle karttapohjalle, jossa näkyy koko alueen matkailutarjonta. Kartta olisi haettavissa Internetistä, matkailunpalvelupisteistä ja muista strategisista paikoista (yhteinen Internet-portaali).
- **Kunnat tekevät yhteistyötä** muiden kuntien kanssa ja muissa yhteistyöfoorumeissa mm Tornionlaakson-neuvostossa, pyrkiäkseen yhdessä vaikuttamaan ja aikaansaamaan muutoksia mm. verotuskäytäntöihin raja-alueilla ja poistamaan muita esteitä.
- **Raaka-aineidenjalostus**, esim. perustamalla yhteinen harvennuspuun keräily- ja jalostuskeskus.

MEÄN VISIO-VÅR VISION

Motivering till delvisionen

Vision är formulerad i ett gränslöst perspektiv. Det är självklart att näringslivet/besöksnäringen får bättre förutsättningar med större resurser, mer samlat stöd och bredare närmarknad. Lagar och stödformer kan försvåra ett gränslöst tänkande men lika begränsande kan den mentala bilden av området vara.

Näringslivet är föremål för många utredningar, projekt och utvecklingsstöd, både på svensk och finsk sida. Utbyte av erfarenheter och samordning av projekt gör att man bättre utnyttjar de resurser som båda länder satsar. Assemblypolis Pajala-Pello samarbetet för elektronik och IT-branschen är ett exempel på gränsöverskridande samarbete som pågår. Det är fullt möjligt för liknande företag att etablera sig även i Kolari och Muonio och ingå i samarbetet.

Samordning av näringslivets utvecklingsåtgärder på regional och kommunal nivå kan påbörjas genom i första hand regelbundna informationsmöten mellan kommunernas näringslivs- och utvecklingsansvariga tjänstemän och företag.

Besöksnäringen är numera mest utvecklad i Kolari och Muonio kommuner. Framförallt fjällen Ylläs, Olos och Pallas samt Levi är allmänt sedda som motorer för utvecklingen av kommunernas näringsliv. De drar med sig omgivande byars små turistföretag i första hand men har även betydelse för andra näringsgrenar. Turistfjällen är var för sig kända internationella turistdestinationer idag. Ännu bättre kan det bli om kommunerna erbjuder sitt turistutbud tillsammans och bygger upp en gemensam identitet och image i ett Meän Väylä – Älvslandet sammanhang som i sin tur är en del av ett större Tornedalssammanhang.

Osavision perustelu

Visio on muotoiltu rajattomassa perspektiivissä. On itsestään selvää, että elinkeinoelämä/matkailuelinkeino saavat paremmat edellytykset suurempien varojen, paremman tuen ja laajempien lähimarkkinoiden avulla. Lait ja tukimuodot voivat hankaloittaa rajatonta ajattelua mutta yhtä rajoittava voi olla myös mielissä oleva kuva alueesta.

Elinkeinoelämä on monien selvitysten, projektien ja kehitystukien kohteena sekä Ruotsin että Suomen puolella. Kokemusten vaihto ja hankkeiden koordinointi johtaa molempien maiden varojen tarkempaan käyttöön. Pajalan - Pellon Assemblypolis yhteistyö elektroniikan ja IT:n alalla on yksi esimerkki käynnissä olevasta rajayhteistyöstä. Vastaavanlaisia yrityksiä on mahdollista perustaa myös Kolariin ja Muonioon ja liittää yhteistyöhön.

Elinkeinoelämän kehitystoimenpiteiden yhteen sovittamista sekä alueellisella, että kunnallisella tasolla voitaisi aloittaa ensi sijassa säännöllisesti toistuvien tiedotuskokousten muodossa kuntien elinkeinoelämän- ja kehitysvastuullisten virkamiesten sekä yritysten kesken.

Matkailuelinkeino on tällä hetkellä kehittynyt parhaiten Kolarissa ja Muoniossa. Varsinkin tunturit Ylläs, Olos, Pallas sekä Levi ovat yleisesti tunnustettuja kuntien elinkeinoelämän moottoreita. Kehityksessä ne vetävät mukaansa pääasiassa lähikylien pienet matkailuyritykset, mutta tuntureilla on merkitystä myös muille elinkeinoelämänhaaroille. Tunturit ovat jo itsessään kukin tunnettuja matkailukohteita. Vielä parempi olisi, jos kunnat tarjoaisivat koko matkailutarjontansa yhdessä ja rakentaisivat yhteisen identiteetin ja imagon osana Meän Väylä – Älvslandet:ia, joka vuorostaan on osa suurempaa kokonaisuutta, Tornionjokilaaksoa.

MEÄN VISIO-VÅR VISION

Miljö - Kulturmiljö Vision

- **Vi lämnar till våra barn i arv Europas renaste och tryggaste miljö, som vi utvecklar med respekt för den gemensamma naturen och kulturen samt genom att samordna markanvändning och infrastruktur.**
- **Meän Väylä - Älvlandet är en attraktiv livsmiljö.**
- **Miljön och kulturmiljön är vår gemensamma angelägenhet och känns inte vid några gränser.**

Konkreta åtgärder

- **Gemensamma miljöstationer för återvinning och bytesmarknader.**
- **De tre kommunernas miljöansvariga träffas** regelbundet och stämmer av kommunernas miljöarbete, deltagande i olika projekt, nationella, regionala och lokala miljömål, byautvecklingsplaner och miljöprogram.
- **De tre kommunerna reglerar och styr** gemensamt markanvändning, placering av verksamheter och nya byggnader och dess utseende samt skydd av värdefulla kulturmiljöer och -byggnader, landskap och naturmiljöer genom gemensam planering.
- **Kunskap om kulturmiljöerna** tas fram och sprids (gemensam Internet-portal).

Ympäristö - Kulttuuriympäristö Visio

- **Jätämme lastemme perinnöksi Euroopan puhtaimman ja turvallisimman ympäristön, jota kehitetään yhteistä luontoa ja kulttuuria kunnioittaen sekä maankäyttö ja infrastruktuuri yhteen sovittaen.**
- **Meän Väylä - Älvlandet on houkutteleva asuinympäristö.**
- **Ympäristömme ja kulttuuriympäristömme ei tunnusta rajoja ja sen vaaliminen on kaikkien yhteinen asia.**

Käytännön toimenpiteitä

- **Yhteiset kierrätyspisteet ja vaihtomarkkinat.**
- **Kolmen kunnan ympäristövastaavat kokoontuvat** säännöllisesti keskustelemaan kuntien ympäristöhuollosta, päättämään osallistumisesta eri hankkeisiin, kansallisista, alueellisista ja paikallisista ympäristötavoitteista sekä kylien kehitys- ja ympäristöohjelmista.
- **Kolme kuntaa ohjaa ja säätelee yhdessä maankäyttöä**, toimintojen ja uusien rakennusten sijoittamista ja rakentamistapaa sekä arvokkaiden kulttuuriympäristöjen- ja rakennusten, maisema - ja luonnonalueiden suojelua yhteisellä suojelulla.
- **Tietoa kulttuuriympäristöistä** saadaan esille ja levitetään (yhteinen Internet-portaali).

MEÄN VISIO-VÅR VISION

Motivering till delvisionen

Områdets styrka ligger i dess gemensamma resurser: den enastående naturen och naturvärdena, den rena miljön, trygghet, tydliga årstider samt vackra landskap och genuina värdefulla kulturmiljöer. De är av stor och växande betydelse för Meän Väylä-Älvlandet området såväl för den egna befolkningen som för utvecklingen av besöksnäringen i området.

Gränsälvens miljö, tillgången på lax, och nya EU-direktiv är alla aktuella gemensamma angelägenheter. Samverkan mellan kommuner och föreningar finns redan i olika former, vilket skapar en bra grund för vidare utveckling av samarbetsformer över kommun- och landsgränser i Meän Väylä - Älvlandet området.

Behovet av samordning av markanvändning och byggsätt är störst längs gränsälvens stränder och där det finns sammanhängande natur- och kulturmiljöområden som sträcker sig över riksgården. I området bör man ta ett gemensamt ansvar för att förvalta dessa värdefulla miljöer. Genom gemensam planering kan man reglera och styra utifrån samma principer.

Strandområden som är attraktiva för det rörliga friluftslivet, forspartier, bra fiskelägen och stränder med speciella natur- och landskapsvärden bör hållas fria från bebyggelse. Större värdefulla natur-, landskaps- och kulturmiljöer bör bevaras som sammanhängande helheter. Ny bebyggelse bör följa lokal byggtradition både vad gäller material, byggsätt och placering av byggnader. Ny bebyggelse bör lokaliseras till befintliga byar eller bilda miljöer med tydlig byakänsla. Detta ger fördelar för service, kommunalteknik och infrastruktur.

Osavision perustelu

Alueen vahvuus piilee sen yhteisissä voimavaroissa: puhdas ympäristö, turvallisuus, selkeät vuodenaajat sekä kauniit maisemat ja aidot arvokkaat kulttuuriympäristöt. Niiden merkitys on suuri ja kasvava sekä Meän Väylä-Älvlandet alueen väestölle että alueen matkailuelinkeinon kehitykselle.

Rajajoen ympäristö, huoli lohen saannista ja uudet EU-direktiivit ovat kaikki yhteisiä asioita. Kuntien ja yhdistysten välillä on jo monenlaista yhteistoimintaa, jonka pohjalta on hyvä jatkaa yhteistyön kehittämistä yli kunnan- ja valtakunnan rajojen Meän Väylä- Älvlandet alueella.

Tarve maankäytön ja rakentamistavan koordinoinnista on suurinta rajajoen rannoilla ja siellä, missä yhtenäiset, yli valtakunnan rajan ulottuvat luonto- ja kulttuuriympäristöalueet sijaitsevat. Alueella tulisi ottaa yhteinen vastuu näiden arvokkaiden ympäristöjen hallinnasta. Yhteisellä suunnittelulla voidaan säädellä samoja periaatteita noudattaen.

Ranta-alueet jotka ovat tärkeitä virkistys- ja ulkoilualueita, koskipaikat, hyvät kalastuspaikat ja rannat, jotka ovat erityisen arvokkaita luonto- ja maisema-alueita tulisi säästää rakentamiselta. Suuria arvokkaita luonto-, maisema ja kulttuuriympäristöjä tulisi säilyttää yhtenäisinä kokonaisuuksina. Uuden rakentamisessa tulisi noudattaa paikallista rakennusperinnettä materiaalivalinnassa, rakentamistavassa ja rakennusten sijoituksessa. Uusi asutus tulisi sovittaa olemassa olevien kylien yhteyteen tai muodostaa kylämäisiä asuinympäristöjä. Tämä tuo mukanaan selvät edut palvelujen, kunnallistekniikan ja infrastruktuurin järjestämisessä.

MEÄN VISIO-VÅR VISION

Utbildning - Kompetens Vision

- **Utbildningsfrågor och dess förvaltning behandlas utifrån ett Meän Väylä-Älvlandet helhetsperspektiv.**
- **Inom området arbetas för att hitta utbildning- och forskningsmöjligheter som kan bidra till områdets utveckling och attraktionskraft.**
- **Kompetenshöjning och -breddning inom besöksnäringens verksamheter vidareutvecklas i samverkan.**
- **Meän kieli betraktas likvärdigt med finska och svenska.**
- **Inläring av världsspråk stimuleras för att tillgodogöra framför allt besöksnäringens behov av språkkunnig personal.**

Konkreta åtgärder

- **Kontakt tas med universitet** i båda länder för att skapa en relation för utveckling av utbildningar och forskning.
- **Ämnet Hembygdkunskap återinförs** i skola och där studeras hela Meän Väylä-Älvlandet. Syftet är att, hos ungdomarna, utveckla kunskap om hela sin hembygd. Egna läromedel skapas av eleverna själva.
- **Näringslivets behov** av kompetensutveckling sammanställs för hela området med sikte på samordnade insatser.
- **Skolor/kommuner anordnar lägerskolor**, språkstudier/sommarpraktik hos varandra.
- **Effektivare utnyttjande av gemensamma utbildningsresurser** genom information om utbildningsmöjligheter över gränsen (gemensam Internet-portal).

Koulutus - Osaaminen Visio

- **Koulutuskysymyksiä, niiden hallintaa tarkastellaan Meän Väylä-Älvlandet kokonaisperspektiivistä.**
- **Alueen sisällä pyritään yhteisesti löytämään koulutus- ja tutkimusmahdollisuuksia, jotka edesauttavat alueen kehitystä ja lisäävät sen vetovoimaa.**
- **Matkailuun liittyvien toimintojen osaamisen tasoa nostetaan kehitetään yhteisesti.**
- **Meän kieli samanarvoiseksi suomen- ja ruotsin kielen rinnalle.**
- **Maailman valtakielten oppimista stimuloidaan jotta varmistetaan kielitaitoisen henkilökunnan saatavuus erityisesti matkailuelinkeinoa ajatellen.**

Käytännön toimenpiteitä

- **Luodaan yhteyksiä** yliopistoihin molemmissa maissa koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistä varten.
- **Yhteistä kotiseututietoa** aletaan jälleen opettaa kouluissa. Opetus kattaa koko Meän Väylä-Älvlandet alueen. Tavoitteena on antaa nuorille syvempää tietoa yhteisestä kotiseudusta. Oppilaat luovat itse oman oppimismateriaalinsa.
- **Elinkeinoelämän tarpeet** osaamistason nostattamiseksi kartoitetaan koko alueelta koulutuksen yhteensovittamista silmälläpitäen.
- **Koulut/kunnat järjestävät leirikouluja**, kieliopintoja ja kesäharjoittelu/työpaikkoja toistensa luona.
- **Yhteisten koulutusresurssien tehokkaampi käyttö** tiedottamalla koulutusmahdollisuuksista yli rajan (yhteinen Internet-portaali).

MEÄN VISIO-VÅR VISION

Motivering till delvisionen

För närvarande finns det ett bra skolnätverk i området. Alla tre kommuner har som prognos att elevunderlaget kommer att minska i framtiden. Det är ingen för området unik situation. Läget är detsamma i de flesta glesbygder, men även i många städer i hela Europa när populationen åldras och barnantalet minskar, men inte desto mindre olustigt för det. Samarbeta mellan skolorna vid gränsnära lägen är en framtida lösning, liksom distansutbildning via Internet. Fungerande system finns idag. Högskoleutbildning finns idag i Pajala. Fler utbildningsprogram, skraddarsydda för områdets behov, kan lokaliseras till området i samarbete med universiteten.

Både Kolari och Muonio har lyckats väl inom turismnäringen. Sammantaget har Meän Väylä-Älvlandet såväl kunskap som kompetens inom turismnäringen vilken kanske bär den största framtida sysselsättningspotentialen inom området. Man kan inom Meän Väylä-Älvlandet förena utbildning och praktisk kompetens, till gagn för områdets utveckling och även som en utbildningsattraktion i sig.

Meän kieli och finska är en viktig del av människornas identitet i området. De språk som talas i Meän Väylä-Älvlandet och dess närhet är en rikedom och resurs i dagens samhälle. Satsningar på språkundervisning är även väl motiverade av den alltmer internationaliserade världen och den ökade internationella turismen till området.

Laplandsförbundet påpekar i sin rapport "Education as a provincial key factor" vikten av fritänkande, nya idéer, samverkan och flexibilitet i det grundläggande arbetet att hitta former för utbildning i bygden. Länsstyrelsen i Norrbottens län i sitt "Tillväxtprogram för Norrbotten 2004-2007" påpekar vikten av samverkan för att trygga god sysselsättning i framtiden. Båda program ser anpassad yrkesutbildning och stärkande av arbetskraftens kunskaps- och kompetensnivå som den bästa utvecklingsstrategin.

Osavision perustelu

Tällä hetkellä alueella on hyvä kouluverkosto. Kaikki kolme kuntaa kuitenkin ennustavat oppilasmäärien laskevan tulevaisuudessa. Tämä ei ole mikään ainutlaatuinen tilanne. Useimmat syrjäseudut, mutta myös kaupungit koko Euroopassa ovat samassa tilanteessa, väestön ikääntyessä ja lapsimäärien vähetessä. Rajanläheisten alueiden koulu yhteistyö on yksi tulevaisuuden ratkaisu, kuten myös etäopetus Internetin kautta. Toimivia järjestelmiä on jo olemassa. Korkeakoulutusta löytyy Pajalasta. Lisää koulutusohjelmia, räätälöityjä paikallisiin tarpeisiin, voidaan pyrkiä sijoittamaan alueelle neuvottelemalla yliopistojen kanssa.

Sekä Kolari että Muonio ovat onnistuneet hyvin matkailuelinkeinojen kehittämisessä. Meän Väylä-Älvlandet – alueella on sekä matkailuelinkeinotietoa että -osaamista. Matkailuelinkeino on ehkä koko alueen suurin työllistäjä tulevaisuudessa. Meän Väylä-Älvlandet alueella voidaan yhdistää matkailualan koulutus ja käytännön osaaminen alueen kehittämisen hyväksi ja myös houkuttelevana koulutusmahdollisuutena sinänsä.

Meän kieli ja suomi ovat alueella tärkeä osa ihmisten identiteettiä. Meän Väylä-Älvlandet -alueen ja sen läheisyydessä puhutut kielet ovat nyky-yhteiskunnassa rikkaus ja voimavara. Maailman kansainvälistyminen ja kasvava kansainvälinen matkailijamäärä on myös hyvä motiivi kielen opetuksen panostamiselle.

Lapin Liitto korostaa ohjelmassaan "Koulutus maakunnallisena avaintekijänä" vapaan ajattelun, uusien ideoiden, yhteistyön ja joustavuuden merkitystä paikkakunnalle sopivia koulutusmuotoja etsittäessä. Norrbottenin lääninhallitus ohjelmassaan "Tillväxtprogram för Norrbotten 2004-2007" painottaa yhteistyön merkitystä kun pyritään turvaamaan hyvä työllisyystaso tulevaisuudessa. Molemmissa ohjelmissa katsotaan sovelletun ammattikoulutuksen ja työvoiman tieto- ja pätevyytason kohottamisen olevan paras kehitysstrategia.

MEÄN VISIO-VÅR VISION

Infrastruktur Vision

- **Infrastrukturfrågor som stärker och utvecklar Meän Väylä-Älvlandet är prioriterade och hävdas.**

Konkreta åtgärder

- **Gemensam sammanbindande regional turistväg**, huvudväg i Meän Väylä-Älvlandet, sammanbinder områdets kommuncentra, turistcentra, flygplats och järnvägsstation, sträckning längs befintliga vägar mellan Muodoslompolo-Muonio-Olos-Jerisjärvi-Äkäslompolo-(Ylläs nya panoramaväg)-Ylläsjärvi-Kolari-Pajala-Junosuando, Tärendö och Kangos.
- **Uppgradering från lokalväg till riksväg** av vägarna Pajala-Kolari och Muodoslompolo-Muonio.
- **Gränsöverskridande kollektivtrafik** möjliggör deltagande i arrangemang på andra sidan gränsen, arbetspendling och transporter mellan flygplatsen och järnvägsstationen.
- **Utbyggnad av Pajalas flygplats och förlängning av järnvägen till Ylläs, planering för utvecklingsåtgärder på långsikt ur Nordkalottsperspektiv** bl a utveckling av Kolaribanans järnvägstrafik i Tornedalen med koppling till den kommande Haparandabanan, förlängning av järnvägen norrut till Norge och västerut till Svappavaara.
- **Gemensamma Meän Väylä-Älvlandet informationstavlor vid gränsövergångar samt skyltning.** Utformas i samarbete med vägmyndigheter och samordnas med aktuella Tornedalsprojekt.
- **Sammankoppling av stråknätverk över riksgränsen** och mellan byarna för ökad tillgänglighet året runt.
- **Utveckling av gemensamma temaleder:** Tjärans väg och Järnets väg samt byggande av Laestadiusstigen på svensk sida och koppling till stigen på finsk sida.

Infrastrukturi Visio

- **Infrastrukturikysymykset jotka vahvistavat ja kehittävät Meän Väylä-Älvlandet-alueetta ovat etusijalla.**

Käytännön toimenpiteitä

- **Yhteinen kuntien läpi kulkeva seudullinen matkailutie**, Meän Väylä-Älvlandet päätie, yhdistää alueen kuntakeskukset, matkailukeskukset, lentokentän ja rautatieaseman ja kulkee olemassa olevia teitä pitkin reitillä Muodoslompolo-Muonio-Olos-Jerisjärvi-Äkäslompolo-(Ylläksen uusi maisematie) -Ylläsjärvi-Kolari-Pajala-Junosuando, Tärendö ja Kangos.
- **Yhdysstiet muuttuvat valtateiksi** välillä Pajala-Kolari ja Muodoslompolo-Muonio.
- **Joukkoliikenneyhteydet yli rajan.** Mahdollistavat pääsyn eri tapahtumiin toisella puolen rajaa, työmatkat ja kuljetukset lentokentän ja rautatieaseman välillä.
- **Pajalan lentokentän laajennus ja rautatien jatko Ylläkselle, kehittämistoimenpiteiden suunnittelu pitkällä tähtäimellä Pohjoiskalottiperspektiivillä** mm Kolariradan liikenteen kehittäminen ja kytkentä tulevaan Haaparantarataan, rautatien jatko pohjoiseen Norjaan ja länteen Svappavaaraan.
- **Yhteiset Meän Väylä-Älvlandet infotaulut rajanylityspaikoissa ja tieviitoitus.** Suunnittelusta päätetään maiden tieviranomaisien kanssa ja yhteensovitetaan ajankohtaisten hankkeiden kanssa Tornionlaaksossa.
- **Reittiverkoston kytkentä valtakunnan rajan ylitse** ja kylien välille ympärivuotisten yhteismahdollisuuksien parantamiseksi.
- **Yhteisten teemareittien kehittäminen:** Tervantie ja Raudantie, Laestadiuspolun rakentaminen Ruotsin puolella ja kytkentä Suomen puolen polkuun.

MEÄN VISIO-VÅR VISION

Motivering till delvisionen

Med infrastruktur menas grundläggande uppbyggnad, bastrukturen i samhället. I denna vision tas upp vägar, kollektivtrafik, flygplats, järnväg, skyltning och leder.

Infrastrukturen är en angelägenhet för hela Tornedalen, Nordkalotten och Barents-regionen. Långsiktiga infrastruktursträvanden bör ta hänsyn till nya faktorer som t.ex. IKEA i Haparanda/Torneå, Haparandabanan, NEW-(North East Western) Corridor tågförbindelse mellan Kina och USA samt eventuellt återuppbyggande av gruvdriften. Inte minst besöksnäringen, drar nytta av åtgärderna. Pajala flygplats fortlevnad och utveckling, närmast utbyggnad av landningsbanan, samt en förlängning av järnvägen till i första hand Ylläs, är en viktig förutsättning för positiv utveckling i hela området.

En fungerande kollektivtrafik mellan kommunerna och över gränsen skapar nya möjligheter att söka arbete och utbildning i ett större område än idag.

”Gestaltning av gränspassager i Tornedalen” projektets förstudie är gjord. Fortsatt planering med samordnad skyltning längs och över riksgränsen ökar det turistiska värdet och underlättar orientering i området.

Befintliga stråknätverk bör utvecklas gränsöverskridande så att de motsvarar besöksnäringens och de boendes behov av bl a snöskoterleder, vandringsleder, leder för ridning, hundspann och renslåde, cykel- och terrängcykel, likaså isvägar och broar för lätt trafik.

Osavision perustelu

Infrastruktuurilla tarkoitetaan yhteiskunnan perusrakennetta. Tässä visiossa on otettu mukaan tiestö, joukkoliikenne, lentokenttä, rautatie, viitoitus ja reitit.

Infrastruktuuri on koko Tornionlaakson, Pohjois-Kalotin ja Barentsin alueen asia. Pitkän tähtäimen infrastruktuuriprojektien tulee huomioida uudet tekijät kuten Haaparanta/Tornio IKEA, Haaparannan rata, NEW-(North East Western) Corridor rautatieyhteys Kiinasta USA:han sekä kaivostoiminnan mahdollinen uudelleen käynnistäminen. Varsinkin matkailulinkeino hyötyy toimenpiteistä. Pajalan lentokentän säilyminen ja kehitys, lähinnä kiitoradan pidentäminen sekä rautatien jatkaminen, ensisijaisesti Ylläkselle, on tärkeä edellytys koko alueen myönteiselle kehitykselle.

Kuntien välillä ja yli rajan toimiva joukkoliikenne luo paremmat mahdollisuudet hakea töitä ja koulutusta nykyistä suuremmalta alueelta.

Rajanylityspaikkojen maisemointiprojektin esiselvitys on valmis. Jatkosuunnittelu ja yhteen sovitettu teiden viitoitus, rajan molemmin puolin, lisää matkailullista arvoa ja helpottaa suunnistamista alueella.

Olemassa olevia reittiverkostoja tulee kehittää yli rajan vastaamaan matkailulinkeinoon ja asukkaiden tarpeita mm: moottorikelkkareitit, vaellusreitit, ratsastus-, koiravaljakko-, poroajelu-, pyöräily- ja maastopyöräilyreitit, kuten myös jäätiet ja kevyen liikenteen sillat.

MEÄN VISIO-VÅR VISION

Kommunsamarbete Vision

- **Kommunerna, kommuninvånarna och näringsliv utgår från bilden av Meän Väylä-Älvlandet som en enhet, en gemensam hembygd.**
- **Utifrån grundsynen, ett gemensamt Meän Väylä-Älvlandet hanteras de frågor som uppstår. Fokus ligger på möjligheter som uppstår med ett gemensamt område.**
- **Samordnad markanvändning i gränssonen.**

Konkreta åtgärder

- De godkända gemensamma **Meän Visio-Vår Vision, kommunöversikten och gränsälvplanen bildar basen** för fortsatt arbete med markanvändnings- och miljöfrågor. Vid planering av strandnära bebyggelse längs gränsen inhämtas synpunkter från grannkommunen. Gränsälvplanen uppdateras vart tionde år.
- **Kommunalt gränssamarbete** utvecklas med sikte på bättre service för kommuninvånare och turister, ökad utbud av utbildningsmöjligheter och effektivare resurshantering.
- **Samordning av utvecklingsprojekt** inom alla områden för effektiv resurshantering och kunskapsutbyte, genom gemensam koordinator och regelbundna projektledarträffar.
- **Forum för Meän Väylä-Älvlandet-projektets kontinuitet** ordnas för att säkra utvecklingen av samarbetet mellan kommunerna och uppföljning av beslutade åtgärder.

Kuntayhteistyö Visio

- **Kunnat, kuntalaiset ja elinkeinoelämä mieltävät Meän Väylä- Älvlandet alueen kokonaisuudeksi, yhteiseksi kotiseuduksi.**
- **Perusnäkemys yhteisestä Meän Väylä-Älvlandet-alueesta on pohjana eri asioita käsitellessä. Keskitytään yhteisen alueen myötä syntyviin mahdollisuuksiin.**
- **Maankäyttö sovitetaan yhteen raja-alueella.**

Käytännön toimenpiteitä

- Yhteiset hyväksytyt **Meän Visio - Vår Vision, kuntakatsaus ja rajajokisuunnitelma luovat pohjan** jatkotyöskentelylle maankäyttö- ja ympäristökysymyksissä. Rantarakentamista suunniteltaessa kysytään myös naapurikunnan mielipidettä. Rajajokisuunnitelmaa päivitetään kymmenen vuoden välein.
- **Kunnallista yhteistyötä** kehitetään tavoitteena paremmat palvelut sekä kuntalaisille että turisteille, monipuolisemmat koulutusmahdollisuudet sekä tehokkaampi resurssien käyttö.
- **Kehityshankkeiden yhteen sovittaminen** kaikilla alueilla, jotta tietojen vaihto ja resurssien käyttö olisi tehokasta, yhteisen koordinoijan ja projektinvetäjien säännöllisten tapaamisten avulla.
- **Foorumi Meän Väylä-Älvlandet-hankkeen jatkuvuutta varten** perustetaan varmistamaan yhteistyön kehittämistä sekä seuramaan päätettyjen toimenpiteiden toteutusta.

MEÄN VISIO-VÅR VISION

Motivering till delvisionen

Delvisionen utgår ifrån tanken att $1+2=4$. Genom att slå ihop sina resurser skapar man ett mervärde tillsammans. I en trakt som har så mycket gemensamt bör det vara självklart att verka gemensamt, att fundera över problem och hitta lösningar tillsammans. Riksgränsen medför statligt pålagda begränsningar som i viss mån motverkar en gemensam kraftsamling. Uppfattningen om en gemensam hembygd bör vara starkare och ge kraft att överkomma problemen. Ett första steg mot fördjupat samarbete är ett forum för återkommande kontakter mellan kommunledningarna vilket också leder till djupare förståelse för grannarnas situation och en känsla av samhörighet.

Det finns i dag en hel del samarbete över gränsen. Till största delen är det objektrelaterat, dvs behandlar en fråga och tidsmässigt begränsat. Det behövs kontinuitet och en gemensam helhetsyn. Kommunerna bör ta del av varandras planering för att på ett tidigt stadium upptäcka samarbetsfördelar. Samarbete har hittills skett bl.a. inom sopdeponi, skola och mellan kommuners hälsoinspektörer. Framtida möjliga områden som kan utvecklas är t.ex. äldrevård, hemtjänst, utbildning, upphandlingar, energiförsörjning och transporter.

Vad som skiljer lyckade satsningar från sämre beror sällan på visionsformuleringarna, de är oftast förvillande lika, utan på uppslutningen och engagemanget i uppgiften.

Osavision perustelu

Osavision peruslähtökohta on $1+2=4$.

Yhdistämällä resurssit luodaan lisäarvoa yhdessä. Seudulla, jossa on niin paljon yhteistä pitäisi yhdessä vaikuttaminen, ongelmien ratkominen ja niihin ratkaisujen löytäminen yhteisesti olla itsestään selvää. Valtakunnanrajat tuovat mukanaan valtioiden asettamia rajoituksia, jotka jossain määrin estävät yhteisiä panostuksia. Käsitys yhteisestä kotiseudusta tulisi olla vahvempi ja antaa voimaa ongelmien voittamiseen. Ensi askel siihen on foorumi toistuvia kuntien johtojen välisiä yhteydenottoja ja tapaamisia varten, mikä myös johtaa naapureiden tilanteen parempaan ymmärtämiseen ja yhteenkuuluvuuden tunteisiin.

Yhteistyötä tehdään jo melko paljon yli rajan. Se on suurimmaksi osaksi kohdekohtaista, käsittelee tiettyä asiaa ja on ajallisesti rajoitettu. Tarvitaan jatkuvuutta ja yhteistä kokonaisnäkemystä. Kuntien tulisi ottaa selvää toistensa suunnittelusta, jotta jo varhaisessa vaiheessa voitaisiin huomioida yhteistyön tarjoamat edut. Yhteistyötä on tehty tähän asti mm jätehuollon alalla ja koulujen sekä kuntien terveystarkastajien kesken. Mahdollisia alueita, joita voitaisiin kehittää ovat esim. vanhustenhuolto, kotipalvelu, koulutus, hankinnat, energiahuolto ja kuljetus.

Onnistuneet panostukset eroavat harvoin huonommista niiden visiomuotoilun perusteella, koska ne ovat usein hyvin samanlaisia. Erottava tekijä on sen sijaan osallistuminen ja kiinnostus tehtävään.

MEÄN VISIO-VÅR VISION

Processen

Arbetet med Meän Visio - Vår Vision har pågått under hela projektets tid och strävan har varit att ha en så brett deltagande som möjligt.

Konkret har visionsarbetet hittills bestått av:

- Upptaktsseminarie 19-20 sept. 2002 i Kolari, Äkäslompolo.
- Enkätförfrågan till projektets referensgrupp.
- seminarie 2, 23 okt. 2003 i Pajala.
- Källstudier, främst nuvarande visioner, planer, strategier och program.
- Enkätförfrågan till byråden.
- Tematräff för kommuncheferna 18 maj 2004.
- Tematräff för besöksnäringen 21 juni 2004
- seminarie 3, 17-18 okt. i Muonio.

Seminarie 1

Brobyggandet har börjat

Inledande diskussioner på fem områden:

- Miljö, kulturmiljö och bebyggelse
- Befolkning, sociala strukturer
- Kunskap/ kompetens, näringsliv
- Kultur/ fritid/ turism
- Kommunikationer/ teknisk infrastruktur

Målet för diskussionerna var att finna samarbetsmöjligheter och grunder för hur man kan utveckla samhället gemensamt.

Seminarie 2

Seminariets tema var turism, upplevelse och kultur. Utgångspunkt var fokus på samarbete över gränsen, konstruktiva frågor av vikt för Meän Väylä - Älvslandet – samarbetet samt överlevnadsstrategi. Målet för diskussionerna var att prioritera områden för fortsatt arbete, formulera långsiktiga målsättningar för utveckling och framtid samt att se vilka konkreta åtgärder som kan påbörjas redan i dag.

Seminarie 3

Under seminariet, diskuterades ett underlagsmaterial till 11 delvisioner under huvudteman Samhälle, Ekonomi respektive Miljö. Målet för diskussionerna var att med förslagen som grund och grupparbete som form, enas om såväl visionsformuleringar som konkreta åtgärdsförslag

I arbetet har följande deltagit: Kommunchefer, kommunstyrelsernas och kommunfullmäktiges ordföranden, kommuntjänstemän, representanter från Lapplandsförbundet, Lapplands miljöcentral, Fjäll-Lapplands områdesarkitekt, Tornedalsrådets vd, Norrbottens länsarkitekt, företagare och byråd.

Prosessi

Meän Visio - Vår Vision asiakirjan työstäminen on jatkunut koko projektin ajan. Tavoitteena on ollut mahdollisimman laaja osallistuminen.

Tähän mennessä visiotyö on muodostunut seuraavista vaiheista:

- Aloitusseminaari 19-20 syysk. 2002 Kolarin Äkäslompolossa.
- Kysely projektin referenssiryhmälle.
- Seminaari 2, 23 lokak. 2003 Pajalassa.
- Lähdetutkimuksia, lähinnä olemassa olevat visiot, suunnitelmat, strategiat ja ohjelmat.
- Kysely kylälätoimikunnille.
- Kunnanjohtajien teematapaaminen 18 toukok. 2004.
- Matkailuelinkeinon teematapaaminen 21 kesäk. 2004.
- Seminaari 3, 17–18 lokak. Muoniossa.

1. seminaari

Siltojen rakentaminen on alkanut

Alustavat keskustelut viiden teeman puitteissa:

- Ympäristö, kulttuuri- ja rakennettu ympäristö.
- Väestön kehitys, yhteiskunnan rakenteet
- Tieto/ taito, elinkeinoelämä
- Kulttuuri/ vapaa-aika/matkailu

• Liikenneyhteydet/ tekninen infrastrukturi
Keskustelujen tavoite oli löytää yhteistyömahdollisuuksia ja yhteinen näkemys yhteiskunnan kehittämisestä.

2. seminaari

Seminaarin tema oli matkailu, kulttuuri ja elämys. Seminaarin työskentelyn lähtökohdat olivat fokuointi rajayhteistyöhön, tärkeät ja rakentavat kysymykset Meän Väylä - Älvslandet yhteistyölle sekä selviytymisstrategia. Keskustelujen tavoitteet olivat jatkotyön teemojen priorisointi, muotoilla pitkän tähtäimen tavoitteita ja katsoa mitä konkreettisia toimenpiteitä voitaisiin aloittaa jo tänään.

Seminaari 3

Visioseminaarissa keskusteltiin 11 osavisioiden pohjamateriaalista kolmen pääteeman; Yhteiskunta, Talous, Ympäristö, mukaan jaetuissa työryhmissä. Keskustelujen tavoite oli päättää visio-tekstien sanallisesta muotoilusta ja vision toteuttamiseen johtavista konkreettisista toimenpiteistä.

Työhön ovat osallistuneet: Kunnanjohtajat, kunnanhallitusten ja valtuustojen puheenjohtajat, kuntien virkamiehet, Lapin liiton ja Lapin ympäristökeskuksen edustajat, Tunturi-Lapin aluearkkitehti, Norrbottenin läänin aluearkkitehti,

MEÄN VISIO-VÅR VISION

BILDGALLERI

Intensivt grupparbete, seminarie i Muonio på hösten 2004./Tiivistä seminaariryhmätyöskentelyä Muoniossa syksyllä 2004. Foto/kuva:Elina Söderström

I Meän Väylä - Älvlandet utövas kultur i alla dess former. Meän Väylä -Älvlandet alueella harjoitetaan kaikkia kulttuurin aloja. Källa/Lähde:www.kolari.fi/www.ylläs.fi

Filmatisering av boken Populärmusik från Vittula. Populäärimuusikkia Vittulanjänkältä kirjan filmatisointi. Källa/lähde: www.pajala.se.

Kurkkio kvarn i Tarendö vid Tarendöälv - bifurkationsälven./ Kurkion mylly, Tärennessä, Tärennön - bifurkaatiojoen varrella. Foto/kuva:Elina Söderström.

KUVAGALLERIA

Laestadius pörte i Pajala. Laestadius pirtti Pajalassa. Källa/Lähde: www.pajala.se

Tarendö hembygdsgård./Tärennön kotiseutumuseo. Foto/kuva:Elina Söderström

Seitastenen från Muodoslompolo./Seitakivi Muodoslompolosta. Källa/Lähde: www.pajala.se

Laxfiske i Pajala. / Lohikalastusta Pajalassa, Foto/kuva:Robert Lahti

MEÄN VISIO-VÅR VISION

BILDGALLERI

KUVAGALLERIA

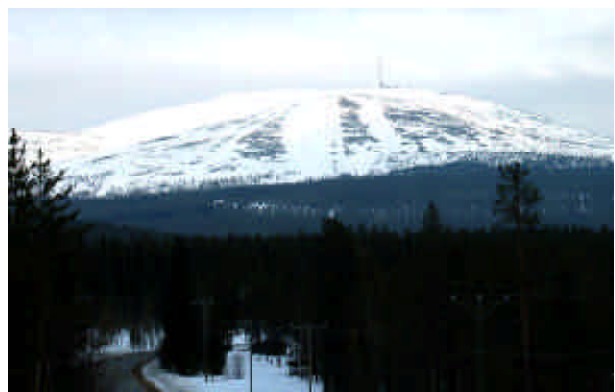
Pajala marknad/Pajalan markkinat.
Foto/kuva:Robert Lahti

Kengis fors i Torneälv, Pajala kommun/Köngäksen koski,
Tornionjoki, Pajala. Foto/kuva:Eva Persson Puurula

Flygbild Soltorget, Pajala marknad./Viistokuva
Aurinkotori, Pajalan markkinat. Foto/kuva: Robert Lahti

Ylläsfjället, Kolari./Yllästunturi, Kolari.
Foto/kuva: Elina Söderström

Kiteskiing i Muonio./Purjehiihtoa Muoniossa.
Foto/kuva:Elina Söderström

Vandring i de finska fjällen./Vaelluksella
Suomen tuntureilla. Källa/Lähde:www.muonio.fi

Skoterturism i Kolari och biltestverksamhet i Muonio.
Moottorikelkkamatkailu ja autotestaustoiminta Muoniossa.
Källa/lähde:www.muonio.fi

Tamrenar i Kolari/Poroja Kolarissa.
Foto/kuva:Elina Söderström

KONTAKTUPPGIFTER / YHTEYSTIEDOT

Eva Persson Puurula arkitekt/arkkitehti SAFA, projektledare / projektinvetäjä,
eva@puurula.net, tel/puh. +358 (0)40 – 761 77 56

KONSULTER / KONSULTIT

Ramböll Sverige AB (SCC), Elina Söderström, arkitekt/arkkitehti LAR MSA,
uppdragsledare/hankkeen vetäjä,
elina.soderstrom@ramboll.se, V. Norrlandsgatan 11 B, 903 27 Umeå,
tel/puh. +46 090-70 29 10, fax: +46 (0)90-70 29 29, mobil/ matkapuh. +46 (0)70-626 60 46

Arkinova Arkitekter, Peter Jönsson, arkitekt/arkkitehti SAR MSA, peter@arkinova.se,
Kungsgatan 42, 90325 Umeå, tel/puh. +46 (0)90 – 77 84 10, fax: +46 (0)90 - 77 84 20,
mobil/ matkapuh. +46 (0)70 – 223 60 58

Ympäristötaito Oy, Riitta Yrjänheikki, arkitekt, planerare/arkkitehti, kaavoittaja
riitta.yrjanheikki@airix.fi
tel/puh. +358 (0)8 – 88 30 329, mobil/ matkapuh. +358 (0)40 – 725 66 72
Sepänkatu 9 A 7, 90100 Oulu, växel/vaihde +358 (0)8 – 88 30 30 fax. +358 (0)8 - 88 30 333

PAJALA KOMMUN / PAJALAN KUNTA

Robert Lahti, robert.lahti@kommun.pajala.se, tel/puh.+46 (0)978 – 12 128,
mobil/ matkapuh. +46(0)70 – 585 16 86
plan och miljöavdelningen / kaavoitus ja ympäristöjaos

KOLARI KOMMUN / KOLARIN KUNTA

Kullervo Lauri kullervo.lauri@kolari.fi, tel/puh. +358 (0)16 – 519 174
mobil/ matkapuh. +358(0)400 – 395 587
chef för tekniska avd / teknisen osaston johtaja

MUONIO KOMMUN / MUONION KUNTA

Pertti Matinlompola pertti.matinlompola@muonio.fi, tel/puh. +358 (0)16 – 534 328 ,
mobil/ matkapuh. +358(0)400 – 398 062
chef för tekniska avd. / teknisen osaston johtaja